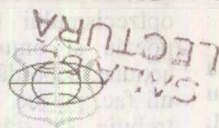

Luceafărul

JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

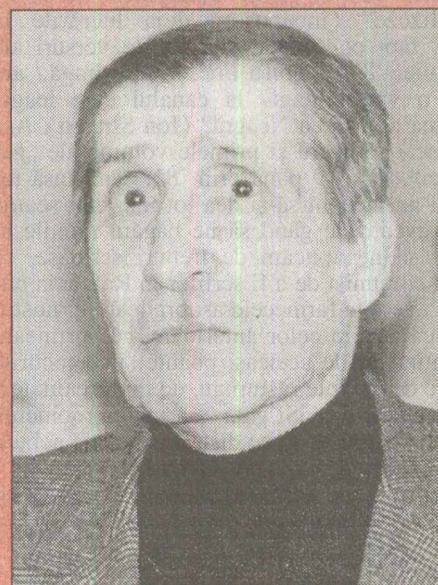

Nr. 38 (714)

C.N. ROMTEHNICA SA. Miercuri, 26 octombrie, 2005

„Poemele lui Gellu Naum par o înșiruire de fragmente ale unei ample și complicate scenerii unde își au locul obiecte și ființe arhetipale, alături de altele cât se poate de banale. Lumea este plină de vii și de morți - un fel de mesageri mai curând ai vitalului decât ai thanaticului, diferența dintre cele două stări ținând doar de gradul de consistență.“

(vasile spiridon)

gellu naum

ismail kadare

Un sentiment de neliniște îi cuprindea din când în când. Îl trimiseseră iar în recunoaștere pe Arif Cercetașul (așa îl strigau acum cu toții), dar el nu se întorsese încă. Nu dădeau vreun semn nici Tod Allamani și Cute Bënja, care mergeau cinci sute de pași înaintea convoiului. La sfatul secret ținut înaintea plecării, Shestan cu cei doi adjuncți ai săi și Doska, purtătorul ștampilei (dintre toate funcțiile și gradele pe care le primise acesta era, se pare, cel mai semnificativ) hotărâseră s-o ia pe drumul mare care trecea pe lângă tabăra esadistă.

pag. 21

conexiunea semnelor

Limbajul simbolic
și inconștientul colectiv

mariana ploae-hanganu

texte dictate

Lauda corpului
sănătos

romul munteanu

pag 23

Scriitori care nu vor deveni amintiri: Ion Stratan (fragmente)

bogdan ghiu

Generația '80 nu are prezent. Ea continuă să acționeze, literar și nu numai, asupra prezentului, dar ocult, nevăzut, din trecut, de acum vreo douăzeci de ani, din însuși aerul fierbinte, respirat viu și rostit, al limbii române contemporane (LRC, cum i se spune la Litere).

La început, politrucii au încurajat, adică au îngăduit generația '80, de „Labiși” din care să rămână doar Andrișoiu era nevoie tot timpul, crezuseră că pot să ne manipuleze și să ne „canalizeze” (începuseră deja lucrările la Canal, fapt consemnat și în niște versuri ale generației '80: „Pentru tine, Tanțo dragă,/ am săpat o vară-ntrăgă/ la canalul care leagă/ Dunărea de Marea Neagră” (Ion Stratan). Așa au apucat să apară și primele volume ale „generației”, din '79 până prin '81, când însă tovarășii au început să-și dea tot mai clar seama că nu aveam de gând să ne băgăm mințile în cap și să ne apucăm de treburi serioase, că modul comunist de a fi scriitor în România nu și mai exercita farmecele asupra leatului nostru la fel ca asupra celor anterioare, că ne țineam în continuare de aceleași poante și că jocurile noastre de cuvinte răsturnau, de fapt, realitatea, îi arătau fețe-fețe. Și gata, s-a închis robinetul. Dar tot am apucat să ne distrăm ca niște nebuni și să scriem cu viața, pe seama lor.

Pentru mine însă, adevăratul ton și spirit

(bucureștean, cel puțin) ai acelor ani de aur ai optzecismului le-a întruchipat Ion Stratan, poezia și omul adică, spiritul integral în acțiune, debordând. Pentru mine, dacă ar fi să-mi fac, pe loc, bagajele pentru insule (și toți trebuie să stăm cu bagajele, undeva, la îndemână, făcute), generația '80 este Nino Stratan. În special cel din *Cinci cântece pentru eroii civilizației*, versiunea necruțătoare din *Aer cu diamante*, nu cea, cenzurată, rescrisă, din volumul idem intitulat (fapt pentru care am și stat certat cu poetul vreme de un, după o scrisoare ritoasă din partea mea). Acolo, în omni- și hipernarațiunea lirică a lui Nino Stratan, și-a atins poezia română una dintre cele mai ridicate viteze de vârtaj și smulgere, la el, prin el s-a răsucit istoria poeziei române, și până una, alta, pe fața dată la iveală atunci a rămas și se mișcă ea, în momentele sale bune. Sau, oricum, în momentele de lehamite, la umbra-i: când deții, în spațiul propriei literaturi, astfel de momente recente de vârf, îți mai poți permite să te și lenevești, să te alinți, căci lucrezi, oricum, *cu plasă*. Îți poți permite chiar luxul de a te pierde.

Nici sub comuniști și nici azi, sub „egoști” („generația” Polirom, după numele colecției, mai nou și Cartea Românească-cu-CD, ca bonus și rimel de piață pentru a compensa paliditatea textelor) și, mai ales, sub „păltinișenii” care și-au atins, în sfârșit, țelul filosofic (marketingul cultural la nivel autohton), generația

'80 nu s-a împăcat cu puterea, nu a avut-o și nu i-a fost în grații. Simbolic, generația '80 a fost transformată, folosită, ca muniție, în constituirea puterii literare, dar cel mai adesea nu în propriul ei beneficiu. Centrele simbolice de iradiere (edituri, reviste, fonduri, premii etc.) nu sunt deținute și împărțite, astăzi, de reprezentanți ai generației '80, ci de „partea cealaltă” („Păltinișul”, cu care, în epocă, nu ne întâlneam, dar de care, sub oblăduirea lui Al. Paleologu sau Mihai Șora de pildă, se întâmpla să mai râdem, niciodată însă într-un mod acaparant).

Din fericire, generația '80 n-a ajuns, încă, de ordinul evocării. Mai bine să ne uitați

vizor

cinstit, eventual cu câte-o vorbă de-a noastră pe buze, decât să vă mai amintiți ceva despre noi. Nu vom fi nicicând comodă, domestică *amintire*. Vom muri explodând în gurile voastre. V-am dat de răs pentru o sută de generații. Am vorbit poezia pe românește ca nimeni alții și dacă firul de pulbere nu mai ajunge, astăzi, până la voi este, probabil, pentru că, între timp, v-ați răzgândit istorico-literar și ați decis că este mai bine, mai profitabil vă temeți să mai muriți de scris.

Temeți-vă de generația '80! În actualitatea profundă a literaturii, ea a ales să rămână în urmă ca să vă hohotească, pe veci, în ceață. Să facă mișto, intertextual și cu toale artele reunite la viteze înalte, de tot ce se umflă în loc să crească și de tot ce înțepenește crezându-se duh.

BANCA
COMERCIALA
ROMANA

Sponsorizare de la
Banca Comercială
Română

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.),
înfăptuită în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul” este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de
la Uniunea Scriitorilor din România
și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calca Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calca Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO85RNCB5010000015430001

Cont în valută: RO58RNCB5010000015430002

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele
RODIPET și la oficiile poștale din țară.
Revista noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.
Rodipet S.A. cu sediul în Piața Prescii Libere
nr. 1, Corp B, Sector 1, București, România la
P.O. Box 33-57, la fax 0040-21-2226407,
2226439 sau e-mail: export@rodipet.ro

stelian tăbăraș

De curând a avut loc la Nafplio, romantic orașel grecesc situat pe drumul dinspre Corinth spre Epidavros, în mănoasa câmpie a Argolidei, a VII-a reuniune internațională inițiată de revista franceză *L'Atelier du Roman*, al cărei fondator e criticul literar parizian de origine elenă Lakis Proguidis. Între marile nume prezente la simpozion, pe lângă Fernando Arrabal, Keith Bothford, Petr Kral, Massimo Rizzante, Angel Wagenstein, Denis Wetterwald, François Taillandier ș.a., românii au strălucit: profesorii universitari, editorii, criticii și eseistii Mircea Martin, Adrian Mihalache - din România - și Victor Ivanovici - din Grecia. De altfel, chiar titlul acestei reuniuni consacrate comediei europene - *L'Europe du rire - d'Aristophane à Caragiale et au-delà* a avut în prim plan un român, dând măsura marelui Caragiale: o idee a scriitorului român din emigrația pariziană,

nocturne

Ion Mihăileanu. Caragiale e prezentat ca unul din „capetele de pod” ale comediei europene, la douăzeci și cinci de secole după Aristofan, deoarece - este menționat în program - „se cuvine un loc aparte pentru cel pe care Eugène Ionesco îl consideră maestrul său”. Iată un mod într-adevăr eficient de a reaminti dimensiunile culturii românești.

Atelier deschis de estetică, schimb de idei și reflecții asupra „răsului european” (început

cu Aristotel care, „după minuțioase observații, a conchis că omul e singurul animal care râde”), colocviul și-a găsit în Grecia cel mai potrivit loc - deoarece „începând cu grecii, râsul are istorie”. Desigur, la nașterea sa, comicul era legat de tragic - dar zeul grec râdea! Râdea împreună cu muritorii (Hefaiostos, cel mai urât dintre zei, însurat cu cea mai frumoasă zeiță, râdea chiar de el însuși). De ce a devenit teatrul ritualul dionisiac al grecilor, și încă teatrul comic? De ce nu râde niciodată Ulise, în *Odiseea*? De ce, în comediiile lui Aristofan, personajele nu râd - ci doar ne fac pe noi să râdem? Râsul grecilor e doar un mijloc, sentimentul care provoacă trecerea către un scop neștiut. Personajele tragice au și ele o latură rizibilă, fără a fi însă conștiente de acest lucru (eseistul grec Takis Theodoropoulos a citat-o pe Cassandra, care, strigând tot timpul, e tragică, dar și ridicolă). În timp ce personajul comic e conștient de „căderea” sa.

Românii, s-a spus, au moștenit de la greci, în cel mai acut spirit european, talentul pentru ceea ce e numit îndeobște Witz (susține și Keyserling în *Analiza spectrală a Europei*), iar situarea lui Caragiale în emblema comicului modern european e mai mult decât îndreptățită. Caragiale, geniu comic profund original, desigur greu traductibil (George Călinescu: „umorul lui Caragiale, ca și lirismul eminescian, constând în caragialism, adică într-o manieră proprie de a vorbi”) a „plutit în aer”, pomenit de toți cei ce înțelegeau românește ca emblemă de neîncolțit - chiar și pentru zilele noastre. De ce? Pentru că tot ce se petrece în România rămâne „profund original”... Dar asta e altă poveste, pentru - desigur - alt simpozion...

Șaisprezece ani fără câteva luni de la schimbarea de regim, începută brusc și desfășurată violent la acel sfârșit al unui decembrie; un an și câteva luni - probabil, foarte probabil - până în momentul admiterii țării în Uniunea Europeană - am scris adesea, am vorbit, am participat uneori la tratative, am lansat inițiative sau răspuns public întrebărilor privind orientarea occidentală a României. Am participat la elaborarea unor programe politice vizând obiectivele europene și euro-atlantice ale națiunii noastre și ale statului; uneori m-am limitat la simple sugestii referitoare la aceste subiecte, alteori am încercat să stimulez mișcarea în sensul presupus de istoria noastră și care este socotit de către cei mai mulți dintre noi ca fiind singurul îndreptățit și demn; alteori am criticat public acțiunile curente ale unor autorități, ale unui eventual guvern. Toate acestea nu reprezintă nimic altceva decât implicația firească în viața politică a unei persoane care află, într-o perioadă sau alta, o posibilitate oarecare de manifestare pe terenul respectiv - ele se confundă cu nenumărate alte asemenea fapte în masa enormă a proceselor care constituie istoria, drept o cadență ordonată, orientată și fermă, sau ca „zgomot și furie”, precum în „povestea spusă de un nebun”. Șaisprezece ani trăiți de un popor, cărora li se adaugă firesc perspectiva

Occident, nimic sau, oricum, nimic din ceea ce nu ar putea fi realizat, dobândit, până la acel, atât de așteptat, ianuarie 2007, aceasta deși cu un alt ritm al schimbării și cu o altă viață politică și sub o altă reformă economică am fi reușit de mult integrarea noastră europeană; din punctul de vedere a ceea ce trebuie să fie depășirea viciilor trecutului nostru național, a răului care a marcat destinul României, rămâne mult de făcut, iar pentru a se realiza acest mult ne revine tot atât de mult de înțeles. Politica obligațiilor noastre concrete a fost făcută - obiectivele ei principale au fost împlinite; politica obligațiilor noastre în ordinea ființării umane, în ordinea adevărului, a umplerii cu un conținut autentic a formelor politice, abia își schițează șansa, încă imprecisă, deși foarte reală a satisfacerii.

Până acum România a îndeplinit ceea ce îi revenea ca datorie, a negociat condiții, a răspuns la chestionare - ea nu și-a elaborat *marile sale obiective*, nu și-a definit *propriul său interes*, pentru un viitor așa cum îl vede ea însăși, deși îl concep oamenii acestei țări. Statul și națiunea au acționat conjunctural - în nici un caz nu au atins o formulă de acțiune politică supra- sau trans-temporară așa cum procedează în momente cruciale orice mare națiune. Dificultățile vieții noastre statale au obligat guvernele - unele după altele - să desfășoare o politică de la o zi la alta. Se puteau face lucrurile mai bine sau nu se putea face decât ceea ce s-a făcut așa cum s-a făcut? A procedat mai corect și eficient un guvern și mai prost un altul? Acestea sunt întrebări

Iederizații
ștrangulatori

marius
tupan

Fantezia celor compromiși în regimul trecut e nelimitată. Mai tot timpul stau la pândă, pentru a se cățăra acolo nu-i de ei, imuni la protestele stărnite în jur. Înarmați cu răbdare și neobrăzare, au o țintă sigură. Pentru a o atinge, sacrifică orice: demnitate, onestitate, bun simț. Dacă ar rămâne deoparte și ar privi cu regrete la spectacolul lumii, și-ar mai spăla o parte din păcate, dar ei refuză această postură, temători că-i va înghiți anonimul. Lider în această cursă e, de departe, Adrian Păunescu, care nu-i totuși lipsit de un anumit meșteșug, dar alții, de tipul lui Victor Crăciun, chiar nu au de-a face cu arta, ci doar cu combinațiile grotești. Între cei doi întâlnim un val zgomotos al condeierilor mediocrii și alunecoși, care-s pregătiți oricând să participe la o șezătoare literară, să-și dea cu părerea și chiar să emită judecăți de valoare, deși acestea nu interează pe nimeni. În ciuda faimei sale, se manifestă, insistă, păcălesce pe cei naivi. În special, pe activiștii culturali, apăruți pe la diverse centre potrivit algoritmului politic. În criză de timp și de identitate, aceștia apelează la ei, îi readuc în atenție, fără să bănuiască faptul că minimalizează manifestările pe care le patronază. Un astfel de climat devine favorabil pentru cățărați. Avertizându-ne mereu că onorează un clasic, chiar încropesc studii și monografii, cred că au dreptul să remodeleze statuile. Un martir al neamului ca Vasile Voiculescu nu merită să fie slăvit de un ceaușist, cum s-a întâmplat de curând la Buzău, unde individul (care i-a închinat atâtea ode stejarului din Scornicești, de ție se sparie gândul!) a fost instalat în fotoliul de președinte al juriului, ca și cum ar fi un reper literar și moral în domeniu. Insistențele și șantajele sale sunt proverbiale, dar, cu toate astea, revistele literare importante nu-i găzduiesc textele terne, lăsând fițițele marginale să-i întrețină ambițiile de cercetător în zona umorului involuntar. Poate din această cauză amfitrionii au nevoie de el: să-i amuze.

E trist că unele centre culturale din provincie apelează la astfel de indivizi, când, slavă Domnului, există destui scriitori responsabili de menirea lor într-o societate, care ar putea înnobila și salva acțiunile. Dar, poate, în județele buzoienizate s-au strecurat foști comuniști, încântați să-și reanime congenerii, amintindu-ne că s-a iscat o nouă molimă printre români. Sau regăsim o veche plagă: bifăm niște manifestări culturale, ca să ne putem lăuda cu un climat cultural, ce nu are vreo eficiență. Regretată de unii nostalgici, „Cântarea României” e în plină desfășurare, cu susținători cărora noi nu le întrevădem o durată prea mare. Dacă nu cumva ne înșelăm. Oricum, participarea unor astfel de tămâietori anulează din start un festival, aruncând pe apa Sâmbetei o parte din visteria țării.

caius traian
dragomir

România - reflecții,
amintiri, speranțe

oarecum clară a unui alt an - sau a câțiva - încă o perioadă permițând o prognoză justificată și relativ detaliată, îndreptățesc însă câteva considerații asupra destinului românesc, asupra formulelor existenței unei națiuni, a realităților pe care aceasta le parcurge, a satisfacțiilor și a insatisfacțiilor, speranțelor și deziluziilor care încearcă sufletul ei. Cred că nu poți da nici măcar cea mai redusă consistență aprecierilor tale, dacă nu dispui de experiența directă a vieții publice, dar nici nu ai cum contempla adevărul istoriei, cu obiectivitate și realism, în cazul în care te afli încă în plină activitate politică. Sunt bucuroși observând ce experiență cognitivă fabuloasă reprezintă politica pentru un om, dar și cât este de necesar ca ea să nu ocupe mai mult decât o parte potrivită a vieții sale; de acum, nu mai am nici un interes imediat și personal în respectivelor domenii.

Existența publică românească oferă două serii de imagini paralele - este ca și când întreaga noastră viață politică și deci participarea la istorie este total scindată, lipsită de fie și a unei elementare conexiuni a temelor care se instituie drept verigi ale celor două lanțuri de evenimente și determinări. De o parte se află pozitivitatea existenței, a vieții noastre istorice, schimbarea, tranziția, reforma - tot ceea ce, din perspectiva primei serii evenimentiale suntem obligați, sau putem cel puțin, să numim „Revoluția”: înlăturarea unei puteri dictatoriale explicite, cunoscute, jalnice, rușinoase. Comunicatul în zece puncte din noaptea de 22 decembrie 1989, Constituția, ambele stabilind pentru poporul român drepturile umane firești, de care fusese multă vreme lipsit - acte în același timp juridice, dar și practic-existențiale, chiar dacă între condiția *de jure* și cea *de facto* a drepturilor s-a strecurat nu rareori golul, fie acesta provizoriu sau mai curând îndărătnic, greu a fi depășit; a survenit apoi sinoasa privatizare și încă mai dificila retrocedare a ceea ce fusese naționalizat de guvernările comuniste. Economia liberă a fost instalată într-un ritm nu foarte îndrăzneț, dar mai mult sau mai puțin susținut. Integrarea României în NATO și semnarea tratatului de aderare a UE au fost împlinite; ruptura structurilor și modalităților de funcționare proprii sistemului comunist s-au produs, adesea până la detaliu, alteori cel puțin în linii generale și, oricum, într-un chip concludent.

Mai lipsește atunci vreun element semnificativ, care ar fi fost cazul să fie adăugat noii noastre condiții? Pentru apartenența noastră instituțională la

la care nu vreau să răspund acum și, de fapt, nu mă interesează. Cine dorește să vadă ce înseamnă voința politică în acțiune, manifestând coerență și decizie schimbării poate privi în Finlanda - cu formidabilul efect al orientării acesteia către supratehnologii - într-o serie întreagă de privințe (care nu au nici o legătură cu dimensiunea enormă a acelor țări sau cu regimul lor declarat) la China și, de asemenea, la India; administrarea reformei în Ungaria permite, și aceasta, semnificative învățăminte utile. Politica - deci adevărata politică - înseamnă nu simplă creștere a unor indicatori ai economiei, ci dezvoltare economică reală; nu simplă valoare adăugată, ci o nouă calitate adăugată, însoțită de progres social, cultural, de apariția unui nou stil de viață, o nouă imagine pentru sine și pentru a fi percepută și respectată în lume - o nouă formă universalistă de existență.

Prioritatea absolută a politicii și a existenței publice românești este adevărata desprindere de trecutul comunist - nu în general de comunism, ci de reflexul și dominanța fostului sistem totalitar altă dată prezent în chip organizat și deschis în România. Măine nu are decât să apară un nou partid comunist român, diferit organizat de cel de altă dată, angajat într-o luptă democratică într-o Românie modernă și cu adevărat nouă. În egală măsură nimeni nu are de ce să fie condamnat pentru ceea ce a fost, oficial vorbind, altădată, dar, iarăși, nimeni nu mai are dreptul să continue, vizibil sau aproape invizibil, ceea ce a fost pentru o jumătate de secol marea constrângere tragică a existenței românești. Vechea tentație totalitară tinde să fie încă o dată activă pe măsură ce progresul economic alimentează adesea puterea celor ale căror acumulări și sisteme de influență nu s-au constituit sub auspiciile unei economii libere și ale democrației.

În absența unei vieți publice de reală perspectivă, bazată pe o populație educată într-un spirit devotat istoriei libere, viitoare, a unei țări noi, autoritatea a avut un caracter clientelar - nu în sensul de a-și fi constituit o clientelă, deși acest fenomen s-a produs constant, ci, mai ales, acela de a fi fost ea însăși parte a clientelei unor forțe venind fie din regimul anterior, fie dintr-un lumpen-capitalism în egală măsură nociv, distructiv, pentru țară, ca și pentru ideea capitalistă. O autoritate clientelară nu are apoi de condus, în plan internațional, decât un stat la rândul lui clientelar. Dacă aceste lucruri o fac tocmai întrucât știu bine că nimeni nu poate fi făcut vinovat, cu titlu personal de aceste situații, chiar dacă ele nu au reprezentat niciodată fatalități și că, în plus, ne aflăm exact în momentul în care pot fi depășite cu totul.

Greutatea și harul

adrian g. romila

Întotdeauna raportul convertirilor târzii cu Dumnezeu sunt mai intense decât ale creștinilor „de tradiție”. Exemplul clasic e cel al apostolului Pavel. „Drumul Damascului” a devenit, prin el, un prototip al metamorfozelor șocante, spontane și radicale. Nici unul dintre ceilalți apostoli nu au avut fervoarea sa și, mai ales, nici unul nu a privit creștinismul cu atâta deschidere și libertate, ca pe o adevărată cale universală de mântuire. În gura celor ca el, discursul credinței e unul ultimativ, unul capabil să răspundă tuturor problemelor existenței cotidiene și, totodată, capabil să dialogheze în mod rafinat și de pe poziții egale cu celelalte forme de credință. Deplasând modelul în modernitatea cvasi-recentă, îmi vin în minte câteva nume de „drumeți” pe calea Damascului: G. Papini, C.S. Lewis, N. Steinhardt. Față de operele teologilor de formație, textele ultimilor permit accesul la un creștinism asimilat din afara lui și de aceea trăit într-o permanentă stare de dialog, exersând variate subtilități pe marginea textelor scripturistice și pe cele ale Tradiției, în general.

cronica literară

Simone Weil ar fi, poate, figura cea mai exemplară a unei vocații de sfânt laic. Evreică pasionată de filozofie și de tradițiile spirituale ale lumii, iubind sacrificiul pentru semeni până la lepădarea de sine, va trece, până la opțiunea definitivă pentru creștinism, printr-o mulțime de alte experiențe: o studenție activă la Ecole Normale Supérieure, începând cu 1928, militantism acerb pentru valorile stângii (sindicate, drepturi muncitorești, anticolonialism), profesorat la universități populare și colegii de fete, participarea la războiul civil spaniol și încercări de implicare în eliberarea Franței ocupate de naziști. În tot acest parcurs zbu-ciumat scrie texte pe teme dragi ei: filozofia greacă, marxism, relația între munca fizică și cea spirituală. Convertirea se produce într-o abație elvețiană, sub imperiul fascinației pentru muzica gregoriană. Destinul ei intelectual, după aceea, se va centra tot mai mult pe înțelegerea existențială a creștinismului, deși și-a amânat până la moarte intrarea oficială în Biserică (botezul): frecventează medii religioase, scrie pe teme de credință și dialoghează cu intelectuali creștini (Gustave Thibon).

După *Autobiografia spirituală*, Anca Manolescu a tradus și prefațat încă două texte weiliene, în de-acum celebra colecție „Înțelepciune și credință” a Editurii Humanitas: *Greutatea și harul* și *Forme de iubire implicită a lui Dumnezeu*. Sunt texte lapidare, cu aspect fragmentar, însă dense, splendide exerciții de a sistematiza în scurte eseuri teme redundante ale autoarei, îndeosebi caracterul ireductibil al misterului divin și al întâlnirii cu El. În acest sens, stilul

Simonei Weil se impune de la primele pagini. El se concretizează în efortul de a clarifica cât mai puțin conceptual raportul între realitățile mereu opuse ale omului și ale lui Dumnezeu, puse să apropie și să se armonizeze într-o dimensiune care depășește înțelegerea obișnuită. Metafizica weiliană e, de aceea, extrem de personală; așezată în poziții scurte și desfășurându-se aparent digresiv, ea e capabilă să arate un aspect unitar frapant, aducând, dacă e privită în ansamblu, cu sistemul. E o performanță pe care au mai reușit-o și un N. Berdiaev sau G. Marcel, filozofi creștini contemporani ai autoarei și, se pare, din același aluat.

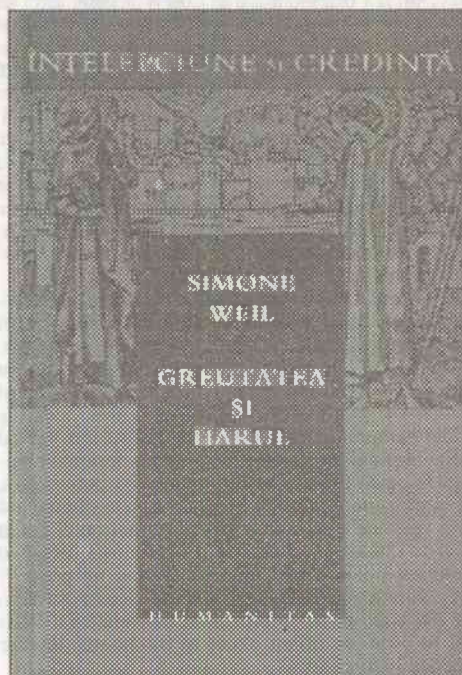
M-am oprit la *Greutatea și harul*, primul capitol al antologiei cu același nume, pentru că, după parcurgerea celorlalte cărți (inclusiv a *Autobiografiei spirituale*), îmi pare un veritabil text-manifest, enunțând în câteva paragrafe dialectica fundamentală a gândirii lui Simone Weil. Dihotomia *greutate-har* caracterizează aproape fără rest naturile atât de diferite ale corporalului și spiritualului, având aceeași rezonanță ca și alte celebre dihotomii din istoria gândirii: *res cogitans-res extensa* a lui Descartes, *fenomen-lucru în sine* a lui Kant. „Toate mișcările naturale ale sufletului sunt conduse de legi analoage greutății materiale. Harul singur face excepție”. Cu precizarea că, la Simone Weil, această dihotomie e menită să explice, în cea mai mare parte, confruntarea ființei umane aflate în stare de așteptare atentă cu misterul coborârii harului divin. „Întotdeauna e de așteptat ca lucrurile să se petreacă în conformitate cu greutatea, afară de cazul când există intervenție a supranaturalului”. Înzestrate cu greutate, lucrurile și ființele au tendința să se depărteze unele de altele, iar „nivelul de energie” al acțiunilor lor pot înălța sau coborî. Fără corectivul harului, singurul capabil să depășească orice energie materială, obiectele, ființele și activitățile coboară, chiar și atunci când în joc sunt iubirile motivate moral, suferințele

pentru cauze nobile sau virtuțile (aparent, elemente încărcate cu energie ascendentă). Doar privațiunea, eliberarea de propria corporalitate poate aduce înălțarea definitivă. În cercul infernal al interacțiunii lucrurilor și ființelor înzestrate cu greutate, numai o instanță superioară o poate face: „trebuie să mă îndrept în mod necesar către altceva decât mine însămi de vreme ce problema e să fii eliberat de tine însuși. A încerca această eliberare prin intermediul propriei energii ar fi ca și cum o vacă trage de pripon și cade astfel în genunchi. În acest caz eliberezi în tine energie printr-o violență care te degradează și mai mult. Compensație în sensul termodinamicii, cerc infernal din care nu poți fi eliberat decât de sus”. Dacă salvarea vine exclusiv prin grația divină, toate greșelile săvârșite sunt egale, afirmă Simone Weil, indiferent de natura lor morală, și orice virtute e insuficientă. Harul e singurul care dispune de forța necesară să învingă greuta-

tea ce impregnează lucrurile și ființele, singurul a cărui aripă („la puterea a doua”, în metafora autoarei) forțează drumul ascendent și poate determina, totodată, o coborâre care scapă de sub incidența greutății. Harul dă adevărata lege a mișcării descendente, și atunci ecuația generală a lumii e următoarea: „Creația e alcătuită din mișcarea descendentă a greutății, din mișcarea ascendentă a harului și din mișcarea descendentă a harului la puterea a doua”.

Omul poate citi prezența lui Dumnezeu în creația sa și o poate simți în suflet, dar nu printr-un efort intelectual, nu implicând vreo facultate a cunoașterii, prin definiție generatoare de iluzii. Drumul său ascendent trebuie să fie absolut gratuit, practicat în sine, cu singurul scop de a pregăti sufletul pentru marea întâlnire cu El, de a-i crea disponibilitățile interioare, de a-i spori atenția. Numai astfel poate recunoaște calea descendentă a harului, coborât în suflet pentru a-l elibera definitiv de greutate și a-l urca la adevărata lui condiție. În acest sens, iubirea lui Dumnezeu e *implicită*, e subînțeleasă și mereu prezentă, așteptând momentul iluminării, revelația de pe drumul Damascului. Simone Weil a încercat să o explice, în felul ei.

Plăcerea de a trăi pe alte meridiane

iordan datcu

Și în bogata sa operă de antropolog și sociolog, și în relațiile cu oamenii, și în prefețele la cărțile sale, Nicolae Petrescu (1886-1954), membru corespondent al Academiei Române (1945), n-a vorbit despre sine. L-a caracterizat, cu consecvență, un nedezmințit autocontrol, o neabătută reținere, deși n-a fost, cum spune, o fire rece. N-a dorit să se afișeze, să fie cunoscut, nu și-a dorit faimă. Mai mult decât atât, n-a suferit când a văzut și că nu este apreciat la justa sa valoare, că a fost, cum scrie, „îmbulzit și înlăturat“. N-a vrut să iasă în față, locul marginal pe care și l-a ales favorizându-i urmărirea „jocului vanităților“ la cei din jurul său. Chiar faptul că numeroasele sale cărți nu s-au bucurat de ecoul critic meritat nu l-a tulburat, mulțumirea sa, ca autor, rezumându-se la faptul că-și exprimasă ideile, în primul rând în cărți, prezența sa în ziarele vremii fiind sporadică, explicabilă prin fuga sociologului de cotidian.

Reeditarea studiului din 1944, **Primitivii. Organizare. Instițuții. Credințe. Mentalitate**, mai întâi la Cluj, la Editura Fundației pentru Studii Europene, 2001, ediție îngrijită de Alina

Branda și apoi la București, în 2003, la Editura Saeculum IO și apariția ineditelor **Memorii (I, Plăcerea de a trăi pe alte meridiane, II, În vâltoarea vieții românești)**, la Editura Vestala, au darul de a readuce în atenție personalitatea unui mare învățat. Ultima carte este o revelație, darul autorului ei de a-și evoca viața fiind dublat de acela de a propune o adevărată galerie de portrete, nu numai din viața sociologilor, antropologilor, de care a fost legat prin preocupări, în primul rând, ci și a scriitorilor și artiștilor.

După ce urmează, între anii 1903 și 1905, cursurile Institutului Pedagogic de Băieți, condus de Dimitrie Nădejde, este student ordinar la Facultatea de Filosofie a Universității din Berlin (1907-1910), în Germania dându-și doctoratul, la Rostock, în 1911, cu teza **Glanville und Hume**, tipărită, în același an, la Berlin. În anul următor, frecventează, la Collège de France, cursurile lui Bergson.

Primul volum al memoriilor îl prezintă pe marele călător, care, beneficiind de o considerabilă moștenire de la părinții săi și apoi de la un unchi, vede Austria, Germania, Anglia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, America, Canada, nu ca turist, ci ca om de știință interesat de a cunoaște oameni, civilizații, mânat de curiozitatea de a studia psihologic și fizionomic oameni.

Document prețios pentru cunoașterea periplului științific al antropologului și sociologului, cartea sa este un document și în altă privință: relevă condițiile în care s-au format elitele românești în perioada interbelică, ani în care

libertatea de gândire și de exprimare era dublată de libertatea de a călători, de a învăța și de a cerceta în marile capitale europene. Astfel, Nicolae Petrescu învață limba germană în Germania, la Londra se familiarizează cu limba engleză. În 1908 parcurge, la Londra, în original, lucrările filosofilor englezi, în 1911, la Biblioteca Muzeului Britanic din Londra, studiază opera filosofică a lui Joseph Glanville, în 1912, ca "membru ordinar", participă la seminarul profesorului Erdmann, în cadrul căruia este analizată **Critica rațiunii pure** de Kant, în 1912, la Paris, studiază cursuri ale lui Bergson, Delbos și Durkheim, în 1914 merge la Londra pentru a se documenta în vederea finalizării lucrării **Die Denkfunktion der Verneinung**. Așa, pe baza unei ample documentări la sursă, în mari biblioteci europene și americane, și-a scris majoritatea lucrărilor, opera sa însumând titluri precum: **Fenomenele sociale ale Statelor Unite** (1921), **Thoughts on War and Peace** (1921), **Introducere în studiul comparativ al societății** (1922), **The Principles of Comparative Sociology** (1924), **Învățământul în Anglia și Statele Unite** (1924), **Relațiile României cu Statele Unite** (1927), **Parlamentul Englez și înfățișarea lui actuală** (1930), **Teoria statului la Hegel** (1932), **Sociologia ca disciplină filosofică** (1933), **Psihologia popoarelor primitive** (1938), **Anglia. Societatea. Statul. Civilizația** (1938), **Difuziunea civilizației** (1939).

Învățământul universitar românesc n-a fructificat toate cunoștințele acestui învățat, lui îngăduindu-i-se să țină, în 1921, la Facultatea de Litere și Filosofie din București, un curs liber de sociologie, să conducă, la aceeași facultate, o conferință de sociologie comparată, dar neaprobându-se crearea pentru el a unei catedre de specialitate, măsură obstructionistă la care se pare că a contribuit Dimitrie Gusti, cu care nu s-a aflat în bune raporturi. S-ar putea spune că Nicolae Petrescu a fost mai bine apreciat în America decât în țara sa. A fost primit, în 1918, cu mai multă căldură și a fost mai bine apreciat la vechiul colegiu presbiterian Wabash, din Crawfordsville, al cărui rector îi cunoștea românului lucrările de filosofie apărute în limba germană, decât la București.

Multe pagini evocă scriitorii, artiștii, filosofi și sociologi pe care i-a cunoscut. Admirația sa deplină merge către câteva personalități, în primul rând către Nicolae Iorga, care, comparându-l cu toți aceia pe care i-a cunoscut, îi apare "superior în toate privințele", în el vibrând "un suflet deschis" care, "în ciuda mediului în care a trăit, s-a păstrat independent", iar "prin amestecul de naiv și genial... avea totdeauna de oferit ceva nou". "Simțeam - adaugă Nicolae Petrescu - că are o personalitate care depășește pe a oricărui român în viață. Îmi plăcea să-i ascult chiar judecățile cele mai exagerate asupra oamenilor și evenimentelor. Căci din ele se desprindea o intuiție originală." O admirație fără fisură o are pentru filosoful P.P. Negulescu, la propunerea căruia a fost primit membru corespondent al Academiei Române: "Modul de a fi al acestui om, de care avea să mă lege, timp de aproape treizeci de ani, o prietenie sinceră, era cu totul deosebit de al altor personalități din viața noastră publică. Avea o fire foarte rezervată, aproape distantă, care contraria la prima vedere. Vorbea cu o vădită reținere, căutându-și cuvintele potrivite pentru a-și exprima gândirea într-o formă cât mai clară și apropiată situației la care se referea. Frazele lui se desfășurau într-un stil abstract, dar concis. În

atitudinea reținută, pe care o păstra față de oricine, se observa preocuparea de a evita complicațiile și susceptibilitățile ce decurg dintr-o prea mare familiaritate. Și totuși, acest autocontrol nu avea nimic forțat, din rodul unei voințe îndelung exercitate. Nu ținea să vorbească mult, nici să-și impună punctul de vedere, lăsând bucuros pe interlocutor să vorbească în voie. Argumentația lui era strânsă, cu o logică alimentată de fapte, evitând speculațiile inutile. Generalitățile la care se ridica erau rezultatul unui lanț de silogisme cu premise bine stabilite."

Frecventând cafelele bucureștene, cunoaște mulți scriitori și artiști, între ei fiind bine primit pe de o parte pentru că-l admirau pentru caracterul său împăciuitor, cu care calma pe unii încinși de altercații verbale, pe de altă parte pentru că stâlpii cafezelor, știindu-l bogat, îi cereau să le plătească șvarțul sau chiar să-i împrumute cu mici sume. Și vede aici, între mulți alții, pe Camil Petrescu, "violet și talentat, dar egocentric până la ridicul", pe Ion Minulescu, care avea, dintre toți scriitorii, "cele mai multe relații sociale", cunoștințele lui mergând până la familia Brătianu și la bancherul Aristide Blank. Dintre critici, nu-l admiră fără rezerve pe

cronica literară

E. Lovinescu, pe care l-a vizitat condus de Liviu Rebreanu la cenaclul din strada Câmpineanu, ci pe Șerban Cioculescu: «Verva lui Șerban Cioculescu era un element atrăgător la întrunirile noastre de la cofetăria Nestor. Tânăr sociabil și comunicativ, Șerban Cioculescu anima întrunirile noastre cu vorbe de spirit și calambururi. Ca scriitor se relevase printr-o temeinică documentare și judecată în domeniul istoriei și criticii literare, contribuind în fiecare lună cu articole substanțiale la Revista Fundațiilor Regale. Și ca om era plăcut, politicos și totdeauna preocupat a-și acorda vorba cu fapta, în ciuda glumelor pe care le făcea la cafelea. Pentru aceste calități îl îndrăgisem, apropiindu-mă de el, cu toată diferența de vârstă care ne despărțea. Neîndurător, consecvent critic scrie despre Dimitrie Gusti, «specialistul» (ghilimelele sunt ale memorialistului) în sociologie: «Meritele lui științifice erau simple promisiuni, iar mijloacele cu care izbutise să fie consacrat erau atât de josnice, încât mi-l făceau odios». Eu mai multă prețuire am pentru «filosoful» (și aici ghilimelele sunt ale sale) C. Rădulescu-Motru, care «trecea drept cel mai cumsecade om, dar care, în fond, era dublat de șiretenie oltenască și oportunism oriental». De asemenea, S. Mehedinți îi apare «mai degrabă un vulgarizator al științei», care «când a încercat să facă știință teoretică scăderile lui au ieșit la iveală». Caracterizări care, evident, trebuie luate *cum grano salo*, fiindcă nici Gusti, nici Motru nu se reduc la atâtea.

Ion Oprîșan, editor al studiului **Primitivii** în 2003 și al **Memoriilor** lui Nicolae Petrescu, a semnat un necesar act de restituire a unor scrieri esențiale ale antropologului, sociologului și memorialistului, acesta revelat postum.

Etica înfloririi hibernale

adela pal

Volumul doamnei eminescolog Svetlana Paleologu Matta, **Calicantus: scene din viața lui Cristal** apare (sub dublul gir editorial Augusta și Artpress, Timișoara, 2005, 258 pagini) alcătuit din două părți: prima - o palpăre a propriilor imprimeuri spirituale, cu esențe din belle arte, muzică, filologie, psihologie, sociologie și, mai ales, filosofie, iar a doua - o colecție de nouă materiale anterioare: articole, dialoguri, interviuri - recoltate de prin diversele reviste ce le-au revelat în timp.

Cuvântul central, în jurul căruia pivotează însemnările scriitoarei, este prieten, ca și cum cartea ar fi, pe lângă un gest de risipire confesivă, și unul de mulțumire pentru influențele cumulate din partea unor personalități contemporane și a altora ce mai dăinuie doar prin consubstanțialitatea gândirii și a simțirii pentru iubitorii de astăzi ai culturii.

Intr-un joc al pseudonimelor cu noimă, autoarea preia numele Cristal, denumindu-și poreclitorul - Iura Julmons și dăruind acestuia spațiul cel mai generos din **Calicantus...**, întrucât îi găsește afinități cu Nietzsche, filosoful cel mai iubit de ea.

galaxia cărților

Ceilalți prieteni prezentați în **Calicantus...** îi influențează lui Cristal stilul scriitoricesc, hotărându-l sintetic, concentrat (prof. Pierre Tamborini), îi ivesc un mobil publicistic ("Vreau să devii ceea ce ești!", 164), bazat pe afinitățile Eminescu-Heidegger (filosoful Ștefan Teodorescu). O edifică pe Cristal în propriile-i iluminări asupra "căderii în sus" la Eminescu și îi prefațează lucrarea Eminescu și abisul ontologic ("monahul luminat" Nicolae Steinhardt). O sfătuiesc să-și traducă pentru românii din țară cartea referitoare la "cerul poeziei lor" (76) (profesorul C. Michael-Titus care o vitaminizează și prin trimiteri la sociologie și psihologie socială). O fericesc pe autoare, prin corespondența informativă asupra receptării lucrării Svetlanei de către eminescologi, de către critică în genere (scriitorul Paul Anghel).

Figurile feminine ale amicițiilor lui Cristal sunt sinonime cu veselia vacanțelor la mare (Marion Baruch, colega de la Belle Arte) și cu confortul afectiv al unui "loc natal" (67, Tania Krieger Woinowski, muziciană).

Studentii lui Cristal, de la Universitatea din Zürich, se comportă tot ca niște prieteni: o surprind cu gesturi grijulii, o încântă prin interesul acordat temelor de literatură discutate, o alină prin solidaritatea dovedită profesoarei când comisia universității ignoră aspecte vitale pentru succesul receptării în străinătate a lucrării **Eminescu, axiologie poétique** (tradusă ca **Eminescu și abisul ontologic** și cucerind laurii culturii românești). Tot studenții o motivează pe Cristal în evoluția didactică, influențând-o în modul de abordare a cursurilor, aproape să o reorienteze către predarea filosofiei.

Cel mai fidel și mereu apropiat prieten, însă, rămâne fiul lui Cristal, cel care, de mic, îi promise cadou mamei "o căruță cu Rilke, una cu Eminescu și una cu Heidegger" (12) și

care, contaminat de spritul analitic al mamei, devine psiholog, iar, ca hobby, atinge măiestria în șah. Pagini întregi dedică Svetlana Paleologu Matta fermecării lectorilor săi cu magia șahului: "joc de origini legendare și de natură simbolică" (22), ce substituie războiul spiritualizându-l și alienează agresivitatea în sublimul strategiei ce devine "reflecție, știință, bucurie".

Oglindită în valoarea prietenilor dobândite, Cristal își reprimște imaginea afectiv reflectată de aceștia. Paul Anghel o alintă cu remarcă: "ești o femeie de salcie" (49), găsim în ea, din cauza severului control în redactare, un temperament "nordic", "fără curs în spațiul carpat" (46). Iura o numea: "tămăduitoarea mea psihică" (55), dedicându-i fie identitatea de cristal "discompact, impalpabil, care e antimaterie" (71), fie aceea de "floare care crește fără apă" (106). Profesorul Pierre Tamborini o considerase "exotică" (88), pe când filosoful Ștefan Teodorescu îi spunea "Maestră" care "și-a construit singură spațiul ei" (85) în valorizarea poeziei. Poeta Lucia Olaru Nenati (în partea a doua a lucrării) își dovedește recunoștința denumind-o "ființă miracol și suflet iluminat de grația divină" (124). Răsfățată de lumina înțelepciunii dobândite de la Cristal, prietena Tania o numește "Svetlaia" (Luminoasa) (70).

Lucrarea **Eminescu și abisul ontologic** s-a bucurat de o receptare entuziastă printre români, autoarea regretând doar buchetul de mulțumiri nerostite către eminescologul George Munteanu care-i remarcase intuiția artistică, citând-o în propria exegeză: **Eminescu și antinomiile posterității**. Ștefan Teodorescu a gratulat-o: "Ce ai scris e fundamental" (85). În scrisoarea ce declanșă o frumoasă și vie corespondență, Paul Anghel îi povestește lui Cristal despre lanțul slăbiciunilor "posedaților întru Eminescu" (43), prin care exemplarele cărții Svetlanei Paleologu Matta erau confiscate de la profesorul Edgar Papu, în urma articolului acestuia, ce o proclama drept "carte completă, parcă scrisă cu sânge" (44). Severul critic Mihai Ungheanu citise cartea în suflarea unei singure nopți, iar, în recenzarea-i matinală, cartea apărea drept "o orchestrație excepțională a interferențelor comparatiste" (44). Sociologul Ilie Bădescu le vorbise studenților despre Cristal ca despre doamna care "l-a iubit pe Eminescu mai mult ca orice femeie din secolul lui" (48), iar Paul Anghel însuși o considera printre "logodnicele stelare" eminesciene (49).

Calicantus... își colorează discursul cu fine și succinte imersiuni în critica literară, ori în critica de artă. Cititorul e invadat de texte, imagini, păreri garantate prin nume ca Nietzsche, Heidegger, Hölderlin, Proust, Gide, Paul Anghel, C. Michael-Titus, Lucia Olaru Nenati, T.S. Eliot, Freud, Jung, neapărat Eminescu... Ni se devoalează eternul din oamenii lui Van Gogh, rapsodia geometrizată a lui Kandinski, personalitatea vijelioasă a lui Salvador Dali.

Critica glisează către artiști, recunoaște valoarea lor de salvatori de la "dezumanizarea lumii", rolul lor de "exorciști ai patologiei și psihonevrozei lumii de astăzi" (121).

Însă vătămarea artei prin invazia haotică a tehnologiei și proclamarea nonvalorii la rang de *ars poetica* în cultura aduc în traseul expozitiei din **Calicantus...** pretextul criticii sociale: tehnica generează "consumism", dar sufocă valorile spiritului, dizolvă etica, alienează individul (119) transformându-l în

"homo cyberneticus" (117).

Din cele nouă materiale din partea a doua a volumului **Calicantus...** un eseu se referă la *favoritul ei artist al filosofiei, Nietzsche* ("Geniul cel mai intempestiv"), explicându-i nihilismul pe care-l adaptează contemporaneității ce ridică nonvaloarea la gradul de mit. Totodată, articolul invită la înțelegerea celor două teme vizate în **Așa grăit-a Zarathustra: Veșnica Reîntoarcere și Supraomul**. Aici întâlnim și afinitatea concepției nietzscheene asupra întineririi târzii a spiritului cu motivarea alegerii titlului cărții: calicantus - simbol al înfloririi în plină iarnă.

Printre asemănările dintre Eminescu și Borges (din eseu "Eminescu și Borges") se reliefează: temele și motivele "aparențelor, mirajelor, viselor" (149), ale timpului circular; înclinația filosofică a amândurora către "dubiul metafizic" (152); căutarea "forme inalterabile", "esențializarea versurilor" (154), interogația celor doi asupra apartenenței la real sau la iluzoriu" (157).

"Mutații în arta contemporană" este un eseu care vine să contrabalanseze vehemența împotriva tehnologizării în artă, autoarea arătându-se conștientă și de plusurile tehnologiei ce întrerupe, chiar temporar, "haosul istoriei", dar permite "depășirea granițelor naturale și culturale" (162).

Interviul cu George Ștefan, precum și cele trei interviuri cu Lucia Olaru Nenati aduc amănunte din biografia Svetlanei Paleologu Matta, rostuind alegerea, truda și validitatea valorizării liricii eminesciene prin procustianul pat al filosofiei heideggeriene.

Interviul "Eminescu în constelația poeziei europene" sintetizează câteva aspecte specifice poeziei europene: inspirația din umanismul grecesc; căutarea sinelui prin mitologie și filosofie; suferința în muzică; vasta cultură, sensul "neprecizat" al spațiului și timpului" (216); lărgirea și înfrumusețarea realității comune cu ajutorul spiritului (230). Svetlana Paleologu Matta constată că Eminescu este slab cunoscut pentru că traducerea lui e o degradare, o trădare a poetizării, ceea ce implică neînțelegerea încifrărilor sensurilor, a virtualităților mitice, nonsavurarea muzicii și a farmecului limbajului.

Sub haina interviului "Eminescu în lumina (și în "luminiișul") lui Heidegger", Mihai Cimpoi alcătuieste o adevărată cronică a cărții **Eminescu și abisul ontologic**. Scopul visatei ascenderi (a interviuatei) către Eminescu este înțelegerea propriului sine, viziunea poezilor geniali ajutându-ne pe noi, oamenii obișnuiți, "să înțelegem mai bine și să vedem ce se petrece și cu noi, că uncori trecem și noi prin ceva asemănător" (174).

Ultimul articol al cărții **Calicantus...** "Ontologia verdelui", demonstrează, la scară redusă, pe un alt eșantion de poeme (semnate de Lucia Olaru Nenati) care ar fi "cheia" abordării unui poem", fiindcă nu există rețete de valorizare, ci "doar o lungă reflecție, o intuiție, o inspirație și o precomprehensiune hermeneutică, ca ipoteză de lucru" (234), hermeneutica fiind "dominată de filosofie".

Sub iluzoria îmbălzărire a filosofiei întru împărtășirea ei vulgului, Svetlana Paleologu Matta își luminează calicantusul existențial în splendoarea-i hibernală, la vârsta spiritului înflorit, și îndeamnă cititorul să privească în cupele arbustului său fînțial, din care se revarsă chipul unui prieten, ori vorba de duh a vreunui învățat; pacea aromată a încântării estetice sau războiul împotriva paraliziei spirituale tehnocrate; pulsul ideal al vieții de intelectual rasat, dar și umanul eșec domestic răscumpărat de superba relație mamă-fiu și de verificate prietenii; poetica filosofică a enigmei eminesciene cercetate în cheie heideggeriană, precum și filosofia poetică a spiritului nietzschean asumat prin destin de hermeneut.

Ucenicul fecioarelor lombarde

luca pițu

C e bază deținem, în arealul mentalităților Evului Mijlociu, cu privire la enorm trîmbitatul *foetor Longobardorum*, de care ne dădea știre Guido Ceronetti în *Tăcerea a trupului* cea posfațată cioranian?

Un bîrfuleț, ușor preschimbabil în bîrfem, desigur: el, nu întîmplător, îi viza pe Lombarzi, bancheri ai Europei, zgîrciți la culme, strîngători de aur, în contact adicăteala cu excrementalul, cu malodorantul, cu galbenul puțitoriu, oricît s-ar strofoca partizanii Imperatorului Vespasian să ne argumenteze contrariul tot surîndu-ne că *non olet pecunia*. De aceea, poate, cutare papă, consemnat în Dicționarul lui Vintilă Horia, îl prevenea pe cutare Carolingian că muierilor lombarde le mirosoa toate celea și-l sfătuia să nu-și ieie nevastă legiută din partea ceea. Însă Paulus, în cartea a patra din *Historia Longobardorum*, dă legenda de întemeiere a stereotipului în cesiune, grație căruia se modifica proasta faimă de necurătenie trupală în bunul renume al voinței de castitate, prezervată, ultima, față cu vararii de Avari. Astuția va fi fost foarte simplă: fetele își plasau pui morți între sîni, ară năvălitorii...nu numai că fugeau ca demonul de tîmîie, dar se fereau de toate Lombărdesele, june ori mature, ca de naiba. *Filiae vero eius non matris libidinem secutae, sed castitatis amore studentes ne a barbaris contaminerentur, crudorum pullorum carnes sibi inter mammas sub fascia posuerunt quae ex calore putrefactae odorem foetidum exhalabant. Cumque eas vellent Avaros contingere, non*

ipseitatea, castitatea personantă, într-o lume unde ceilalți îi apăreau ca vectori infernali, *l'enfer ayant toujours été les autres pour lui*, cînd nu-i stîrneau la *nausée*. Corpul propriu și-l va fi asimilat mereu co o cloaca maxima. În *Fînța și Neantul*, cărămida sa principală, ne lăsa să înțelegem că modalitățile celui *être-pour-autrui*, prin intervenția mediatoare a trupului, nu-s nici surîsul, nici privirea seducătoare, ci transpirația și mirosul de sudoare corporală, pe cînd Vizajul Celălaltului scîrbă existențială ar induce în noi, voi, ei & ele, iar mașina omenească nu ar fi cîtuși de puțin alimentată cu al dorinței combustibil, nici nu ar mîna-o în luptă vreo voință de juițare.

Simone de Beauvoir, în scrierile-i autobiografice numeroase, și Michel Onfray, în *Burdihanul filosofilor*, or glosat îndelung raportul Nefilosofului Nostru cu murdăria și relele mirosuri, facultatea sa de a uita carnea, de a o execra sau de a o repune în registrul inutilului. Nici Arlette Elkaïm, fiica-i adoptivă, nici Annie Cohen-Solal, biografa sa și a prietenului Paul Nizan, „comunismul imposibil”, nu uită a ne reaminti că, în vremea Rezbelului Caraghios, din 1939-1940, și a prizonieratului nemțesc, din 1940-1941, lăsase dumnealui jegul și putoarea să înflorească multilateral pre sine + în jurul său, adică în așa-numita „odaie pestilențială” (*Sartre.1905-1985.*, Gallimard, „Folio-Essais”, 1985, p.258). Era poreclit, atunci, „omul cu mînuși negre”, căci nu se spăla cu săpămînile și nici unghiile nu și le sacrifică nihilului.

Îi vor fi inspirat oare necesitățile trupești, aproape ca unui gnostic, dezgust și dispreț? Aidoma unui plotinian îi era poate rușine că are în gestiune un corp dîrdîitor, pulsional și cacoșim? Nu, nu și iarăși nu. Susținem cu tărie, *jusqu'au bûcher non compris*, că, materialist și ateu, inamic al transcendențelor verticală + orizontală, el spera să-și salvagardeze fecioria ontică, diferența imarcescibilă, singularitatea inocolibilă, grație puternicului său scut olfactiv, menținut, la nevoie, și artificios, ca la îndepărtatele sale precursoare lombarde. Nici lui, de altfel, conjuncția sexuală a trupurilor nu-i spunea nemica lăudabil, poetizabil, conceptualizabil. Din *Ceremonia despărțirilor* simone-beauvoiriene

reiese că la bătrînețe, îmbolnăvindu-se, făcea sub el în fotoliu sau în pat, fără nici o pudoare, indiferent la putoare.

Disprețuise, fără să fi fost vreodată înrolat la Partida Cinicilor, biologicceștile ritmuri și nesocotea ritualurile culturale ce, periodic dar ferm, se opun constrîngerilor naturale. Tovarășa lui principală de gîndirostiviețuire, Castorul, confirmă că, bunăoară, „halea orice, oriunde și oricînd”. Ce să mai adăugă, acilea...în caz că nu vom fi fost suficient de elocvenți? A, da, pasagiul săltăreț, din *Burdihanul filosofilor*, ce rezumă micuța epopee a unei existențe derulate sub o zodie urît mirositoare: aceștia:

„Intrecîndu-se, întru alcoolism, cînd cu un inginer sovietic din Tașkent, cînd, la Ritz, cu Hemingway, termină Sartre, altă dată, prin a-și mistui vinul băut într-o barcă de salvare a vaporului care-l transportă din Le Havre la New York. În Japonia, după ce îngurgitează doradă crudă și ton în sînge, își încheie masa borînd. La Brugay-en-Artois, oaspete al unui miner maoist, servește la cină o tocană de iepure ce-i declanșează o criză astmatică de două ceasuri. În Maroc, suferă groaznic de ficat după ce îngurgitează coarne de gazelă, pastilla, meșui, pui cu lămîie și cuscus. Se va înfîlni, mai apoi, cu surzenia preț de cîteva ceasuri cînd, într-o seară, avea să înghită un tub de ortedrină. Să-l abandoneăm, dară, silențului mîntuitor și să ne ferim pe viitor de filosofile capabile să ne surdifice”.

Warum nicht? Doar că vine cam tîrziu îndemnul, cînd ravagiile sartienei doctrine despre angajare, înțeleasă - în țerile blocului bolșevicios - ca teorie a grabnicei înscrieri la Partidul Hunic rezervită nouă înșine, din prostie ori numai din cinism ideologician, de Tovarășa Marina Ceaușescu-Mureșanu, grăbită să ne atragă, în virtutea obligațiilor sale de „persoană sprijinitoare” a Organului Totalitont, spre in-tromisie castratoare în Sinedocca Pecieret, cînd acele ravagii, dară, la tot pasul ne mai poluează urechile, gura și nasul.

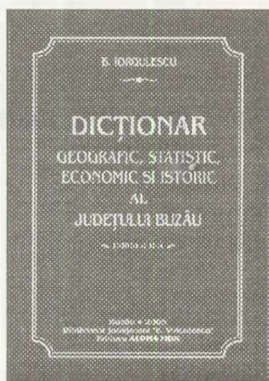
opinii

sustinentes foetorum, putabant eas naturaliter foetore, procul ab eis cum execratione recedentes atque dicentes, omnes Longobardas foetidas esse. Hoc igitur arte Avarorum libidinem puellae, et ipsae castae servatae sunt et utile servandae castitatis, si quid tale feminis contingerit, mandaverunt exemplum.

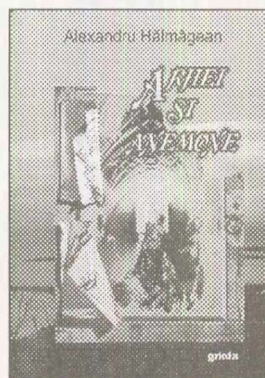
O să rîdeți, chiar în hohote, însa fătu-cile lombarde or lăsat urme în Hexagonerie, durabile.

O să rîdeți, condescendente și condescendenți, știm... și nu ne lăsăm abătuți din a noastră cale, dar discipolul, în teorie și praxă, al respectivelor vergure medievale nu va fi fost altul decît Jean-Paul Sartre, *sartor resartius*, „croitorașul răscoit”, „nefilosoful” abhorat, și pe bună dreptate pesemne, de Constantin Noica. El avea să uziteze de același truc spre a-și protegiure

1) Dicționar geografic, statistic, economic și istoric al județului Buzău (B. Iorgulescu), Editura Alpha MDN

2) Arhei și Anemone (Alexandru Hălmăgean), Editura Ginta

3) Îngerul rebel (Daniel Renon), Editura Eurostampa

Poem

Din cauza prea multor lipsuri,
Care, parcă, devin din ce în ce tot mai mari,
Risipitorul de mine
Am căpătat de la un timp obiceiul
Ca, atunci când mă ofer de mâncare
Flămânzilor lupi, să le strig:
„Lupilor, nu fiți prea hupiți,
Legumiți-mă,
Altfel,
Mâine, la masa de prânz,
Nu veți avea decât carne de miel!”

Rugăciune

Doamne, te rog, veghează-i tu pe îngeri
Până-mi cioplesc eu-n piatră epitaful,
Să nu cumva să fâlfâie din aripi
Că fac curent și se ridică praful;
Iar, dacă-ajunge praful până Sus,
Se-mbolnăvește de plămâni Isus.

Rugăminte

Domnilor, cu puști în spate,
Rogu-vă pre voi frumos,
Apărați-mă de mine -
Sunt un ins periculos:

Pot oricând să sparg oglinda,
Să-mi împrăștiu pe podea
Sinele în mii de cioburi
Și s-ajung o haimana.

Vă plătesc regește paza,
Însă nu întârziati -
Am nevoie, chiar din clipa
Asta, să mă apărați.

Doamne, bine-i să fii râmă

Doamne, bine-i să fii râmă:
N-ai nici șefi, nici creditori,
Prin pământul plin de găuri
Mult mai lesne te strecoari
Decât omul pe de-asupra
Înglodat în datorii...

De mă schimbi în râmă, Doamne,
Toată viața te-oi slăvi!

Doamne, o să te dăm la crocodili

Doamne,-o să te dăm la crocodili,
Să te sfâșie ca pe-o jivină -
Trandafirii ni-i lăsași cu spini,
Grâul cu-ntunerice de neghină.

Nu mă tăvăli și bieții crini
Cu genunchi plecați întru iertare -
În zadar spui rugi și te închini,
Nu te poți salva: păcatu-i mare.

spiridon popescu

Sarcină de serviciu

Ai văzut, bă, Nicolae,
Unii spânzură și taie,
Alții, râsu' lumii, bă,
Numai de ne spânzură.

Îți dau vreme până luni
Să ghicești: care-s mai buni?

Discurs în Piața Universității

Se-mpuținează păsările, tată,
Se-mpuținează frunzele-n copaci,
Vine tristețea peste tine, iată,
Și tu nu te opui deloc, tu taci.

Nu mai fi tată, -așa de mămăligă,
Ridică pumnii înspre cer și strigă:
„Doamne, nu te uita că-s doar un rob,
De-mi iei căldura verii te fac zob,
De lași fără frunzar copacul meu
Te fac pilaf, cât ești de Dumnezeu“.

Fii, tată, curajos, că doar așa
Mai poți obține azi câte ceva.

Tristețe

Eu m-am născut (o spun cu scârbă mare)
În țara cu prea multe semafoare.
Cum înverzește unul puțintel
Se și-nroșește altu' lângă el
Strigându-mi cinic: „Stai, nu traversa!”

Aceasta e, probabil, soarta mea -
Să nu pot niciodată reuși
Să scap de trotuarul ăsta gri.

Unele lucruri vin în viața ta cu o întârziere care le desfigurează, le compromite. Ca și cum, dornic de a te așeza la masă la o oră rezonabilă, ai fi nevoit să mănânci abia după trei zile de foame.

“Eu nu citesc, pe cât îmi stă în putință, decât lucruri de care mi-e foame, în momentul când mi-e foame de ele, iar atunci nu citesc, mănânc.” (Simone Weil)

Bucurii și dureri, satisfacții și remușcări care uneori preced faptele. Fapte care, odată săvârșite, rămân inerte, precum niște bolovani incapabili a-ți trezi vreo emoție.

Aventura e o trăire laică a misterului. Dar misterul nu e o aventură sacralizată?

“Vasile Iancu întreabă încă din titlul articolului său din *Convorbiri literare*, nr. 7: «Oare virulentul critic al *Europei libere* din *Luceafărul* antedecembrist este același cu un expert în afaceri imobiliare?». Răspunsul e afirmativ. Rămas fără «obiectul muncii» după 1989, Artur Silvestri, expert în scrierea de injurii și calomnii, din ordinul Securității, la adresa personalităților culturale ascultate, pe unde scurte în mai toate casele din România, s-a orientat spre altfel de vânzări-cumpărări. Și-a păstrat însă pseudonimul «literar» (numele său adevărat, Tîrnăcop, sugerând

memorii

demolări și lovituri brutale), deși impostura «distinsă» și muzicală formează cu persoana lui un involuntar oximoron. A făcut - ca mulți alții de teapa lui - carieră ca om de afaceri și are frecvente apariții publice în calitate de PDG al Institutului de Consultanță Imobiliară, profesor de gestiune imobiliară, expert în domeniu, proprietar al unei luxoase reviste de arhitectură și decorațiuni interioare, ce mai, un VIP al tranziției din România. Cum s-a produs tranziția lui, de la oribila campanie de presă, dusă în anii '80, în paralel cu operațiunile teroriste ale DIE de lichidare fizică a «vociilor» ce demascau regimul lui Ceaușescu, la «capitalistul» de

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

azi nu e greu de bănuț. Sistemul în care fusese angrenat a continuat să funcționeze ca uns, dovadă numărul mare de afaceriști de top și politicieni proveniți din zona securistică. Deși adevărul despre trecutul lor nu-i atinge nicicum, e bine să fie știut. Memoria generațiilor mai vârstnice e încă vie, colecțiile de publicații - încă accesibile în biblioteci - nu pot fi distruse, ascunse ori «prelucrate» ca dosarele din arhivele Securității. (“România literară”, nr. 32/ 2005)

Lao-Tse socotește că ceea ce dă sens ulciorului e golul pe care-l conține. Conștiința umană: un gol în așteptare. În misterioasa, suprema așteptare a unui plin care nu e din lumea aceasta.

Bunul-simț se manifestă în întreaga comportare a unei persoane, având un caracter de globalitate. În schimb, lipsa de bun-simț se divulgă frecvent în detaliile comportamentului care “scapă” controlului (omul lipsit de bun-simț arborează o mască mai mult ori mai puțin imperfectă).

Drama fiecărei iubiri: sămburele de imposibil pe care-l conține.

Neîmplinirea: o hiperbolă a îndoielii.

Nu cumva neîmplinirea te-a păstrat mai viu decât dacă ai fi fost un “om de succes”? Robusta, încăpățanată, neclintita neîmplinire a existenței tale. Îngerul tău păzitor, cu o conformație athletică.

“În ce constă independența unui ziarist și mai ales a unui editorialist? După o îndelungată practică și reflecție, cred că pot rezuma răspunsul susținând că aceasta constă într-o deplină libertate a spiritului, ceea ce este extrem de dificil. Iar libertatea spiritului înseamnă deseori să lupți pe mai multe fronturi simultan sau succesiv, fără să te îngrijorezi de judecata cititorilor pe

care i-ai sedus sau șocat prin articolul precedent. (...) În fond, mă gândesc că independența unui editorialist consistă în a refuza să fie pe placul tuturor.” (Jean Daniel)

Adesea factorul “minor” e mai rezistent decât factorul “major”, fiindcă e nepretențios, lipsit de emfază. Firescul său e răsplătit.

Extenuat prin prea multă chibzuință.

Naturalețea uitării, artificul memoriei.

“Dar poate că, într-un moment de sinceritate, toți oamenii reprezentativi ai Restaurației ar fi coincis în definirea gândirii cu aceste cuvinte: a gândi înseamnă a căuta nod în papură.” (Ortega y Gasset)

A scrie presupune a te confesa. A te confesa presupune a te de-masca fără încetare. Căci omul curent, chiar când e bine intenționat, pașnic, onest, poartă mii de măști...

Desigur, tăcerea poate căpăta forme mai categorice (și, în consecință, mai periculoase) decât cele ale unui discurs, fiindcă sunt anevoie sau chiar imposibil de respins. Eventual prin alte tăceri.

Recunoaște: se întâmplă să pândești micile slăbiciuni, inevitabilele fisuri ale scriitorului preferat, cu milă, cu tandrețe, până la urmă cu o înțelegere iubitoare care poate fi mai prețioasă decât admirată.

A vorbi: a te înstrăina de tine și atât. A scrie: deja a crea o altă ființă.

1) Anunț matrimonial (Tatiana Cover), Editura Albatros

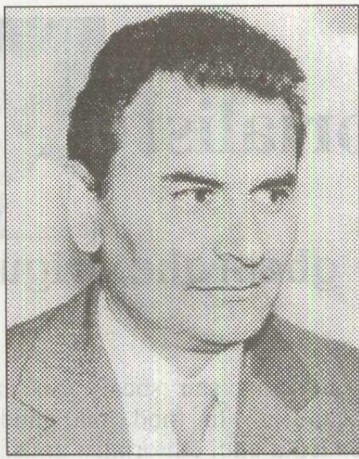

2) Ploaie și rugăciuni (Ion Grosu), Editura Dominus

3) Orbul pământului (Marcel Mureșeanu), Editura Grinta

viorel dianu

Erau într-o dispoziție fastă, drept care aleseseră un loc de plimbare întru totul potrivit: Cișmigiul, firește. Își pregătiseră de cu seară această dispoziție, care peste noapte se copsese, iar acum iată-i mergând ca doi tineri, ținându-se de mână, pe aleile parcului. De fapt, abia intraseră în parc, venind dinspre Liceul Lazăr, și apucaseră în sus pe lângă lac, deocamdată neurmărind o țintă, ci bucurându-se doar să privească lumea lenevind pe scaunele ce se înșiruiau spre Debarcader, sau bărcile plutind pe luciu. Mai degrabă aveau ei răvnă să străbată parcul în lung și-n curmeziș, să se încante de toate cele și pentru plăcerea

cerneală proaspătă

plimbării în sine, decât să se oprească într-un loc anume, la Foișor sau la Platan bunăoară, sau la vreo terasă, unde să se fi cinstit cu o bere. Dar, poate, mai târziu.

Așa ajunseră în dreptul Grădinii Japoneze. Iete!... Aruncară o privire circumspectă, de recunoaștere, și, da, cuprinsă dintr-o ochire întreaga grădină, care nu era mai mare de-o palmă. Ceea ce îi dădea propriu-zis prestanță era chiparosul uriaș din mijloc, a cărui coroană maiestuoasă se înălța și se lărgea aproape cât perimetrul grădinii. În rest... Tentația de a intra totuși, ca să calci locul și cu piciorul și să-i scoțoțești cotloanele te îmboldea irezistibil.

- Vrei, Vlada?

Soția zâmbi, amuzată de capriciul copilăresc al bărbatului și trecu bordura, înainte.

Trebuiau să meargă cu pași mărunți și grijulii, de gheșă, fiindcă toate erau concepute acolo miniatural: podelele, de-o șchioapă, peste pârâiașul șopoiitor, lespezile, cât ceașca, cinci la număr, care traversau balta cu trestii, potecă, îngustă, printre florile exotice și arbuștii ornamentali, cât un stat de om... Cișmeaua de pe dâmb, dintr-un stei, cu colți pe care îți închipuiai cățărându-se capre negre și cu jgheaburi suprapuse, evazate, încorona grădina. În vârful ei fășnea un șipot zglobiu care plonja din treaptă în treaptă și alimenta la bază izvorășul pe care îl pășiseră mai devreme pe podeț. Frumos...

Ar mai fi rămas cine știe cât să se zgâiască la acele minunății nipone, dacă grădinița ar fi fost numai a lor, dar mai poșteau să vadă și alții, iar locul era strâmt chiar și pentru doi inși. Tinerii care intraseră de o clipă se opriseră sub chiparos, așteptând să preia în

Ploaia magică

stăpânire ei grădina. Apropierea, provocând o oarecare familiaritate, le înlesni să se observe mai atent și mai afectuos unii pe ceilalți. Cel puțin Pavel, năvălit din fire, parcă își lipise privirea de tână pereche, prețaluind-o insistent. Băiatul, tuns perie, îi atrase luare aminte mai cu seamă prin bărbuța îngustă, rasă sub formă de potcoavă, cu laturile coborând din colțurile gurii și altă dungă mediană de sub buza inferioară, cu ovalul tivindu-i maxilarul și mustăcioară dreaptă completând opera. Nu avea cercei, niciunde. Cercei, lungi și spiralați, purta ea. Și o perlă, cât o bobită de orez, în nară, ca să-i facă nasul delicat și mai șarmant. Însă arma ei imbatabilă erau fără tăgadă ochii, mari și negri, pe care Pavel îi simți ce pot când se intersectară o secundă cu ai săi. Băiatul era brunet, cu bărbuța și părul de abanos, fata - blondă, naturală, coafată după moda aceea laborioasă, sofisticat-uimitoare, cu șuvițele alese, împletite în zeci și sute de codițe subțiri, care-i cădeau ca o ploaie pe umeri și pe spate, sfichiind aerul ca niște bice la fiecare scuturare a capului. Hainele, adecvate. El în cămașă mulată pe bust, cu jeans spârți și adidași, ea într-o bluziță pastel, cu mijlocul obligatoriu la vedere și cu picioarele, și mai, în minijupă, iar în tălpi cu sandale ușoare...

- Ne faceți o poză, domnu'?

Postim? Ea îi întindea deja aparatul, gata armat; doar să apese pe butonul declanșator.

- Cu plăcere! se dezmetici Pavel, primind jucărioara.

Era maestru. În albumele de acasă, pozele executate de el relevau meserie: luminoase și perfect încadrate, spre deosebire de ale lui Petru, voalate și hăite. O aștepta pe fată să revină lângă băiat, sub chiparos, și se ciuci, să-i prindă în cadru cum se cuvine, punând în valoare și decorul sumptuos.

- Nu încă! îl rugă fata.

Căci voia, pare-se, o poziție specială, pe care o desăvârși când îl înlănțui pe băiat cu palmele pe după gumaz, lipindu-și buzele de ale lui, într-un sărut languos.

Pișicher, Pavel prinse din zbor șmecheria și îi osteni pe îndrăgostiți nițeluș în poziția aceea, nu pentru alta, cât pentru reușita fotografiei.

- Ați fost magnifici. Mai vreți?

- Mai!

- Pavel! răsuna o galeșă somatică.

Vlada trebuie că palpita pasionată și ea.

- La cișmea! îi dirijă Pavel pe tineri.

Acolo, băiatul trecu de-o parte a izvorului, fata de cealaltă, se aplecară și sorbiră apă din pumni - o poziție - și a doua: cu fețele îndreptate spre obiectiv, răsând, sprijiniți de stâncă. De-ajuns. Pavel le înapoie aparatul, Mulțumim!, Fiți iubiți!, și se întoarse la Vlada.

Îi părăsiră pe cei doi în tărâmul de basm, să se mai joace alergându-se printre leandri și tufe de crizanteme și camelii, sărind peste bolovani și pâraie... Ei reieșiră în alee. Însă și vizavi era o îngrăditură, cu plante la fel de luxuriante, probabil o Grădină Africană, după numele patroanei, Negresa, care o ocrotea. O descoperiră îndată, în mijlocul unui bazin,

goală ca o naiadă, după scaldă, suită pe o lespede, cu trup armonios, arămiu - statueta era din bronz -, ușor arcuită în față, să se vadă în oglinda apei ca să-și contemple nuri. Pavel îi contempla și el, cu stăruință și jind.

- E mai frumoasă decât fata pe care am fotografiat-o în grădină? țină să obțină o părere obiectivă din partea Vladei.

- E! îi răspunse înadins soția, preferând ca bărbatul să adore, dacă i se aprinsese inima, mai curând un idol decât o fetișcană.

Vorbeau de lup și lupul în spatele lor. Tinerii îi prinseseră de pe urmă. Se mișcaseră iute, într-un ritm voios și eficient, ca toți tinerii care vin după tine și ți-o iau înainte, văzând și asimilind totul instantaneu. Cu simțuri agere; auz fin. Fiindcă, neîndoios, fata îi auzise ce vorbiseră. Studie ca atare și ea, suscitată, sculptura Negresei, din creștet până în tălpi, și pe față, și pe dos. Avea și ea părul împletit tot în codițe, adunate pe cap într-o cunună măiastră.

- E mai frumoasă decât mine, iubitele? își întrebă prietenul aluziv.

- Nuu! o asigură băiatul, sărutând-o drept omagiu.

- Ia seama bine!

Și fata își lepădă sandalele și păși sprintenă peste gard în bazin lungindu-și gracil brațul pe umerii Negresei.

- Ei! se alintă copilăroasă. Fotografiază-ne, ca să ne compari pe îndelete acasă.

Nu, domnule, nu și nu! Oricât de perfectă ar fi fost africană, toată lumea de pe alee conveni că fata o întrece. Și, spre edificare, o mai fotografiară și alții, s-o anine ca pe o cadă în dormitoarele lor deasupra patului sau la oglindă, în baie.

Apoi, în urma îndrăgostiților se formă deja un mic alai, cum se adună curioșii duminica în jurul mirilor care vin să se pozeze în aceste locuri. Se alipiră de cărd și Pavel cu Vlada. întâi pentru că aveau același drum și, al doilea, că le plăcea și lor ce se întâmplă.

Iar escala următoare surveni repede, spre bucuria tuturor, căci ajunseseră la Cascadă, obiectiv imposibil de ignorat chiar de simplii trecători, darmită de amatorii de fotografii, și mai cu seamă de tinerii noștri. Splendidă priveștiște, superbi și ei: lesne de imaginat ce poze or să iasă. Doamne-Doamne!... Spre deosebire de Grădina Japoneză, unde Cocoreni fuseseră surprinși singuri, încât Pavel trebuise, gentil, să îndeplinească el oficiile de fotograf de ocazie, aici se găsiră destui dispuși să facă treaba, de câte ori li se pretinse... Impresionați de însuflețirea ce puse stăpânire pe admiratori, de dragostea lor măgulitoare, tinerii avură ideea - fata dădu glas propunerii - ca în ultima fotografie să li se alăture toți cei care doresc să păstreze o amintire neștearsă evenimentului. De acord! De acord! răspunse murmurul colectiv.

- Tu ce zici, Vlada?

- Ce să zic? Pot să nu-ți îndeplinesc dorința ori să mă pun împotriva curentului?

Un singur ins nu se alătură grupului, desigur cel care se oferi benevol să execute fotografia și care se dovedi profesionist.

exigent cu detaliile, indicând oamenilor locul optim unde să se așeze, dacă vor să se vadă și cascada, altfel cum?, cât să se strângă și care să treacă în față, ca să iasă în imagine și mărginașii cu scundacii, păi!, cum să-și scoată capetele de la cutie și când să-și pună coarne, acum!, când să râdă, ha-ha-ha!... Clic! Să vă fie de bine!

- Cum a ieșit, cum a ieșit? țâșni fata fremătătoare spre fotograf.

- Supercalifragilistic!

- Ah, ce bine îmi pare!... Atunci, dragi prieteni, vă rog să-mi dați adresele, dacă vreți să primiți pozele acasă.

Cine nu voia!

Unii se căutară în buzunare de cărți de vizită, alții prin borsete și poșete de pix și hârtie, ca să scrie... Pavel, mai discret, crezând că Vlada nu are ochi să vadă, întinse și el băiatului răvașul său. După care, lumea se mai liniști, rămânând în așteptare...

Apucând-o pe fată de mână, cei doi porniră să escaladeze Movila, pe versantul abrupt, acela pe care se prăvălea cascada, prin dreapta ei; ajunseră la peștera întunecoasă din spatele cascadei, făcură un scurt popas cât să scruteze afundul hrubei și, odihniți, continuă urcușul dificil, aproape vertical, până răzbiră pe culme. Izbutiseră, prin urmare își binemeritau răsplata: să suie pe Tronul Domnesc. Hai!... Era vorba de un jilț masiv, tăiat direct în trunchiul unui stejar, ale cărui rădăcini încheștau încă stânca. Jilțul trona chiar pe muchie. Din acest motiv copacul va fi fost și retezat, ca să nu se dezhădăcineze la vreo furtună și să se răstoarne dimpreună cu malul. I se cruțase însă butucul: din podoaba care fusese cândva - acoperișul falnic al Cișmigiuului -, se salvase esența, chiar dacă transfigurată, să perpetueze ca simbol: Tron Domnesc. Înțepenit în piatră și rezistând acum și vijeliilor.

Băiatul se așeză primul în Scaun și, măcar că acesta era destul de larg, o primi pe fată pe genunchi, care i se abandonă moale în brațe sprijinindu-și capul de pieptul lui. Statură astfel câteva clipite, parcă pentru a-și trage răsuflarea după cazna urcușului, apoi ea își ridică fruntea și buzele li se împreună într-un sărut prelung. Oamenii de la poalele Movilei, care așteptaseră emoționați, aplaudară euforici: vrednic Tron Domnesc domina colina. Vrednic... Și nemaisăturându-se să privească, se împrăștiară unul câte unul cu ochii scurgându-li-se într-acolo.

- Noi mai rămânem, dragule?

- Aăă, nu... Deși e atât de frumos.

- E, dar poate că nu s-a terminat aici frumosul...

Bine ar fi fost, și o luară agale prin stânga Movilei, spre Rondul Roman. În fața Izvorului Sissi se opriră un minut, fără să-și spună nimic, după care își continuară drumul. Merseră în tăcere până la Monumentul American, pe care Pavel îl prețuia mai cu deosebire decât pe altele: o carte mare, de marmură neagră, întinsă direct pe pământ, deschisă la jumătate și având înscrise pe cele două file, în engleză și română, faptele militarilor americani din ultimul război de la noi. Original: un monument dedicat jertfei și cărții.

Cotind la dreapta, înaintară spre Lacul Lebedelor. Fără lebede. Cam dezolat pentru cei care, demult, apucaseră și vremea lebedelor.

- De ce n-or fi aducând și acum câteva?

- Or să aducă odată și odată, ca să-și îndreptățească lacul numele.

Iar mai încolo:

- Trecem podețul pe insulă, să vedem arteziana?

- Nu merită, pe cât e de anemică...

Inventau pricini fade ca să le amăgească pe cele insidioase care le zgândăreau inimile.

N-ar fi trebuit să se lase învinși de indispoziție, într-o zi programată să fie veselă și ireproșabilă.

Nu aveau voie să se întristeze. Dar tinerii aceia, care îi cuceriseră cu frumusețea și răsfațul lor, puțin-puțin de tot îi și răvășiseră, într-un fel obscur și incitant, cât să nici nu înțeleagă ce li se întâmplă și ce nu le ajunge. Și dacă Vlada putea, nu putea să se complacă în asemenea nebuloasă, Pavel era în schimb dator să încerce o distragere.

- Acum patruzeci de ani, încheiați, începu el, chiar lângă acest lac, pe atunci cu lebede, ți-am cerut mâna în căsătorie. Prima oară.

Ea avu o tresărire abia sesizabilă.

- Și mi-o spui socotind că am uitat.

Sigur uitase. Pavel cunoștea că, din acea epocă, ea își recupera puține amintiri.

- Și te-ai îndărit să nu accepți... La drept vorbind, și propunerea mea trăda multă insuficiență, o sublimă inexperiență și spaimă necunoscută față de răspunderea ce mi-o asumam, încât nu m-am alarmat de refuzul tău. Ne iubeam, dar eram prea de tot tineri amândoi, la sfârșitul facultății, iar discuția gândeam că va fi reluată oricum sub alte auspicii... Ceea ce s-a și petrecut după doi ani, cu succesul scontat.

- Noi ne iubim de patruzeci de ani, Pavel?

Asta nu mai era un lucru pe care să nu-l știe.

- Fără cei dinaintea momentului pe care ți l-am evocat.

- Patruzeci și cinci...

- Și ce dacă!

Trecuse norul iluzoriu care amenințase să le adumbrească buna dispoziție. Deasupra însă norii adevărați adumbriseră pe neașteptate parcul.

- M-a picat! se veseli deodată Vlada, cu o umoare complet schimbată.

Cercetară cerul printre coroanele paltiilor: stratul de nori devenise compact.

- Ce facem dacă ne prinde ploaia? Nu ne-am luat umbrele...

- Ne ascundem în Foișor și ne minunăm de ea.

Bineînțeles; ca bucuria să le fie agrementată plimbarea cu un spectacol reconfortant, un dar binevenit al naturii! Amândurora le plăcea ploaia și în Cișmigiu nu văzuseră niciodată cum e.

Pe aleea mare, în dreptul restaurantului de pe insulă, se reîntâlniră cu tinerii. Coborâseră de pe Movilă, pe la Buturugă, și mergeau în sus, spre Cetate, ori poate apucau la dreapta, tot spre Lacul Lebedelor. Într-acolo nu aveau unde se adăposti de ploaie; ei nu vedeau că vine ploaia?

Când se petrecură, fata cu băiatul le zâmbiră drăgăstos, în semn de salut, de recunoaștere, de grațitudine... Pavel și Vlada, flatați, le răspunseră cu sufletele năpădite subit de tandrețe. Momentul, atât de scurt și neprevăzut, nu le dădu răgazul de a se gândi să completeze reverențele și cu un cuvânt, cu o politețe, cum fură îmboldiți după ce se depășiră unii pe alții. Își întoarseră capetele regretând lipsa de reacție. Tinerii, parcă presimțind, se întoarseră și ei, râzând. Se putea repara scăparea și Cocoreni își fluturară mâinile spre ei, elogiativ.

Acum da, erau împăcați ca după o datorie împlinită. Dar ei doi își mai rămăseseră datorii într-o privință și Pavel consideră că e o clipă potrivită să se împace și cu asta.

- Dragostea și farmecul mirabil al acestor tineri ți-au trezit un pic gelozia, așa-i?

- Tu mi-ai stărit-o, supralicitându-i ca să mă frapezi.

- Într-adevăr, m-am purtat cam ostentativ.

- Iar eu te-am luat în serios.

- Tachinării de-ale mele...

- Da, ca și când nu ți le-aș cunoaște.

- Altminteri, nu avem de ce să fim invidioși.

- Nicidecum... Tinerii și-au jucat cu aplomb partitura și toți am fost duși de extaz.

Sosiră la Foișor tocmai la timp, o dată cu primele picături de ploaie. Pe alei mai dură până a se isca fervoarea. Oamenii nu se sinchiesc de la cei dintâi stropi, care sunt uneori înșelători, o zglobie scuturare de nori. Și chiar dacă începe ploaia, e plăcut să faci câțiva pași printre șuvițele ei rare și calde, care se zvântă de cum te ating și care pot fi și ele amăgioare și trecătoare, o simplă sperietură. Abia când se întetește și te pătrunde binișor apa, nu mai întinzi coarda și o iei la picior. Cam pe acum începură și oamenii să chicotească și să alerge, fie tăind-o direct spre casă, dacă locuiau prin preajmă, fie căutând adăpost sub un castan, sub o acoperitoare pe vreo terasă, ori gonind încoace, la Foișor. Pe alei nu se mai încumetau decât cei cu umbrele, după care se răriră și dispărură și ei de tot. Ba nu, când tocmai se instalase bine ploaia, căzând pe asfalt cu bulbuci, o femeie se ivi te miri de unde, traversând parcul udă leorcă, fără umbrelă, cu apa zbicindu-i capul și brațele, și roind pe ea gârlă, cu rochia lipită pe trup, înotând prin torente, impasibilă, unde te duci, cucoană?, lăsați-o, e vitează!, și o urmăriră cu ochi năuci până dispăru la Debarcader. Apoi se porni o răpăială zdravănă, se pogorî întunericul și se lăsă frigul. Rafalele ploii erau în-

cerneală proaspătă

pinse de vânt încolo și-ncoace, snopi rebeli izbeau în balustrada chioșcului, împrășcând stropi ascuțiți care înghesuiau lumea ciopor. Porumbeii se ascuseră în porumb, gângurind somnoroși, iar platani stăteau neclitiți sub șuvoi, gemând mulțumiți ca într-o uriașă scaldătoare. Vijelia părea să se întărească, ho-ho!, se dezlănțui amarnic, norii se rupseră și se vărsau pe pământ, o înfiorare nestăvilită te pătrundea în oase, timpul pentru o ploaie torențială de vară se prelungea, se prelungea... Cât mai ține? Încă pe atât?... Și, în fine, ropotele se liniștiră, grădina se luminează și vremea se încălzi din nou. Acum ploua domol, ploaie curată, totuși vârtoasă, care nu te încuraja s-o înfrunți. Te-ar fi făcut ciuculete. Doar porumbeii se sumeșiseră să iasă din hulubărie și să înconjoare în rotocoale foșnitoare pavilionul. Lumea fremătă răbdătoare, voind să se împrăstie. Dar cum?...

Din sus, apărură pe nevestite tinerii noștri, care se întorceau după plimbarea lor. Mergeau eleganți pe alee, singuri în tot parcul, ținându-se de mână și spunându-și povești. Ploaia cădea pe ei... pe lângă ei..., fără să-i atingă, căci hainele, în chip miraculos, le erau uscate, părul, fețele, trupurile - neudate. Când ajunseră în dreptul Foișorului, le zâmbiră oamenilor, recunoscură pe câțiva care le fuseseră martori la întâmplările dinainte, întrucâtva prevestitoare ale acestei minuni și explicând-o totodată, trimiseră saluturi voioase și invitară să fie urmați. Fără șagă.

- Și tu te gândești la ce mă gândesc eu, Vlada?

- Și.

- Ar fi frumos?

- Ar fi.

- Atunci haidem!

Și o porniră cu sufletele radiind prin ploaia magică.

Dicteul ne-automat al lui Gellu Naum

Gellu Naum a afirmat întotdeauna că situează actul poetic deasupra tuturor disciplinelor afine în căutarea misterelor și semnelor ascunse sau uitate ale vieții (știința, filosofia și... literatura). Deosebit de receptiv la ceea ce se petrece în jurul său, el se vădea interesat mai ales de semnificațiile poetice ale celor percepute. În virtutea predispoziției sale pentru "arheologia mediumnică", acorda atenție obiectualului pasibil de a configura manifestări ale poeticului în cotidian. Este motivul pentru care musafirii privilegiați invitați la Comana au recunoscut în descrierile din diferitele secțiuni ale operei sale unele dintre obiectele oferite de prietenii sau găsite de poet și adunate în locuința sa.

Pentru interlocutorul de acum trei decenii al Sandei Roșescu (*Despre interior-exterior. Gellu Naum în dialog cu Sanda Roșescu*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2003) și al Simonei Popescu din cărțile *Salvarea speciei (Despre suprarealism și Gellu Naum)* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000) sau *Clava. Criticțiune cu Gellu Naum*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2004), starea poetică reprezintă o necesitate vitală a speciei noastre, iar poetul este cu adevărat ales, dar nu în sensul că este atins de grația divină, ci pentru că poate fi un eliberator al mentalului și un descoperitor al cuvântului magic la poeziei ("clava" sau "musa"). A trăi starea de poezie înseamnă a consuma o experiență continuă ce întreține deprinderi ficționale nesupuse nici unei ordini din afara poeticului. De aceea, Gellu Naum ajunge până la a crede că ea nu are tangențe cu formele, expresiile și stilurile literare propriu-zise.

Creatorul nostru nu făcea nici un fel de distincție între poezie și proză, atâta timp cât acestea i se păreau a face front comun împotriva formulor și convențiilor literaturii sub aspectul ei instituționalizat. A fost tentat, pe de o parte, de explorarea unui aceluiași spațiu, definit de el însuși ca fiind nocturn și maldororian, iar pe de altă parte, de aprofundarea teoretică a experiențelor de sorginte suprarealistă. Însă rigoarea și exclusivismul manifestelor de tip avangardist au fost atenuate din teama că "teoria pierde omenia", întrucât, așa cum îi spune Sandei Roșescu, "Primirea unei comunicări teoretice e altceva; e o dezbateră a conștientului cu el însuși..." (*Despre interior-exterior*, p. 115). Fragmentele sale teoretice - risipite prin primele proze, dar unitare până la a căpăta aspect ritualic în scrierea postumă de tinerete *Calea Șearpelui* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2002), îngrijită și prefată de Simona Popescu, precum și în interviurile care au constituit materia celor două cărți amintite - nu sunt redactate compensatoriu pentru a acoperi vreun deficit creator, nu articulează o schelărie necesară fețișurii ficțiunii. Ele înșiruirea o materie literară ca atare, propovăduind un anumit fel de a fi, o formă de viață, un comportament existențial prin excelență poetic adoptate de autorul *Athanos*-ului.

Ediția *Calea Șearpelui* conține 17 texte aparent poetice (la care se adaugă unul introductiv, *Degetul cunoștințelor*, și altul de încheiere - un fragment teatral în chip de anexă, *La picioarele Semiramidei*), ilustrate cu simboluri alchimice, himere, desene și figuri egiptene. Cartea se sfârșește cu facsimilarea textului propriu-zis. Finalitatea mesajului constă în realizarea unui transfer de identitate dinspre emițător spre un destinatar (una și aceeași persoană cu poetul, se pare) căruia îi sunt adresate sfaturi și învățături - marcate de trecerea a trei praguri inițiatice - în scopul desăvârșirii sale ontopoetice. Aceste însemnări hermetico-alchimice și magico-ezoterice vor ajuta la debarasarea spiritului creator de sechelele conștientului, la regăsirea punților imaginare dintre ființe și lucruri ("arheologie mediumnică", "hazard obiectiv", empatie, vis, viziuni hipnagogice,

magie).

Textele (unele dintre ele marcate cu cifre ce par a indica date din a doua parte a anului 1948) au fost scrise, în mod sigur, la 33 de ani - vârstă critică și dantescă. Atunci, poetul îl anunța pe neprețuitul său prieten Victor Brauner, într-o scrisoare, despre trăirea unei experiențe revelatorii cruciale: "Eu, iubitul meu Victor, mă aflu în centrul pământului, ce spun, în miezul lui și acest punct e determinat de prezența mea. Se întâmplă cu mine atâtea lucruri că mi-ar trebui zile și zile ca să fi le pot scrie. (...) Nu crede că glumesc sau că am înnebunit: sunt singurul bărbat de pe planetă care vede în secunda aceasta, Victor. E un alt spațiu pe care mă mișc, e foarte greu dată fiind nouitatea complexă a lucrului și aici chiar și băieții ignoră ce lucrez." Este un pasaj citat de Simona Popescu în prefața sa intitulată *Schimbară de piele*.

"Calea Șearpelui e, în același timp, și un «text matricial», conținând multe din temele mari dezvoltate de Gellu Naum în opera lui de aici înainte. Cartea include, în fond, tot «sistemul» lui de gândire poetică, «conceptele» lui («musa», «nemusa», «favorabilii», «nefavorabilii», «cercurile», «liniștea», «rigoarea»), adesea subînțelese în poeziile de mai târziu, disimulate, travestite sub alte denumiri." - se afirmă în aceeași prefață.

Demersurile creatoare ale lui Gellu Naum au fost întotdeauna constructive, lipsite de teribilismul bufon și negativist al manifestelor avangardiste, care vehiculau neîncrederea în poezie. *Drumețul incendiar* vede în poezie singura forță capabilă să mențină spiritul în stare de insurgență ("Ea asigură perturbațiunea necesară, îndoiala asupra ceea ce era fiut ca evident, transformarea a ceea ce părea inuabil" - citeam în *Castelul orbilor*), dar și un principiu dinamic transparent ("Uriașa plantă acvatică îngăduie să se întrevadă, prin apele nesigure, rădăcina activă"). Întrucât se simte "infecat de poezie", devastat de acest "cancer teribil și necesar" și stăpânit de "chinul sentiment că n-am făcut decât poezie, că n-am găsit decât ceea ce se cheamă frumos, că n-am rezolvat decât o problemă de poetică (s.a.)" (*Medium*), poetul refuză nominalismul și orice "preocupare estetică", deplasând accentul pe surprinderea funcționării necontrafăcute a gândirii.

Agent perturbator împotriva închistării dogmatice, "POEZIA este o știință a acțiunii (s.a.)" ce regenerează prospețimea mitică și puterea magică a verbului. Ea rămâne afină cu reveriile și experiențele alchimice ale irealului, precum și cu imaginile arhetipale ale transformării. "Caută practici comparate (magie etc.) în locuri care este imposibil geografic și istoric să comunice și ai să ai ce povesti..." (*Calea Șearpelui*, p. 28). Este de la sine înțeles că perimetrul îngrădit al rațiunii va fi depășit în această intenție de investigare a misterului pe calea coincidențelor semnificative, a "hazardului obiectiv". "Amintește-ți, o, amintește-ți că nimic nu e întâmplător. / Te învățești ca un fluture orb în lumina altuia sau întâmplarea altuia este / determinată de tine, fluture clarvăzător. / Până când ai să fii liber, deasupra acestora plutește perdeaua groasă și grea / a propriilor tăi ochi." (Ibidem, p. 33).

Preocupat de risipirea negurii primitivității, de misterul obârșilor, de lumea simbolurilor elementare ale paleoliticului însuși, de recompunerea realității într-o ordine superioară, Gellu Naum este tentat, dincolo de încercarea senzațiilor simultane, de cuprinderea lumii în toate dimensiunile și vârstele sale. Cu o rezervă: "Nu căuta să înțelegi istoricește căci asta te duce la conștient. Caută să fii mai liber și / prin asta ai să înțelegi într-o bună zi tot ce ai fi încurcat astăzi cu explicațiile tale. / Aceasta pe plan colectiv. (s.a.)" (Ibidem, p. 26). El amen-

dase deja pesimismul cu privire la armonizarea "ritmului biografic" al omului cu "ritmul eliberării lui istorice", descoperit în scrierile lui Gherasim Luca, și "polișmul oniric (al lui D. Trost), care inaugurează o nouă cenzură a visului, tinzând să elimine din categoria onirică deranjantele resturi diurne, istorice, sociale, cenzură al cărei arbitrar estetic o face mai îngrozitoare." (*Inventarii banderolei*, în *Teribilul interzis*). Privirea meditativă înregistrează mai ales "alunecarea lumilor", "partea cealaltă" a emoțiilor și gândurilor printr-o contemplare activă, diferită de contemplația narcisică.

Încercător în faptul că "Miracolul își stă la îndemână, indiferent de unde începi" (*Calea Șearpelui*, p. 44), poetul vrea să aibă acces - odată cu resimțirea "frumuseții convulsive", în termenii lui André Breton - la punctele nodale ale mecanismului de articulare a lumii, să transcendă realul, să fie un privilegiat al cunoașterii convulsive, deși este conștient de limitele inevitabile ale acesteia. În plus, experiența poetică a limitelor, desfășurată în orizontul flotantului și iluzoriului, îi solicită un efort nîmbat de o tragică luciditate atunci când vrea să dea seama de "starea lunei". Urmarea firească este aceea că senzorialul placent pe concret, simulat cu o frenezie ce anihilează finalmente conștiința simulacriului artistic, trasează cadrele unei lumi metodice dezarticulate și ingenios trucate în incoerența ei. În actul contemplației și cufundării în oglinda abisală a vieții, totul intră într-un ciclu inițiativ de încifrare și revelație, de exorcizare și desacralizare. Iar "Semnele se îmulțesc, dar se poate să nu le vezi pentru că / intervine rutina." (Ibidem, p. 47).

Viziunea poetică a lui Gellu Naum nu este una catastrofică, pentru că pragmatismul său creator a evitat mereu întrebările sumbre și angoscele poticnitoare. "Nu există decât eternitatea (?) din care viața este o formă, un accident. //...// Când spun eternitate mă gândesc la ceea ce curge, la fluviu și acest accident sunt eu, (...) //...// Elixirul de viață lungă nu este o utopie. / Viața veșnică este o realitate. //...// Liberitatea de a nu muri se lovește de aceleași piedici conștiente ca și libertatea de a / muri. //...// Prin eliberare acordezi necesitatea veșnică și necesitatea accidentului. //...// Acolo e ca și aici, adică în prelungire e ca în prescurtare. //...// Conștientul tău se agită pe problema morții inevitabile atâta timp cât nu ești liber. / Înălțându-l câștiga nemurirea." (Ibidem, pp. 21-25). Altminteri, moartea reprezintă una dintre fețele devenirii, dar străină ideii de reîncarnare și apropiată doar de metamorfoza ouroborică, a schimbării de piele. Dincolo de haloul spectral thanatic se află starea naturală de liniște, libertate și renaștere spirituală.

Întreșând frânturi de conversație cu analiza operei, Simona Popescu observă în "criticțiunea" sa că, deși autorul volumului *Partea cealaltă* face distincția între imaginarul trăit și imaginarul imaginat, în poezia lui raporturile fin de domeniul realului și sunt veridice. În suprarealitate sau în structura neaparentă a realității nu există nici viață, nici moarte separat: de la începutul lumii, totul continuă să se desfășoare egal și imperceptibil. Astfel, poezia este rezultatul interferențelor de întâmplări din nemărginita preexistență cu cele din realitatea imediată și din vise. Evenimentele se petrec la nivel imaginar, doar că imaginarul este o formă anamnetică pentru acest poet care vorbește atât despre experiențe existențiale reale, cât și despre legăturile uitate dintre Tot și toate ale lui.

Poemele lui Gellu Naum par o înșiruire de fragmente ale unei ample și complicate scenarii unde își au locul obiecte și ființe arhetipale, alături de altele cât se poate de banale. Lumea este plină de vii și de morți - un fel de mesageri mai curând ai vitalului decât ai thanaticului, diferența dintre cele două stări ținând doar de gradul de consistentă (semnificativă mi se pare alegerea motto-ului pentru romanul *Zenobia*: "Și câți eram vii, ne socoteam morți și umblam ameții...", luat din scrisa lui Ioan Dobrescu, de profesie... cojocar în mahalaua Bateștii a Bucureștilor anului de holeră 1813). Pentru un asemenea suprarealist, lumea este tulburătoare prin ecourile centrului ei poetic manifestate prin hazard, coincidențe, bizarerii, dăja-vu-uri, onirism diurn sau nocturn. În acest sens, le povestește interlocutoarelor sale despre felurite întâlniri și coincidențe stranii, despre complicata logică a lucrurilor care ne ordonează viața.

Prospectarea în câmpul insolitului și al necunos-

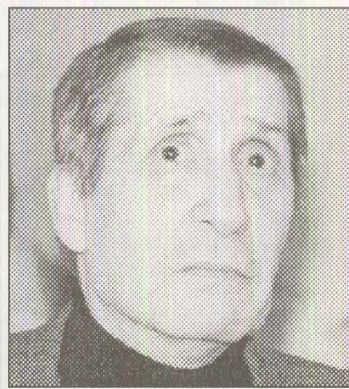
cutului este menită, în concepția poetului nostru, să restabilească unitatea de viziune dintre real și imaginar, dintre cotidian și miraculos, dintre rațiune și vis. De aceea, el contemplant fragmentarul, sondează realitatea secvențial, în salturi imprevizibile. Inteligența-i deducătoare sensibil coboară totul la treapta imaginativ-palpabilă, la domeniul presimțirilor, întrucât Gellu Naum vrea să se dezbrace de "feroceea mea luciditate", de falsa conștiință care îl ține sub platitudinea convenționalismului și îl determină să fie altfel de cum este în realitate. "Cât ești de încântat când te descoperi în ei sau în alții și cât de sărman când nu te cauți în propria ta liniște." (Ibidem, p. 37). Trebuie "să ne eliberăm de ceea ce suntem pentru alții", este concluzia pe care am desprins-o dintr-un vers găsit la întâmplare.

Libertatea onirică, de căutat pe "apa agresivă a viselor", permite întâlnirii hipnotice, în climatul mediumnic, cu fantome și ființe vampirice. Totul lasă impresia de veghe a spiritului, de elaborare migăloasă a ambiguității fertile sub efectul dereglării sensurilor. Starea de "grație lirică" și extazul calculat îi sunt străine celui interesat să descopere mecanismul real al gândirii poetice. De partea cealaltă se trece printr-o stare de reverie, prin acel abandon al gândirii raționale, de care poetul însuși se crede legat în mod nefast. Lumea întreagă, privită prin culoarul somnului, apare întreținută în mișcare de tendința contrariilor de a trece unele în altele.

În concepția lui Gellu Naum, poezia, opusă mecanicii previzibile a diurnului și datelor imediate ale conștiinței, se înrudește cu stările nocturne. "Cum ați scris asta?", îl întrebam. «Nu știu, răspundea. «E un vis?» E «,,dicteu"?». «Nu contează...». Din frânturi de conversație am dedus că încerca prin poezia lui (așa cum se întâmplă și în vis, în mod inconștient) să interpreteze lucrurile care i se întâmplau în viață, z de zi (și noaptea de noapte). Mai bine spus, încerca o interpretare a propriei vieți cu ajutorul acestei misterioase combinații dintre vis și poezie, care era «combinația» lui personală, cea mai potrivită pentru interpretarea continuă care i se impunea ca o necesitate." (Clava. Criticțiune cu Gellu Naum, p. 73). Nu atât experiențele onirice sau același irealității cotidiene îl atrag pe poetul nostru, cât insolitele momente în care aceste două stări teoretic incompatibile dau la confluența lor impresia de sentiment al unității. Viziunile nu îi apăreau, cum se întâmplă de obicei, înaintea căderii în somn, ci în momentele premergătoare trezirii.

Citind opera scriitorului preferat nu neapărat cu instrumentele și reflexele specifice criticii literare, Simona Popescu a fost mai ales atentă la lectura "par lui-mème", la felul în care imaginarul spune nemijlocit aproape totul despre creator. Fiind întrebat (sau venind vorba) despre maniera în care își scrie poeziile - amestec de crâmpie din cotidian, de oniric, de limbaj colocial și ezoteric - Gellu Naum îi mărturisese că totul se petrece într-un fel de stare de tranșă care nu este onirică, dar că, în același timp, nu are vreo legătură cu modul în care își comit producțiile poetastrii. El admiră pe cei care făcuseră din viața lor poezie: nu neapărat poezii, ci și un Xenofon, un Empedocles sau un Abélard. Admiratie recunoscută și în interviul cu Sanda Roșescu. "Poezii, alchimisti, cei ce simt posibilitatea miracolului și pornesc spre el aleg o cale sau alta, indiferent care... Diferența e numai materială... Pentru că poți să fii poet și până la urmă să nu faci decât poezii sau poți să fii alchimist și până la urmă să nu faci decât o măsurătoare tehnică... În fond, și unii, și alții caută și găsesc sau nu același lucru, dacă sunt poeți sau alchimisti în sensul în care vorbesc eu... Pe mine nu mă interesează maladiile vindecate de Paracelsus, nici teoria lui, care poate fi foarte bună... El este fratele meu pentru că simte și caută același lucru pe care îl simt și îl caut și eu... Același lucru care nu e atrăgător numai prin cotă-ul lui misterios (atrăcția pentru mister poate fi bună la început, poate deschide prin ea însăși o cale care poate duce unde trebuie, dacă o depășești, după cum te poate târî în noroi)..." (Despre interior-exterior, p. 88).

Gellu Naum este ferm convins că poezia trebuie apărută și distrusă deopotrivă, deconstrucția făcând parte și ea din mecanismele de autoreglare poetică a operei sale. De exemplu, dicteu automat este cultivat, la modul general, pentru efectul lui eliberator, el nefiind, cum cred alții, un simplu exercițiu literar. Chiar se exprimă meficient față de un astfel de procedeu: "Nu cred în dicteu - și e și prea simplu (în plus dogmatic și contrângător)." (Clava. Criticțiune cu Gellu Naum, p. 154). Autorul volumului *Poetizați, poetizați...* vorbea

adeseori cu Simona Popescu despre sila de cuvinte, despre capcana literaturizării, ce poate duce la amorfizarea sentimentului poetic și căreia îi contrapunea asurzirea și amuțirea în chip voluntar a poetului care spune întotdeauna mai mult decât vorbește.

Poetul înnoadă laolaltă capete de drum cu destinație selenară, aproximează trasee nocturne prin necunoscutul înconjurător ("Cum am putea cu degetele oarbe să descriptăm o urmă de potecă spre un orice pe care nu-l cunoaștem?" - sună o întrebare într-un poem din ciclul *Malul albastru*), pipăie ("degetează") desfacerile țesăturii *sui-generis* a universului lăuntric, favorizat de o stare insomniacă de neliniște a lucidității nocturne. "Nu există nimic care să-i poată fi comparabil...!! Ea cunoaște cele mai ascunse poteci, drumurile cele mai simple. Înălțimile cele mai mari le mângâie și fundul prăpastiilor. Ochiul ei este strălucitor, vegetal, magic. (...) E un vulcan tăcut, arzând și purificând în propria ei strălucire." (Calea Șearpelui, p. 46). Sunt aici acorduri de odă adresate astrului nocturn, grație căruia s-ar putea afla accesul la o lume ocultă, de tăceri revelatorii. Aceasta e calea sapientială, a șarpelui, diferită de aceea solară, aparținând leului și tigrului.

Gellu Naum este atent la sintaxa (urzeala) zilelor și a nopților, pe care o supune vegheii poetice. Nu îl interesează să surprindă atât "dezordinea lumii în plină zi", cât ceea ce aflase din poezia lui Lautréamont a fi preponderent regimului spațio-temporal nocturn, deosebit de cel diurn prin "rapiditatea succesivă și printr-o teribilă multiplicitate conștientă" (cum aflăm undeva în proza din *Poetizați, poetizați...*). Se va adopta deci o atitudine "noctambulică" dinamică, proprie visului, impunând exteriorului lucrarea "uneltelor de seară" ce forează abisuri interioare și sporesc coeficientul tenebrelor. Freud este compătimit, pentru că "înlocuiește conștient prin conștient și apoi stă...". Și aceasta întrucât poetul nutrește convingerea că adevărul existenței stă în abolirea hotarelor despărțitoare dintre interior și exterior, dintre viața conștientă și cea inconștientă. Dar o avertizează pe Sanda Roșescu: "(Dacă te simți ispitită să găsești un termen antinomic pentru conștientul acesta, pe care tot îl pomenești, te avertizez, până una-alta, să nu te gândești nici un moment la inconștient, fie el chiar colectiv...) Pentru mine, singurele adevăruri (iară-mi cuvântul) pe care nu simțeam nevoia să le pun în câmpănie erau cele care mi se impuneau singure, la capătul unor întâmplări cu accentuată tentă aș zice poetică, întâmplări trăite din plin... «Adevărurile» acelea eu le numeam, într-un mod destul de pretențios, «certitudinile eruptive»... De fapt, erau niște iluminări laice, iar declanșarea lor mi se pare mult mai fericit exprimată prin ceea ce limbajul omului de pe stradă numește «a-ți cădea fisa».../ Nu te lăsa înșelată de eticheta conștientă a «hazardului obiectiv» lipită peste unele asemenea întâmplări iluminatoare... Sunt în alt domeniu decât cel al cauzalității sau al înțelegerii... De cele mai multe ori, din cauza reacției acute a conștientului în asemenea momente, desfășurarea faptului nu e deloc spectaculoasă; aș zice chiar că lucrurile par nefiresc de simple, de mediocre (...)" (Despre interior-exterior).

Dezordinea în plan poetic este consecința unei transpuneri dictate - în măsura în care acceptăm acest lucru - de subconștient. Aparenta incoerență textuală a elementelor dispartate, sesizată la autorul *Athanor*-ului, se datorează straniului fluid psihologic în care se scaldă ele, la nivelul subconștientului, asemănătoare osmozei dintre lichide și plante. "Langajul pueril" transpune tot ceea ce intră în raza simțurilor comune și nu se află pe aceeași lungime de undă cu o sursă inițiativă. Momentele privilegiate în "practica literaturii" sunt minate de acțiunea subterană a "maladii" conștientului, care acționează subversiv asupra mecanicii vieții. "Este foarte curioasă fuga spre conștient, această țară,

acest «păcat originar»./ Cauza este în neliniște, desigur, leacul în liniște./ Conștientul uman își găsește dublul sprijin în pierderea treptată a mușei, pe de o parte, în dorința ei de a se depăși, pe de altă parte. Dar musa nu se poate depăși decât prin ea însăși. Procesul e extrem de complicat și suntem prea desfigurați pentru a-l putea vedea clar./ Este ca apa pentru înșet, care, stingând setea, poate ucide apoi, prin pierderea măsurii." (Calea Șarpelui, p. 29).

Ce înțelege poetul prin cuvântul "musa" putem ști citind un lung pasaj foarte interesant din prefața Simonei Popescu. "Cuvântul din urmă (musa) nu era rostit niciodată de Gellu Naum. Nu l-a folosit în literatura lui și n-a pomenit de el nicăieri. O singură dată l-a pronunțat, din neatenție, de față cu mine, în cei peste 14 ani cât l-am vizitat, dar poate că nici n-aș fi sesizat dacă nu aș fi văzut pe fața lui și pe cea a Lygiei un moment de panică, rezolvat prin zâmbetele lor concesive, care puteau lăsa impresia că totul a fost o glumă («musa», «muza», se putea trece peste, dată fiind confuzia - și aș fi trecut cu vederea dacă ei n-ar fi fost atât de neliniștiți și de ciudați, deși nu vroiau să se vadă asta). Cred că e important să spun că, în momentul în care Dan Stanciu a primit caietul cu cele câteva pagini de manuscris, cuvântul a fost eliminat prin înnegrire, pentru ca să nu fie recunoscut. Acum, doar mărirea textului pe ecranul computerului a ajutat la «recuperarea» lui. (...) În timpul conversației, la un moment dat, el dă o explicație a ciudatului cuvânt «musa», trecându-l sub tăcere (l-am recunoscut pentru că despre lucrul acesta îmi vorbise și mie adesea, fără să-l numească): «... contrariul conștientului (care nu se reduce numai la a fi contrariul conștientului, ci e miezul nostru real) poartă un nume pe care n-am să-l rostesc... Vreau să-ți repet doar că e altceva decât inconștientul și că mișcarea ei e cu totul alta decât cea pe care încearcă să ne-o înfățișeze Jung și ceilalți...»" (p. 11).

Veridicitatea celor spuse aici se poate confirma dacă vom confrunta ultima parte a textului cu cele spuse în iarna 1975-1976 Sandei Roșescu. Iată copia aproape în indigo, demnă de un dicteu automat al profesiei de credință: "Contrariul conștientului (care nu se reduce numai la a fi contrariul conștientului ci e miezul nostru real) poartă un nume pe care n-am să-l rostesc... Vreau să-ți repet doar că e altceva, cu totul altceva decât inconștientul și că mișcarea sa este cu totul alta decât cea pe care încearcă să ne-o înfățișeze Jung și ceilalți..." (Despre interior-exterior, p. 75).

Convins fiind că nu cuvintele, care se pot degrada într-un limbaj obscur, sunt vehiculele cele mai rapide ale comunicării, poetul vede criza comunicării în această disfuncționalitate dintre cod și mesaj ("este nevoie să citești cuvintele mele cu liniște, nu cu inteligență"). De altfel, stă scris undeva că "vorhim fiecare în limba noastră aducătoare de șerpi", descoperind doar silabe izolate dintr-o "semantică nebină", într-o lume ce refuză să-și articuleze mesajul. "Amintește-ți că nu poți cunoaște cuvintele, dacă nu cunoști literele." (Calea Șarpelui, p. 35). Imaginea care se impune este aceea a unui univers aflat într-o stare de criză ce poate fi depășită dacă se cultivă simbolurile alchimice benefice, precum șarpele, vulturul și, parțial, leul și taurul. Sfatul poetului este de a se evita simbolistica aparținătoare conștientului: câinele, hienele și bufnița.

"Îndreptarul poetic" *Calea Șarpelui*, transpus sub formă de versete, se constituie din enunțuri sentențioase, suspendate asemenea unor adevăruri profetice, fără a cădea în abstractizări. Există aici multe elemente de artă poetică - o preocupare constantă, de altfel, la scriitorul nostru -, temele și obsesiile majore, începând cu volumul postbelic *Athanor*, fiind prefigurare de rândurile acestui manuscris ținut secret timp de 11 lustri. Aceste fragmente postume teoretice vin în prelungirea și sunt o complinire a acelora cunoscute deja din proza imediat postbelică: *Medium* și *Teribilul interzis* (1945) ori *Castelul orbilor* (1946). În același timp, ele fac pereche cu opiniile degajate din discuțiile purtate cu Simona Popescu și cu Sanda Roșescu.

Vasile Spiridon

eseu

Sonete de toamnă

I

mor cerbii în păduri precum leproșii
atînși de-o făinare lenevoasă
arama întomnării când i-apasă
în mlaștina pădurii verzi și roșii
de chihlimbar copacii plâng sub munte
leprozerii închise-adânc privirii
fâșii cornoase-n carnea vremuirii
boncăluind în ceața de sub frunte
ce larmă-n veacul negru dinafară
cu vorbe de prisos ștergând lumina
pudrată ca obrazul de ocară
împart cu ochiul căprioarei vina
de-a fi simțit acut la drum de seară
căderea-n frică, dorul și ruina

II

mi-e cerul spart de-o frică fără milă
rânjită plumburiu în cioburi slute
ce oglindesc doar aripi cunoscute
de îngeri vicioși cu trup de-argilă
căderea lor din rai e glumă proastă
sfidând etern poemele iubirii
în purpuriu pe colbul îngrădirii
ce rânduiește heruvimi-n castă
rămâne umbra-n palmă neghicită
să-mpiedice ursita să se spargă
în sâmburi de oțel pentru-o clipită
și râde Lucifer întins pe targă
sub baldachin de ceață zdrențuită
la trap silindu-și robii muți să meargă

III

pădurea domolește-a lunii umbră
în argintii năvoade înțelepte
frunzare înghețând în linii drepte
pe chipul întomnat a pace sumbră
bătrâne iar, poienile suspină
cu trupul gol asediat de raze
ca un bolnav aflat în metastaze
prin galben împușcat și purpurină
visezi poteci cu găngurit romantic
dar dorul tău când ciclic se repetă
impersonal redus la număr cuantic
e doar un soi ciudat de operetă
ca măreția tragicului antic
țesută cu mătase pe-o carpetă

IV

cresc fluturi negri-n rănilor deschise
cu aripile-n carne-adânc înfipite
cum vaietul din profunzimi de cripte
își poartă crucea în amurg de vise
polen amar pe teaca scorburoasă
de piele îmbrăcând albastre oase
cearșafuri pentru păsări somnoroase
himere de lavandă lunecoasă
te prinde toamna plânsă și uitată
în aurie cușcă la amiază
zăbrele-ți sar din mîntea sfărțecată
săgeți în zbor spre îngerii de pază
netrebnic dor, tortură meritată
lumina ta când iadul ți-o livrează

valeria manta-tăicuțu

V

pădure, n-ai curajul să-mi vrei moartea
pe fața ta nu-i umbră ipocrită
mă-mbraci în tine caldă și-aiurită
când noaptea sângelui își cere partea
de freamăt greu mustind a vijelie
vrea trupul gol porunca izbăvirii
și pat de crengi în locul osândirii
la pătimaș desfrâu și Poezie
nu-mi da alean, ci doar asceza mută
cununi de spini și tresăriri smerite
când mlaștini cu iz verde de cucută
mă prind în tainele lor otrăvite
și nu vreau zbor, nici șoapta ce sărută
sub ghilotină frunze aurite

VI

frați prefăcuți în morți de sticlă-ngheață
sub depărtarea colbului perfidă
ce-ngroapă fluturi stinși în crisalidă
provinciale temeri peste față
te regăsesc pecetluit în matca
transmisă ca o scoarță peste vreme
ca arcuirea galeșă de scheme
din biologic lanț tivit cu platca
de vechi dantele luminând veșmântul
prea lung și pur la nunta sățioasă
a mirilor ce-au ostenit cuvântul
vrei pâine albă proaspătă pe masă
și vin să-ți umble-n sânge precum sfântul
cu pergament pe clipa lui leproasă

VII

ce gând în noapte plouă veche ură
pe trunchiuri împușcate cu chinină
din febra lor închisă-n carantină
să zboare fenicși stinși cu cioc de zgură
nimic mai greu ca tremurul din oase
a frig etern în umeda pădure
ce-și roagă zeii morți să se îndure
să-și mute visu-n păsări tenebroase
culori coclesc sub putredă făină
de fluturi irosiți în mucigaiuri
când timpul nou împacă și dezbină
în iadul strămoșesc moderne raiuri
iar tu, căutătorul de lumină,
te schimbi în slujitor la putregaiuri

Inainte, însă, de a aborda acest aspect, adică argumentele prin care memorialistul Beniuc combate, în cartea sa, **Sub patru dictaturi**, teoria „petei albe” - cu referire la deșertul literar din anii realismului socialist, teorie vehiculată după 1970, să aflăm părerea acestuia, în 1975, despre viitorul literaturii, rostul și conținutul ei, în contextul valului de restituiri și re poziționări critice: „ceea ce dorim noi în general - generația mea și mulți scriitori - și o dorește mai cu seamă ideologia căreia eu îi sunt un devotat protagonist, este ca literatura să fie pentru oameni, în interesele lor, cu problemele lor, pe care, citind cărțile noastre, să le vadă mai bine și să se simtă întărită în lupta de a le rezolva, în interesul fiecăruia dintre cei care muncesc, indiferent în care categorie socială muncesc, dar muncesc”.

Nu alte opinii avea Beniuc despre poezii și poezie în 1945, 1949, 1953 și mult după aceea. Referindu-se la sine și la „generația sa”, memorialistul își amintește: „în toată această vreme, nu ușoră, de altfel, în care efectiv scriitorii aveau o credință, chiar dacă nu aveau posibilitatea (??? n.n.) de a scrie așa bine cum se scrie, să zicem, astăzi”.

Revenind la obsesiile și, implicit, firele tematice ale memoriilor lui Beniuc să spunem că, nu atât reabilitarea operei, a poetului stau în atenția memorialistului, cât reabilitarea activității sale în fruntea breslei scriitorilor (1949-1965), ca secretar, prim-secretar și președinte al Uniunii Scriitorilor. Mai sunt și alte obsesii ale evocărilor lui Mihai Beniuc, pe lângă cele referitoare la „pata albă” și la „cum am risipit 16 ani din viață” - cum sună titlul capitolului care sintetizează activitatea de „administrator” al Uniunii Scriitorilor. Acestea ar fi: Ion Barbu, cu spectaculoasa sa traiectorie de viață: dinspre legionarism spre rapida și lejera sa reintegrare în viața profesională, literară și publică („, a fost primul care ne-a trimis o lungă scrisoare, așa zice de căință, pentru toate erorile comise și pentru drumul greșit pe care considera el că pornise”); un spațiu relativ amplu este destinat, apoi, rolului său în reabilitarea lui T. Argezei, O. Goga, Liviu Rebreanu,

1944-1960. Memorie-eludare-edulcorare-mistificare.

Mihai Beniuc: realismul socialist n-a existat

ana selejan

asa-zisul dogmatism este mai mult o gogoriță, cu atât mai mult o gogoriță, cu cât niciodată Uniunea Scriitorilor n-a emis oficial niciodată norme care să fixeze aceste puncte de vedere - cum trebuie să se dezvolte literatura română - iar în ceea ce privește cuvântul considerat rușinos astăzi, «realismul socialist», a fost definit numai și numai în actele de partid și numai de către oameni care erau direct în conducerea de partid și nemijlocit răspunzători de ceea ce scriau. Totuși, nu vreau să spun că nu s-au scris o mulțime de lucruri care poartă o amprentă proletcultistă (...). Dacă i-am lua din acest punct de vedere pe cei ce vorbesc de dogmatism, stalinism și pată albă, sigur că s-ar găsi exemple care să le dea de altfel un totalmente insuficient câștig de cauză, dar nu atât prin opere, cât mai mult prin unele luări de atitudine, printre care cea mai condamnată este a lui Sorin Toma împotriva lui Tudor Argezei sau, poate mai puțin condamnată, aceea a lui Ion Vitner împotriva lui Eminescu”.

Așadar, Uniunea Scriitorilor cu ale sale secții (proză, poezie, critică și istorie literară, dramaturgie, literatură pentru copii), cu ședințele lunare de analiză a „frontului literar”, cu plenele (ecou al plenaryelor scriitorilor sovietici) care să traseze sarcinile literaturii, cu interminabile adunări extraordinare care să înlăture lipsurile, să depisteze rămășițe burgheze și mentalități primejdioase printre scriitorii, toate acestea n-au existat.

N-a existat nici realismul socialist, rămas doar, (ca un „cuvânt rușinos” ce este), în „actele de partid”, probabil de arhivă și nicicum ca mișcare literară oficială. A fost, apoi, doar un caz, poate două, de dogmatism, în tot acest răstimp!

Citind aceste afirmații și altele de acest gen, te întrebi pentru cine își dictează M. Beniuc memoriile, cui se adresează aceste amintiri care vor să restabilească „adevărul”, într-o vreme în care „tineretul nou care se ocupă de critică și anumiți oameni de reacredință consideră că la noi tot ce s-a petrecut pozitiv nu s-a petrecut decât după 1965”. Le scrie, să fim convingși, pentru posteritate, încredzător că opera sa, activitatea de cititor al Uniunii Scriitorilor și întreaga epocă stalinistă și dejistă vor fi reabilitate și datorită opiniilor din acest jurnal: „Va veni timpul aprecierii ei (a epocii - n.n.) juste, de a se pune în valoare tot ceea ce am avut în trecut și de a nu se crede că se poate crea o cultură cu totul nouă în spiritul antileninist (s.n.)”.

Afirmația privind inexistența realismului socialist ca mișcare literară oficială, în condițiile în care, vreme de un deceniu și jumătate, Beniuc era considerat „frunzașul literaturii socialiste”, „întemeietorul realismului socialist în poezie”, când anual se publicau sute de articole despre dimensiunea realist-socialistă a tipăriturilor literare din vreme, pe care „toboșarul timpurilor noi”, întemeietor de școală poetică și „șeful” scriitorilor nu se putea să nu le citească, această afirmație, deci, subminează serios credibilitatea amintirilor lui M. Beniuc, devenite în multe privințe pură demagogie și pură mistificare. Dar, pentru că, în vremea întocmirii memoriilor, realismul socialist devenise „cuvânt rușinos”, autorul volumelor *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej*, *Steaguri*, *Inima bătrânului Vezuv*, *Azimă* ș.a. ș.a. se leapădă de „metoda metodelor” (hrănită, totuși, de ideologia leninistă, pe care o apreciază) și de eticheta de aur pusă cu consecvență de criticii literari, liricii sale.

Iată, bunăoară, doar una din multele opinii pozitive ale corului analitic din vreme, despre poezia sa, aparținând unui critic marxist consacrat, Ov. S. Crohmalnicănu: „Cu un ceas mai devreme (volum apărut în 1959 - n.n.) este un titlu prin excelență realist-socialist. Maiakovski îl înscria în programul său, când cerea poezilor care și-au legat viața de revoluție, «să se avânte mereu înainte, spre ziua ce vine» (...). Dorind să vadă realizată «cu un ceas mai devreme» lumea de mâine, a cărei reprezentare aproape tangibilă o are, Mihai Beniuc trăiește, cu o ascuțite neobisnuită, în primul rând sentimentul înverșunării violente față de tot ce împiedică încă prezentul să devină viitor. (...) Lui Beniuc îi pare rău că îmbătrânește, că viața are termenul ei fatal: Ah! și eu nu voi fi acolo, exclamă poetul reprezentându-și omenirea intrată în adevărata «vârsta de aur» (Din urmă): «În ritmul înscris de

Hrușciov/ (...) - în planul de șapte ani, / Ori poate de două ori atât/ E, ce ne mai desparte / De răsăritul Comunei. / Cine mi-ar lua-o în nume de rău/ Dac-aș spune că vreau să ciocnesc un pahar. / Tot peste-un număr de ani previzibil. / În Casa Albă / Cu Secretarul Partidului Comunist/ Al Statelor Unite din America de Nord? (...). În poezia sa sunt aduse cu îndrăzneală nenumărate vorbe din universul nostru socialist, din preocupările lui cele mai acute. Energia nucleară, vulcanii activi din lună, Întâiul Mai, Comuna muncii, verdele curat al orezăriiilor din China populară, colhozurile din Kuban, Centrala hidroelectrică Lenin de la Bicaz, **Capitalul** lui Marx, România fără Hohenzollerni, fără Auschnitt, fără Malaxa, Dobrogea colectivizată, fierul de la Reșița ori de la Hunedoara, Partidul, Comunismul, eroul proletar, Douăștrei August, Marele Octombrie, turnul Spaski, Internaționala, șarjele de oțel, lumina ca o secere, și inima ciocan care bate, prima astronaută, zborul astral, tunelul suboceanic, pătrund în versurile poetului firese, împlântate în solul fertil al sensibilității sale (...).”

Fiind considerat și considerându-se rapsodul evului socialist, soldat al partidului, poet-haiduc, toboșar, herald etc., autorul miilor de versuri bătaioase și luptătoare se împacă greu cu ideea că poezia sa și a unei întregi pleiade de poeți contemporani lui este datată și nulă din punct de vedere estetic, e-ar intra în sfera unei sintagme des vehiculate în vremea dictării memoriilor și anume pata albă.

Ideea deșertului literar, a lipsei de valori a evului pe care l-a reprezentat, îl nemulțumește adânc și nu puține sunt notațiile în acest sens, negarea „petei albe” fiind, cum am mai spus, una din obsesiile amintirilor benuciene. Propunându-și să restabilească adevărul (ca și-n cazul non-existenței realismului socialist ori în cazul acuzațiilor de dogmatism aduse breslei scriitorilor), bătrânul războinic își reactivează barda și se luptă cu „doctrinarii” petei albe („care de altfel fuseseră niște destul de fervenți protagoniști ai realismului socialist”), aducând argumentul unor valori literare certe (**Groapa** de Eugen Barbu, **Negura** de Eusebiu Camilar, romanele postbelice ale lui M. Sadoveanu și „cărțile - romane, povestiri sau ce mai sunt - ale iubitului scriitor Petru Dumitriu, primite, de altfel, cu fanfare de critica noastră și distinse - multe - cu premii, în afară de faptul că au fost bine plătite”).

Alte contraargumente la teza privind pata albă (mai coerent expuse în capitolul, neinspirat intitulat, **Maria Tănase a cântat și pentru nemții!**) sunt: lichidarea analfabetismului, tirajele imense ale tipăriturilor, marile vânzări de carte în librării, ridicarea nivelului cultural și de școlarizare a meselor, așa încât, „Ceea ce spun nu este o laudă adusă guvernului, ci o constatare faptică a ceea ce s-a petrecut în acești ani și oarecum un reproș adus aceluia care își pun ochelari de cai când privește realitatea”.

Convins (în 1975!) că se află în fața unei contestări trecătoare, venită atât din partea unor scriitori mai vârstnici, cât și din partea unor tineri critici (vizat fiind, în primul rând, N. Manolescu, căci „nu toți criticii (...) se găseau absolut în situația de a vedea lucrurile sub forma răutăcioasă (...) sub care au vrut să o prezinte doctrinarii petei albe”), Mihai Beniuc își reafirmă speranța unei mai drepte cumpene axiologice a viitorului: „Când întâia oară am auzit vorbindu-se de pata albă din literatura română, de la 1948 și până în 1965 sau cât o fi fost, nu am dat faptului o deosebită atenție, considerând că este vorba de ceva neserios (...). Înțelesul era că oarecum în acest interval de timp nu s-a produs nimic deosebit în câmpul literaturii noastre datorită dogmatismului și stalinismului (...). Nici o tragedie în aceasta, pentru că nu felul în care te apreciază critica literară se va valorifica până la urmă, ci ceea ce ai lăsat după tine sau ai realizat în timpul vieții”.

În ceea ce-l privește, memorialistul scoate la lumină nu atât realizările literare care, oricum, erau cunoscute, cât, mai ales, înfăptuirile sale de la Uniunea Scriitorilor, care ocupă o bună parte a cărții. Dar despre acestea și altele, în numărul viitor.

decenii sub convulsii

M. Eminescu, I.L. Caragiale, în care aflăm că a avut rolul de inițiator, ca președinte al Uniunii Scriitorilor, deși aceste chestiuni „nu le consider opera mea personală, căci fără sprijinul partidului și guvernului nu aș fi putut să fac absolut nimic, și fără ajutorul sovieticilor, desigur, ajutor de ordin moral, că nu puteam să ne impună nouă să ne sărbătorim oamenii mari, pe care probabil că nici nu îi cunoșteam îndeajuns. E vorba de centenarele amintite, e vorba de mai lentă reintegrare în circuitul valorilor a lui Argezei, e vorba de faptul că nu s-a atins nimeni de anumite glorii naționale, de acum consacrate, și căutam, cu mijloacele noastre, să le sprijinim în existența lor”.

Câte propoziții, atâtea false modestii și neadevăruri în această pompoasă și demagogică frază - cum sunt toate cele prin care Mihai Beniuc își adjuce meritul de reconstructor al vieții literare și culturale postbelice. Ultima afirmație, însă, ar putea să ne lase perplecși dacă, prin repetarea ei, nu ne-ar pune pe gânduri. Căci și-n alte rânduri memorialistul declară că „tot în această epocă (începând cu 1950, n.n.) nimănui nu i-a venit ideea că ar trebui să se atingă într-un fel sau altul de acele valori consacrate, cărora eventual politicete li s-ar fi putut aduce învinuiri de atitudine, dar nu și vreă osândire legală pentru vreun act care să fie considerat trădare sau crimă de război. Aceste cazuri care au existat, de altfel, nu privesc întru nimic nici conducerea Uniunii Scriitorilor, nici pe scriitorii în general. Dacă nici până astăzi Nichifor Crainic sau Radu Gyr nu și-au recăștigat pozițiile pe care poate prin talentul lor, nu excesiv de mare, le-ar merita, vina nu este a scriitorilor, ci a lor proprie sau a celor care probabil așteaptă să treacă un număr de ani corespunzător pentru ca să se prescrie orice fel de crimă astfel calificabilă din punct de vedere juridic”.

Aberații care nici n-ar merita să fie comentată, dacă această mistificare n-ar produce o mistificare și mai mare, fiind unul din argumentele prin care este combătută altă teză din vreme, aceea că Uniunea Scriitorilor a fost un bastion al dogmatismului și stalinismului: „Nu se poate apune că conducerea Uniunii Scriitorilor n-a dovedit înțelegere față de tot ceea ce a fost valoare și calificativele de «dogmatism» și «stalinism» care i se aduc sunt vorbe de insultă - considerate de către cei în cauză - pe care le aduc oamenilor cărora vor ei și care nu sunt în cauză. Încât, personal aș spune că toată problema aceasta, cu

ismail kadare:

Anul negru

- Hai pe ei, zise Alush Tabutgjati, să-i ștergem de pe fața pământului.

Dar Shestan tăcea. Nu mai auzea nimic în jur, cufundat în lectura ziarului pe care cercetașii îl găsiseră la ușa unui han și-l aduseseră cu ei.

- Parcă-i dus pe lumea cealaltă, lăsați-l, zise Doska.

Era pentru prima oară când Shestan vedea un ziar scris în albaneză. În vreme ce ortacii se agitau în jurul lui, el se trase de-o parte, se așeză pe o piatră și începu să citească. Înțelese din titluri că, dacă în urmă cu două luni capitala statului se aflase la Vlora, acum era la Durrës, că viitorul rege, ales din rândul monarhiilor europene, ajunsese în Albania, că era german dintr-o veche familie princiară și că-l chema Wilhelm de Wied, că primul ministru albanez, cel care proclamase independența țării, demisionase (aici, Shestan simți un junghi în inimă), că armata națională, "olandeza", cum îi spuneau în bătaie de joc adversarii ei, se pregătea să dea piept cu bandele esadiste (cu "turcomanii", după cum le spunea lumea), că Marile Puteri Europene...

Ia stai nițel, își zise Shestan. Simțea cum ametește numai citind titlurile. Își frecă tâmpile, închise o frântură de ceas ochii ca să se limpezească, oftă cu glas tare. Când îi deschise din nou, titlurile din ziar se învârtteau în fața lui ca luate de vânt. Printre ele zări un desen pe care la început nu-l observase. O față sau femeie tânără, zăcând pe o masă de operație. În jurul ei, câțiva chirurghi cu măștile pe față, cu bisturie și foarfece în mâini. Sub desen scria: "Albania, la masa tratativelor cu Marile Puteri".

O, Doamne, vor s-o hăcuiească, murmură Shestan. Era, deci, adevărat ceea ce se spunea. Grozăviile care ajungeau la cafeneaua din Selishte.

Apropie pagina de ziar pentru a vedea mai bine orice amănunt. În spatele chirurgilor, câteva creaturi, jumătate oameni, jumătate câini, își așteptau porția. Ochii femeii de pe masa de operație păreau sticloși, fără viață. Shestan își reținu cu greu un suspin.

Simți în spatele său pe cineva. Întoarse capul și zări adjuncții, care se apropiaseră în liniște. Fără să știe nici el de ce, acoperi desenul cu palma.

- Arată-ne și nouă ce citești, zise Doska în șoptă.

- Păi, ce să vă arăt, că n-am terminat de citit, răspunse Shestan, pe un ton, cine știe de ce, vinovat. Uite, aici vorbește despre noua capitală, despre Durrës. Ia ascultați: "Unul dintre cele mai vechi orașe din câte se cunosc. Pe aici au trecut, nu numai o dată, Iulius Cezar și Augustus, iar faimosul Cicero prefera să-și petreacă vacanțele aici. După Atena și Roma, aceasta este cea mai veche capitală a Europei. În comparație cu ea, celelalte capitale europene par niște copilași".

- Bravo, Albania, ești tare de tot, zise Doska.

- Acum lăsați-mă să citesc în liniște, le spuse Shestan.

- Dar cu aia ce facem? întrebă Alush, arătând cu mâna în direcția în care se aflau esadiștii.

Shestan îl privi furios.

- Sunt o mie, în vreme ce noi abia dacă suntem o sută... Iar tunul nu ne e de nici un folos... O să hotărâm mai târziu.

- Ce să mai hotărâm, se băgă și Nase Shmil în vorbă. E hotărâtă treaba. O sută cu o mie... nebun să fii.

- Lăsați-mă, acum, zise Shestan.

Citi cât citi, după care simți din nou cum îi bubuie tâmpile. Crezuse că, dacă ar fi aflat ce și cum, toate neclaritățile i s-ar fi limpezit, dar uite că se întâmpla exact pe dos. Știa că treburile statului sunt peste măsură de încurcate, dar nu și-ar fi închipuit niciodată că lucrurile stăteau chiar așa de rău. Încercă să descâlcească măcar o parte din haosul acela, dar îi fu imposibil. I se părea că nebunia, confuzia și negura se amestecaseră într-un

ghem cu neputință de descurcat. Înțelegea de ce armata sârbă lupta împotriva armatei naționale albaneze a prințului de Wied, a "olandezei", cum i se mai spunea, dar nu pricepea defel cum sârbii, vechi dușmani ai turcilor, erau aliați cu esadiștii, care nu doreau altceva decât întoarcerea Albaniei înapoi la Turcia. La fel cum nu înțelegea deloc politica Franței, care, fiind una dintre Marile Puteri, nu era de partea prințului ales de guvernele europene laolaltă, cum făcea Austria, de exemplu, ei îi ajuta pe inamicii lui. Cu atât mai neclară era poziția grecilor, a italienilor, a bajraktarilor din nord, dar mai cu seamă a unui anume Hadji Qamil, un țaran musulman care lupta împreună cu tovarășii săi împotriva tuturor.

Shestan lăsă ziarul din mână și-și cuprinse fruntea în palme. În toată bulibăseala asta, cum ar fi putut rezista statul albanez abia ieșit din scutece? Era ceață și întuneric și toți ar fi vrut să-l zvârle în prăpastie, iar sabia lui Damocles îi atârna mereu deasupra capului. Și cei șase chirurghi, cu bisturiile și foarfecele lor, și câinii, care așteptau să apuce și ei câte o ciosvârtă, și cometa aceea funestă de pe cer, toate adunate parcă de o singură mână, Doamne!

O ură surdă, cum rar i se întâmplase să simtă, îl cuprinse. I se părea că ceva în el se prăbușește, cade și cade mereu. I se năzări să umple cu strigătul lui toată întinderea aceea nemărginită.

Nu e drept, murmură din nou în momentul în care furia i se mai domoli. Se simțea extenuat de turbarea de adineauri și totuși repetă iarăși: "nu e drept". Nu era drept ca un popor, după cinci sute de ani de rătăcire prin beznă, în clipa în care se iveau zorile, în locul luminii și păcii izbăvitoare, să se cufunde din nou în același coșmar. Din asta putea ieși schilodit pe viață, complet sălbătic.

Toată după-amiaza aceea, Shestan fu cufundat în gânduri sumbre. Târziu, odată cu amurgul, începu să se audă iarăși toba esadiștilor. Nu-și putea scoate din cap ochii sticloși ai tinerei femei pe masa de operație. Bătăile slabe de tobă aveau ceva în comun cu hașul care se administrează bolnavilor înainte de operație.

Dădu ordin să fie aprinse focurile, convins că numai așa poate scăpa de mirosul greu ce venea dintr-acolo.

O parte a nopții aceleia reci o petrecură în jurul focurilor. Shestan privea țintă jocul flăcărilor, în vreme de Doska Mokrari, chiar sub nasul lui, începu să cânte cât îl înneau puterile:

Ai lua Trebrinje, / dar ție peste poate, / of, mai bine las-o moartă, / frate.

El ascultă cât ascultă, mormăi ceva, dar nu-l întrerupse pe celălalt. Doar când termină, îi zise:

- Păi bine, n-am hotărât cu toții? De ce teiei numai de mine?

Dar Doska nu-i răspunse. Răscolea huștenii de pe foc și evita să-l privească în ochi.

- Ai fost de acord cu hotărârea noastră, nu? Te-ai răzgândit? Hai, spune, Doska.

- Nu, răspunse cel întrebat.

- Atunci, ce aia mă-tii ai? îl sudui Shestan și vocea i se înăsprî brusc. L-ar fi luat de gât ca atunci, la cafeneaua din Selishte, dar acum era kapedan și nu se cuvenea. Înghiți în gol de furie și continuă pe același ton sumbru: Vorbeste, ce aia mă-tii ai. Ai fost sau nu de acord cu mine să nu atacăm?

- Am fost, zise Doska, dar cântecul e altceva.

- Cum să fie altceva?

- Da, așa e, repetă Doska și începu să răscolească din nou huștenii pe foc, dându-i de înțelese celuilalt că nu mai voia să vorbească despre asta.

Și-au închipuit cu toții că renunțase, dar, nu peste mult timp, așezându-se din nou lângă Shestan, începu să cânte cu glas ascuțit:

Ai lua Trebrinje, / dar ție peste poate, / lupta-i nu-i de tine, / frate.

Se întoarseră toți spre Shestan, iar Alush

Tabutgjati și Nase Shmil duseră mâna la pistoale, dar Shestan rămase impasibil. Strălucirea flăcărilor dădea reflexe aurii, scrpuitoare, în pletele lui. Ascultă liniștit cântecul până la capăt, cu ochii mișiți, și numai la sfârșit îl auziră șoptind cuvintele: "bine mi-a făcut".

5

Nimeni nu a priceput ce voise să spună cu vorbele acelea și nici el nu s-a grăbit vreodată să le explice. La fel de misterioasă a fost și replica lui Doska "cântecul e altceva". Și, totuși, asta nu i-a oprit pe cercetătorii de mai târziu, mai cu seamă pe cei străini, ca din vorbele acelea spuse într-o doară să tragă concluzia că în rândul trupelor mokrare s-au delimitat, în timpul evenimentelor, două curente: cel așa-numit "dur", reprezentat prin Doska Mokrari, și cel "moderat", al kapedanului Shestan. Cu acest prilej, în cronicile istorice a apărut din nou "expresia cam tare albaneză" sau "expresia pe care, cu voia onoraților cititorii, nu o putem traduce" etc, etc, dar și o nouă tentativă a olandezului Dirk Stoffels de a-și relua explicația prin prisma cuvântului rectum, a ridicătorilor de greutate în momentul efortului suprem etc., etc.

Oricum, nici Shestan, nici Doska Mokrari și nimeni altcineva din ceata lor n-ar fi putut afla vreodată toate aceste speculații pentru simplul motiv că, peste ani și ani, atunci când aceste evenimente erau analizate și puse pe hârtie, ei putezneau de mult sub pământ.

Dar hai să ne întoarcem pe Platoul pe care ei aveau să-l lase în urmă în dimineața următoare. Căzuse brumă în tot locul și ei, înfășurați în sumane de dimie ce se potriveau perfect cu peisajul iernatic, înaintau în șir îndelung.

În lumina părelnică a dimineții se distingeau cu greu căpițele de paie. Pentru a nu-și mai chinii sufletul cu imaginea lor, oamenii își ridicară privirea spre cer, acolo unde nu era nimic care să le amintească de casă și de ogor.

Trebuie că se depărtaseră destul, când Alush privi în urmă spre Platoul cotropit de neguri, oftă și-și spuse trist: ce loc bun de mormânt.

Dacă ceilalți l-ar fi auzit, ar fi holbat ochii, mirați. S-ar fi minunat și el cu ceva vreme în urmă. În ultimii ani se obișnuise ca, oriunde ar fi intrat, să privească cu suspiciune locul unde i se indica să se așeze, neliniștit ca nu cumva să deranjeze pe careva cu picioarele lui lungi. Dar, din dimineața aceea blestemată când soacră-sa îi spusese ce-i spusese, teama lui trecuse într-o nouă fază. Acum nu-i mai păsa dacă încercă sau nu pe cineva cu picioroangele alea la masă sau pe scaun, ei în mormânt. Așa cum trăise până atunci cu impresia că ar putea împiedica mereu pe careva cu țurloaiile lui prea lungi, acum i se năzărise că nu va avea loc în mormânt, că va împinge cu picioroarele sicriele celelalte, deranjându-și vecinii morți.

Dar platoul acela era atât de larg, încât s-ar fi putut întinde în voic...

Neliniștea sa nu i-ar fi scăpat lui Doska, dacă acesta n-ar fi fost preocupat mai mult de Shestan.

- Cum a citit ziarul ăla s-a făcut alb ca hârtia la față, de zici că-i bolnav de lingoare, îi spuse lui Djemal Lufta, în vreme ce păseau unul lângă altul. Dar să fi citit vreo carte ori să fi învățat limbi străine?

- Păi, ce să faci, i-o întoarse Djemal Lufta, fără a ascunde faptul că discuția nu-i făcea plăcere. Țic, Doska, trebuie că-ți fierbe rău de tot dovleacul cu

toate cuvintele alea străine în el.

- Asta se întâmplă la început, pe urmă te înveți, îi răspunse Doska.

Un sentiment de neliniște îi cuprindea din când în când. Îl trimiseseră în recunoaștere pe Arif Cercetașul (așa îl strigau acum cu toții), dar el nu se întorsese încă. Nu dădea vreun semn nici Tod Allamani și Cute Bënja, care mergeau cinci sute de pași înaintea convoiului. La sfatul secret ținut înaintea plecării, Shestan cu cei doi adjuncți ai săi și Doska, purtătorul ștampilei (dintre toate funcțiile și gradele pe care le primise acesta era, se pare, cel mai semnificativ) hotărâseră s-o ia pe drumul mare care trecea pe lângă tabăra esadistă. Dacă nu se iau de noi, îi lăsam în pace, fuseseră ultimele instrucțiuni. Dar, dacă ar fi fost atacați chiar și în glumă, foc și pară să iasă, să pornească fiecare la luptă fără să aștepte nici un ordin.

Cu același prilej, Shestan, care nu pusese geană pe geană toată noaptea, le povesti celor trei cam ce citise prin gazetă. Fiecare dintre ei se întrebă la rândul său: în tot vâlmășagul ăsta, cine ne vor fi dușmanii și cine aliații? Căzura oarecum de acord că în momentul acela era greu de hotărât. Inima îi împingea spre armata națională și poate că așa ar fi și făcut, dacă n-ar fi intrat în calcul și ofițerii olandezi. În plus, mai era și povestea cu prințul străin! Cine a mai pomenit ca regele Albaniei să fie un german? Poate că tocmai pentru asta demisionase și primul ministru. Tot așa vor face, mai mult sau mai puțin, și ei: nu vor ridica în vecii-vecilor mâna contra armatei naționale, dar nici nu i se vor alătura. Cu esadistii, dușmanii ei, nu se vor împăca, în schimb, niciodată. În ceea ce privește armatele străine, îi vor înfrunța în primul rând pe aliații esadistilor, apoi trupele statelor vecine, iar despre celelalte, cele sosite de departe, vor trebui mai întâi să afle dacă veniseră în Albania ca trupe neutre sau ca să pună și ele gaz pe foc?

- Iar astea de acum le-am hotărât împreună, le spusese la sfârșit Shestan Verdha. Nu care cumva să vină mai târziu vreunul să-mi spună: eu n-am fost de acord cu asta, pe mine să nu te bizui.

Doska a stat tot timpul îmbufnat, ceea ce i-a mirat pe ceilalți, pentru că supărat ar fi trebuit să fie Shestan, nu el. În fine, și-au spus, ăsta e Doska, n-ai ce face.

Tod Allamani făcu un semn imposibil de înțeles și avangarda se opri.

- Ce vrea să spună cu asta? făcu Shestan. Face niște semne pe care nu le înțelege nimeni, de parcă ar fi nebunul satului.

Nu peste mult timp apărură ca din senin și Arif Cercetașul, schimbat de parcă ar fi fost altul. Plecase negru de supărare și se întorcea radiind de fericire.

- Esadistii s-au cărat, spuse, respirând sacadat. Drumul e liber până la Pădurea Cucului.

Au luat-o imediat din loc și până la Trebrinje nu s-a mai întâmplat nimic. Peste tot se zăreau urmele trecerii esadistilor, scrum și tăciuni, oase de miel fript și chiar un învățător spânzurat de singurul stâlp de telegraf rămas în picioare. În satul Okeshtun ușile și ferestrele erau zăvorâte de-a binelea.

Doska bătu o vreme într-una dintre porți, până ce dinăuntru se auzi un glas care-l întrebă:

- Voi cu cine sunteți?

- Cu Albania, a strigat Doska, cu cine aia mă-tii să fim?

- Toți spun așa, dar mai apoi se vede că nimeni nu-i cu ea.

- Pune-ți lacăt la gură, vierme ce ești. Mai bine spune-mi dacă sunt trupe prin părțile astea.

- În partea aialtă sunt francezii, domnule, răspunse vocea.

Vestea că francezii sunt la ieșirea din sat se răspândi cât ai bate din palmă.

Asta-i bună, își zise Shestan. Ar fi vrut poate să-i înfrunte mai târziu, când apele se vor fi limpezit. Pune-te cu francezii acum. În plus, nebunul ăla de Doska o s-o ia și mai rău pe arătură: te-ai lua de Franța, dar ți-e peste poate.

Tocmai se chinuia să ia o hotărâre, când veniră și-i spuseră că francezii doreau să parlamenteze.

- Se predau! Se predau, la naiba! urlă careva, cu un glas subțire ca firul de ață.

Ce-o mai fi și asta, se întrebă Shestan, neliniștit. O veselie ciudată se răspândise în jur, timp în care, într-adevăr, doi francezi se apropiau fluturând un steag alb. Singurul care nu se bucura era Shestan. Nu știa nici el de ce, dar steagul acela alb nu-i plăcea defel. La fel cum nu-i plăcea nici zâmbetul francezilor, când, după ce întrebaseră "cine este comandantul?", îl salutaseră cu mâna la chipiu.

- Ce vor? întrebă Shestan, privind în jur după Doska. Ce vreți? întrebă din nou, răstit, adresându-se de data aceasta direct francezilor, pentru că Doska nu se zărea pe niciieri.

Mirându-i pe toți, unul dintre francezi vorbi în

Scris în anul 1985, an "negru" pentru comuniștii de la Tirana (în aprilie, același an, a părăsit această lume Enver Hodja, liderul Partidului Muncii), romanul lui Kadare este de fapt cronică facerii unui stat: statul albanez. Declararea independenței, la 28 noiembrie 1912, nu a fost suficientă pentru stabilitatea micului teritoriu ieșit de sub ruinele imperiului otoman. Războaiele balcanice l-au traversat de la nord la sud și de la est la vest, bulversând ceea ce rămăsese nebulversat și pustiind ceea ce rămăsese nepustiit. Armate de toate naționalitățile, sub fel de fel de steaguri, vorbind limbile a jumătate din Europa se încleștau și se hăcuiau într-un haos deplin, mărșăluiau buimace, campau la întâmplare, luau prizonieri și-i eliberau sau îi executau fără o vorbă etc. În acest cazan, clocotind precum cazanul iadului, ceata mokrarilor, plecați de acasă, din satul Selishte, ca să ajute Albania să-și găsească liniștea, a căzut primul picătura în ocean. Singur, căpitanul (kapedan) ei, Shestan Verdha, pare a înțelege cât de cât cele ce se petrec sub ochii lor.

Fragmentul pe care îl redăm în continuare face parte din versiunea românească a romanului Anul negru, care urmează să apară cât de curând la Editura Polirom.

albaneză:

- Domn comandant francez vrea întâlnesc domn comandant albanez. Domn comandant francez aștepti domn comandant albanez pentru discutat.

În minutul acela în care tăcuse, lui Shestan i-au trecut prin cap tot felul de presupuneri: că voiau să-l amăgească, să-l ia cu binioșorul, că era o capcană, un lucru bun, un lucru rău, o victorie, o înfrângere, o nebulie etc.

Nici când a deschis gura să răspundă nu știa ce va spune. Mai târziu, când francezii s-au îndepărtat, s-a întors buimac și i-a întrebare pe Alush și pe Nase Shmil: "Le-am zis că accept?"

Ei îl priviră uluiți.

O oră mai târziu, îi predă comanda lui Alush Tabutgiati, îi luă cu sine pe Cute Benja și Doska Mokrari (acesta îi înmână, la rândul lui, ștampila lui Hyska Shteti, laolaltă cu câteva sfaturi spuse la ureche, probabil chestiuni de strategie, bârfile mai apoi Tod Allamani, nu fără o urmă de invidie) și o porniră tustrei spre tabăra francezilor.

Comandantul francez îi aștepta dinaintea cortului său instalat la marginea unui crâng. Câțiva plopi anemici își lepădau când și când frunzele mari cât palma. În ciuda vioiciunii și eleganței gesturilor sale, capela militară de un model deosebit îi dădea un aer nătâng, de încăpățănare prostească.

Încă de la primele cuvinte, Shestan înțelese că francezul avea să-i ceară să se alăture trupelor lui.

- Cu cine sunteți voi? îi întrerupse Shestan, în vreme ce unul dintre francezi perora despre dorința Franței ca lucrurile să se potolească în Balcani. În întrebarea aceasta era, mai mult decât orice altceva, curiozitatea lui de a afla realmente de partea cui erau francezii.

- Cum? se miră ofițerul, ridicând din sprâncene.

- Am întrebat de partea cui sunteți, urmă Shestan. Se spune că, împreună cu Rusia, Franța e de partea sărbilor și a esadistilor. Ca să fiu cinstit, nu mi-a căzut bine când am auzit asta.

- Hm, făcu francezul și negă din cap. Zâmbi, ridică brațele ca pentru a-și reprima un gând ascuns, apoi dădu din cap cu un gest bruscat. Hai să fim sinceri, domnule, zise.

Vorbele lui sincere fură de fapt un potop nesfârșit de acuze la adresa Austro-Ungariei. Degeaba credeau albanezii că imperialii erau prietenii lor, pentru că poziția acesta era de conjunctură, dictată de propriile interese, iar el, legendarul comandant Shestan, să nu aibă încredere în minciunile lor și să creadă că...

O durere insuportabilă, la fel ca în urmă cu o zi, pe Platou, îi străngea tâmplele lui Shestan. Nu vreau să mai aud nimic, gemu în sine sa, nu mai pot. Se simțea teribil de obosit și poate că ar mai fi ascultat o vreme discursul celuiălalt, dacă nu ar fi simțit cotul lui Doska între coaste.

- Auzi ce zice? îi șopti acesta.

- Ce? făcu Shestan.

- Cuvinte de rușine, pe care șmecherul ăla nu le-a tradus.

- Ați spus ceva? întrebă traducătorul francez.

- Nu, nimic, zise Shestan.

Ofițerul francez continuă să vorbească, iar Doska îi făcu din nou semn cu cotul.

- L-ai auzit cum a spus din nou "vulevu"?

- Am auzit, zise celălalt. E a treia oară când spune asta.

- Cum? întrebă traducătorul.

- Este la fel ca "frichi-frichi", cum i se spune la noi trebiile ăleia rușinoase, contină să comenteze Doska în șoaptă.

- Ia te uită, ia te uită.

- Vous voulez...

- Gata! îl întrerupse Shestan, ducând mâna la pistol.

Atunci s-a întâmplat ceea ce cercetătorii au numit "une interruption un peu étrange", o întrerupere a tratativelor pe cât de neașteptată, pe atât de bizară. Mai târziu, în comentariile la volumul *Actae diplomatice*, întreruperea a fost explicată prin "lipsa, din păcate, a unei formule corespunzătoare". Iar în tabăra austriacă, unde, se pare, se știa tot ce se petrece la francezi, întreruperea a fost interpretată ca o "consecință a revoltei virtuozilor luptători albanezi, în momentul în care comandantul francez, la finalul negocierilor, i-a invitat să meargă să se distreze împreună la curve în cel mai apropiat bordel, ipoteză credibilă dacă e să avem în vedere comportamentul frivol al francezilor". O explicație asemănătoare a apărut după o vreme în *Dagboek van een officier*, cu o singură diferență: cuvântul "curve" a fost înlocuit aici cu "cadâne", după care urma o explicație detaliată, extrem de ispititoare despre farmecul acestor "gheșe islamice", ceea ce arăta că autorul acestor rânduri nu avea nici cea mai mică urmă de dispreț față de ele.

Două zile mai târziu, când, în tabăra mokrarilor, aflată aproape de locul numit "Trei Morminte", s-au prezentat parlamentari din tabăra austriacă pentru a cere, se pare, același lucru ca și francezii, tratativele s-au împotmolit încă de la început, după întrebarea directă, provocatoare (*unverhoffte, zersetzende Frage*) a lui Shestan: Îi păsa, într-adevăr, Austriei, de Albania, sau ea avea de profitat din toată bulibăseala asta?, întrebare care a blocat totul. Autorul cărții *Hoffnungslose Routen* scrie că probabil s-ar fi putut ieși din această situație dacă ofițerul austriac s-ar fi arătat mai diplomat și nu și-ar fi început răspunsul așa cum și l-a început: trebuie să știți, domnule, că asemenea cuvinte precum ați pronunțat nu se pot aplica relațiilor dintre state, ceea ce l-a făcut pe Shestan să-l întrerupă, cu un glas mai mult obosit, decât răgușit: destul, nu vreau să mai ascult nimic.

Indiscutabil, acestea au fost cuvintele care au pus punct discuției, dar ceea ce a pus capăt definitiv tratativelor au fost cuvintele lui Doska: "știm și noi câte ceva, am băut și noi sânge de șarpe", care, traduse, au pricinuit mari confuzii, de data aceasta în tabăra austriacă.

Toate acestea se petreceau într-o după-amiază târzie și înnegurată, când cerul, vânat și greu de mulțimea norilor, părea că-i gata să se prăvale pe pământ când în stânga, când în dreapta lor, iar Shestan privea trist toată această învălmășeală dementă, ca și Nase Shmil, de altfel, cu singura diferență că acesta o făcea cu binoculul, la fel ca în nopțile în care căutase pe cer cometa, în vreme ce puțin mai încolo, preotul Stilian murmură "Doamne, apără Albania!". Era, așadar, o după-amiază mohorâtă și stearpă ca o femeie care abia a lepădat, stabilită unanim de majoritatea cercetătorilor drept momentul în care "a luat sfârșit epoca diplomației" și a început cea definită mai apoi drept "piatra de moară dementă" (*Mohlstein in Wut*), în înțelesul de rostogolire, de goană turbată, sau, cum s-a spus într-o variantă olandeză mai actuală, "războiul total" (*total oorlog*).

Despre aceasta din urmă, Dirk Stoffels scria la sfârșitul unui capitol al cărții lui: "Neîncrezători, dezamăgiți de toți, ei erau gata să declare război tuturor, chiar și lor înșile".

Prezentare și traducere
Marius Dobrescu

literatura lumii

Soluția magică, sufletul nemuritor al Gabierului

geo vasilie

Álvoro Mutis (n. 1923, Bogota) debutează ca poet în 1947, iar din 1956 se transferă în Mexic unde scrie și totodată face felurite meserii prozaice. Gabierul Maqroll, personajul prezent în aproape întreaga operă narativă a lui Mutis și care apare pentru prima oară într-o carte de poeme din 1953, este din 1986 protagonistul a șapte micro-romane. Trei din acestea sunt reunite sub titlul **Ispăvirile și necazurile Gabierului Maqroll**, volum apărut recent și în limba română, la Editura Humanitas, traducerea din spaniolă fiind semnată de Cornelia Rădulescu. Scriitor ce dă vocație universală mitologiei ibero-americane, Mutis va primi între 1974 și 2002 numeroase premii și distincții internaționale, între care amintim „Miguel de Cervantes” (în 2001 pentru proză, în 2002 pentru poezie), „Médicis Etranger”, „Grinzane Cavour”, „Reina Sofia de Poesía Iberoamericana”, „Neustadt” ș. a.

Colecționar pasionat și compilator unic al scrierilor, scrisorilor, documentelor, relațiilor și amintirilor Gabierului Maqroll, autorul își prefațează fiecare din cele trei micro-romane. **Zăpada amiralului, Ilona vine o dată cu**

cartea străină

ploaia și Un bel morir, având grijă să ofere cititorului coordonatele narațiunii și ale protagonistului aflat mereu într-o nouă ipostază, locație, etapă ș.a.m.d. Iată, de pildă, în deschidere, hazardul bogesian îi oferă lui Mutis o ciudată surpriză bibliografică într-un anticariat din Barcelona, prilej cu care îi va fi dezmințită convingerea că ar fi fost deținătorul exhaustiv al surselor privind-l pe Gabier. Răsfoind o carte mult râvnită și, în fine, descoperită acolo, dă de un teanc de foi scrise de mâna Gabierului și puse într-un buzunar de la sfârșitul tipăriturii. Este jurnalul călătoriei lui Maqroll în amonte râului imaginar Xurandó, menit să nuanțeze cantitatea și calitatea mărturiilor despre viață și filosofia personajului pe când acesta o cunoșcuse pe Flor Estevez, femeia care l-a-nțeles și i-a împărtășit visele și restriștea. Faptele consemnate de-a lungul fiecărei narațiuni stau sub un regim stilistic excepțional, încât cititorul n-are de ce să se-ntrebe asupra verosimilității unor fapte, cum ar fi partidele de amor hetero și homosexual întreținute de ocupanții ambarcațiunii (aventurieri sadea, apatrizi, transfugi la marginea legalității) cu feluriti autostopiști ai râului, de obicei cupluri de indieni.

Biografii și apariții epice sub zodia fabulosului rimbaldian și poesc alternează cu multipla autoportretizare sufletească a Gabierului. Cum căutarea fericirii este tot timpul trădată, bruiată de eșecuri mizere, istorisirile au un dramatism nu doar exterior (călătoria fiind mai ales interioară), o tensiune preluată de o universală vână lirică atunci când întâmplările nu se află sub semnul unei interogații metafizice fără răspuns. Elanul poetic, cristalizat în sculpturale formulări aforistice, se simte ca un acompaniament expresiv menit să întrețină acel climat halucinant al aventurii,

începând cu peisajul tropicelor (cordiliera, selva, *tierra caliente*, plantații de cafea, sărbătoarea rubinie a fructelor, guayaba, manglieri, papagali, reptile) și terminând cu sufletul *nemuritor* al Gabierului predestinat să se confrunte mai mereu cu propria moarte. Întors la locul din munți numit „Zăpada amiralului”, n-o mai găsește pe Flor (contratimpul destinului), drept care Gabierul începe să-și facă un examen al vieții, un catalog al mizeriilor și greșelilor, al precarelor momente de fericire oferite de peregrinări și pasiuni orbitoare. Meserii, întâlniri și locații (galeriile unei mine de aur părăsite, podișul Cordilierei, canionul Aracuriare ș.a.m.d.) par să-și fi pierdut realitatea de substanță a unei vieți, spre a renaște din imaginația devenită a doua natură a protagonistului.

Adevărul e că Maqroll avusese grijă să-și sustragă clipele vieții oricăror precepte morale sau nostalgii paseiste, trăind el într-un prezent continuu, gata să se amplifice precum un râu din afluenții de parcurs. Așa ni se arată în **Ilona vine o dată cu ploaia**, răvășit de o dezordine a sentimentelor, semn al unei răni secrete și dureroase care-i distruge pe a învinși. În schimb, deține întreaga putere de a se minuna (de frumusețile și grozăviile lumii) și de a se iluziona (fără a uita cu totul de latura utilitară a vieții) în meditații tip viața și opera Sf. Francisc, de a trăi în cultul prieteniei și iubirii care uneori căpătau dimensiunea adorației imnografice, tip García Lorca. Forțat de-mprejurări, Gabierul ajunge în orașul Panama, locație care-i dă impresia de absolută iresponsabilitate, de vreme ce, așa cum vom vedea, aici poate avea loc orice într-o autentică și anonimă libertate. Gata să se scufunde în acel istm de tranzit al limbilor și raselor pământului, iată că o mână providențială îl extrage din genune. Ritualul mântuitor se produce și de data asta, dovadă că indescifrabila voință a zeilor lui tutelari îl includ încă în proiectele lor oculte. Ilona, o mittel-europeană cosmopolită, ex-camaradă de afaceri și aventură, providențiala Ilona îi iese în cale cu mersul ei elastic și legănat, tipic adolescenților de... 45 de ani.

Nonconformista și singulara Ilona tocmai scăpase dintr-o complicată relație homoerotică și-și savura libertatea în baza unui cont bancar produs de o afacere cu articole de modă, pe care tocmai o încheiasse. Drept care, o nouă întreprindere i se conturează în minte: o casă de toleranță cu fete deghizate în stewardese. Zis și făcut. Memorabilă este vizita unui viguros octogenar turc care, neîncrezător în basmul cu stewardesele, în ciuda faptului că era nevăzător, demontează trucul pe viu, nu fără să-i aprecieze ingeniozitatea. După un timp rezonabil de prosperitate economică, cei doi patroni, amanți și complici simt că ar fi bine să sisteze business-ul, înainte ca acesta să devină rutină, plictis sau să bată la ochi. Dar vai, la domiciliul Ilonei și al Gabierului nu va întârzia să se prezinte, sub numele fictiv de Larissa, emisarul funest al zeilor pentru a le aminti că nu ține de oameni să-și schimbe destinul. Povestea Larissei, a vieții ei de până atunci, introduce filonul epic fantasmatic al schimburilor de mesaje ezoterice între chipurile morții și eros, între haos și viață. Îmbarcată pe vasul Lepanto în portul Palermo, Larissa va avea parte de vizite și relații amoroase cu diverși vizitatori nocturni, toți

însă veniți din vremuri revolote, prilej pentru A. M. să-i portretizeze în, costum de epocă. Bref, vaporul cu pricina este băntuit (ca în celebra narațiune a lui E.A. Poe) de personaje somptuoase din istoria lumii de acum 100-150 de ani, reîntrupate pe vapor pentru partide de amor și voluptate. Recrutată, de fapt, de acele umbre în complicitate cu Căpitanul vasului, Larissa își va duce la bun sfârșit lugubra misiune. În timp ce primește vizita de adio a Ilonei, va provoca un incendiu pe epava vasului Lepanto, eșuat tocmai în acel Golf panamez, și care-i servise drept locuință. Gabierul recuperează cadavrul carbonizat al prietenei sale, spre a-l înmormânta.

Și fiindcă „**Un bel morir tutta la vita onora**”, vorba lui Petrarca, Maqroll ajunge în La Plata, unde va face cunoștință cu mai multe personaje memorabile, dar și cu o fundătură a destinului din care nu se va mai salva. Aliații săi, oricât l-ar fi prevenit și ocrotit, nu vor reuși să-l sustragă aceluia *bel morir*, încoronare a întregii vieți. Soluția magică n-a mai funcționat, deși Maqroll, cu experiența lui ecumenică și carismatic cum era, o cucerise pe dona Empera, oarba omniscientă și având cel

puțin zece roluri în viața comunității, dar și pe frumoasa Amparo Maria, incomparabila iubită de la plantația de cafea. Firul aventuros al narațiunii în care Gabierul, acest răătăcitor Don Quijote al Americii Latine, este prins, se complică prin meandre politiste și militare. Dar toate acestea, inclusiv visele, nopțile de detenție și rememorarea clipelelor de fericire alături de iubite precum Flor, Ilona sau Amparo Maria, i se pare că le mai trăise pe când se afla în alte porturi și locuri din cele cinci continente, înțelegând în fine de ce i-a fost sortită această din urmă locație, La Plata. Aici, cu ani în urmă, coborând de pe cordilieră, a poposit în casa orabei dona Empera, Flor, spre a-i lăsa un mesaj, în speranța că el va trece pe-acolo; să nu creadă cumva că l-a părăsit și nu l-a iubit.

Moartea Gabierului în laguna fluviului îi redimensionează istorisirile vieții, un veritabil compendiu de naufragii și vise. Grație talentului pus în joc de romancierul Alvaro Mutis, Maqroll renaște în formula sublimată a *celeilalte ființe*, declanșatoare de ficțiune prin recurs la soluția magică, mult mai credibilă prin stil și expresivitate.

Maggiani câștigă Premiul Strega 2005

ion crețu

Cel mai important premiu literar italian, *Strega*, a revenit în actualitate, în mod discret, ca de obicei, la adăpostul arșitei verii. Cu riscul de a contraria o tradiție de peste o jumătate de secol, cei care administrează premiul ar trebui, din rațiuni publicitare, credem noi, să mute ceremoniile mai spre toamnă, după modelul celorlalte mari premii literare. Altfel, el va continua să intre în atenția publicului cu întârziere, și fără atenția pe care, cu siguranță, o merită.

Cităm primele două articole ale argumentului: 1. *Se instituie la Roma premiul literar Strega al "Prietenilor duminicii", de un milion de lire oferite de Societatea Strega Alberti di Benevento*; 2. *Numele de "Prietenii duminicii" (Amici della Domenica) îl iau cei care se întrunesc în casa Bellonci duminică după-masa etc. Sediul premiului este casa lui Goffredo și Maria Bellonci... Reamintim anul nașterii Premiului: 1947.*

Potrivit articolului 4, al aceluiași regulament, premiul va fi decernat în fiecare an unui roman aparținând unui autor italian publicat în perioada 1 mai al anului precedent și 1 mai al anului curent. Romanul va fi ales prin vot secret, de către Prietenii duminicii, în urma a două tururi de scrutin.

Anul trecut, laureatul a fost romanul *Il dolore perfetto* de Ugo Riccarelli (Mondadori), cu 157 de voturi (victorie menționată, la timpul potrivit), nu mai revenim. Anul acesta, competiția, ajunsă la ediția a LIX-a, a demarat, potrivit site-ului oficial al premiului, la 26 mai, orele 18, cu prezentarea candidaților și a continuat, la 3 iunie, cu întâlnirea autorilor cu studenții. La 23 iunie, a avut loc prima votare, la Casa Bellonci, urmată, la 30 iunie, cu prezentarea celor cinci finaliști, pentru ca la 7 iulie să se treacă la a doua votare și la anunțarea câștigătorului. Evenimentul, a stat, ca de fiecare dată, în lumina reflectoarelor, presa, televiziunea, lumea literară fiind prezentă.

Poate fi vorba despre o apreciere pur subiectivă, dar comparând lista câștigătorilor din, să zicem, primii zece ani ai existenței Premiului *Strega*, cu ultimii zece premiați, se poate constata cu mare ușurință o diferență valorică indiscutabilă în favoarea primilor. Iată, spre edificare, cine figurează, la începuturile sale, pe lista celor care și-au adju-decat cel mai important premiu literar italian: Cassola (1960), di Lampedusa ('59), Buzzati ('58), Morante ('57), Bassani ('56), Soldati ('54), Bontempelli ('53), Pavese ('50)... unul și unu! Ultimul „mare” nume care se întâlnește printre câștigătorii premiului este Eco și datează din anul de grație 1981. Lăsăm la aprecierea cititorului dacă această impresie are o semnificație anume. Să mai adăugăm faptul că mai multe opere aparținând premiaților au fost transformate în pelicule de cinema, unele rămase ca momente memorabile în istoria cinematografului peninsular.

Așadar, la 7 iulie, la ora 21, la Ninfeo, de la Villa Giulia, *Amici della Domenica* și-au dat cele 1345 de voturi în felul următor: 138 pentru *Il viaggiatore notturno* de Maurizio Maggiani, 99 pentru *L'età dell'oro* de Edoardo Nesi, 66 pentru *La casa delle onde*

Il viaggiatore notturno è un libro sulla guerra in Bosnia

de Giuseppe Conte, 22 pentru *Il male è nelle cose* de Maurizio Chucchi, 18 voturi pentru *Per grazia ricevuta* de Valeria Parrella... Câștigătorul este Maggiani - de la "scuderia" Feltrinelli.

Cine este fericitul autor, al cărui nume se alătură unui șir impresionant de personalități reprezentative pentru literatura italiană contemporană? Născut în 1951, Maggiani și-a făcut intrarea în literatură în 1987, prin câștigarea concursului de literatură al săptămânalului *L'Espresso*. A publicat romanele: *Mauri, Mauri* (1989), *Vi ho già tutti sognato una volta* (1990), *Felice alla guerra* (1990), *Il coraggio del pettirosso*, cu care, în 1995, a câștigat Premiul Viareggio etc.

La doar două zile după decernarea premiului, „Il Secolo XIX” a publicat un interviu cu Maurizio Maggiani, un autor *contento e perplesso*. În ziua decernării premiului, declară acesta, i-au dat telefon chiar de la "Secolul XIX" pentru a-i comunica vestea atentatului de la Londra. "Am refuzat să scriu un comentariu, spune el. Am făcut o plimbare și am ajuns la Pincio. Dar fiindcă sufăr de coloană, m-am așezat să mă odihnesc.

Mi-am dat seama că mă așezasem la umbra bustului Graziei Deledda, o scriitoare care mi-e foarte antipatică. Mi-am adus aminte că prima mea imagine de scriitor este fotografia pe care mi-au publicat-o cei de la „l'Espresso”, în 1987, când am câștigat concursul lor de debut. Încheiasem un ciclu... Am câștigat Premiul Viareggio, Campiello și Strega... Dacă o carieră literară se calculează în premii, atunci trebuie să-mi schimb meseria." Dar, dacă premiul, în sine, l-a mulțumit pe Maggiani, faptul că în toată această vâltoare mediatică nu s-a suflat nici un cuvânt despre romanul lui, l-a enervat. "Nimeni, susține el, nu și-a dat osteneala să spună dacă *Il viaggiatore notturno* este un roman bun sau rău... Mi-a devenit clar că cel care a câștigat tot ce se poate câștiga nu mai trebuie să demonstreze nimic, libertatea este o povară enormă."

În 1991, Maggiani a hotărât să trăiască din scris. După câțiva ani, a făcut o mare descoperire și anume că "este plăcut să pondezi uneori, să ai o regulă, un orar. Un calendar. Am înțeles asta când am început, în marea mea libertate, să iau tot timpul hotărâri. Alternativa este că nu mai hotărâsc nimic. În cazul ăsta îmi închei cariera. Omenește vorbind, nu din punct de vedere literar. Și pot să hotărâsc în fiecare dimineață. Uneori mi-ar plăcea să mă scol, să mă spăl, să ies și să pondez. Libertatea are totuși avantajele ei: aș putea să scriu romanul vieții mele, cel cu adevărat liber." Ce crede Maggiani despre sine, ca autor? "Nu mă număr printre autorii mei preferați."

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Lawrence Ferlinghetti (n. 1919)

Oracolului din Delfi

Oracol măreț, de ce te holbezi
la mine așa, te-amuțesc eu cumva,
te disper?

Eu, Americus, eu americanul
cel de mult din beznele mamei căznit,
din beznele Europei, bătrânei -
de ce te holbezi la mine acum
în amurgul civilizației noastre,
de ce te holbezi de parcă aș fi
America însăși,
noul imperiu
mai mare ca toate împărățiile vechi,
răspândind șoselele-i electronice
și monocultura concernelor
pe tot pământul -
și engleza, latina zilelor noastre -

Oracol măreț, de veacuri dormind,
hai, trezește-te-n fine,
spune cum ne salvăm de noi înșine
cum vom scăpa de dominatorii
care ne schimbă democrația-n plutocrație
în marea prăpastie
dintre bogați și săraci
unde Walt Whitman auzise
cântările-Americii -

O, tu, Sibilă de mult amuțită,
tu, cea în vise-aripată,
glasul ridică-ți în templul luminii
cât zodii severe
cu nume grecesc
ne privesc încă țintă
cât farul cu marele-i megafon
marea brăzdează -
glasul ridică-ți și luminează-ne
cu lumina de mare a Greciei
cu lumina de diamante a Greciei

Sibilă atotvăzătoare, ascunsă ne veci,
ieși odată din peștera ta,
și vorbește-ne tu cu vocea poetului
vocea persoanei a patra la singular
vocea viitorului nescrutat
voce de oameni amestecată
cu hohot sălbatec și blând -
dă-ne tu iar vise noi de visat,
dă-ne noi mituri pentru trăit!

Tinerii și comedia (III)

alina boboc

Tot în cadrul proiectului **Comedia ține la tineri**, a fost prezentat și spectacolul **Edmond** de David Mamet, montat de tânărul regizor Marcel Top (absolvent al U.N.A.T.C. în 2004, clasa Valeriu Moisescu), care are deja la activ un număr de piese, puse pe scenele Teatrului Luni, Arca, Act, Studioul Casandra sau Nottara (o piesă în repetiții).

Montarea de față propune o meditație gravă asupra vieții, a căutării de sine, un parcurs sinuos care traversează mediile sociale. Astfel, personajul Edmond, un bărbat însurat, cu un anumit statut civic, își dă seama într-o bună zi că nu se află acolo unde și-ar dori, că nu-și mai iubeste de mult soția și că trebuie să plece de acasă pentru a se regăsi. Contactul lui cu oameni din diverse categorii, de obicei din lumea interlopă, îl conduce direct la închisoare.

Spectacolul se constituie din decupaje înlănțuite, fiecare reprezentând o nouă fațetă a vieții lui Edmond și totodată o treaptă în jos pe scara moralității, potrivit conveniențelor etice.

În final, după un întreg parcurs, el nu găsește răspunsurile căutate și nimeni nu-l poate ajuta să înțeleagă cine este cu adevărat și care este rostul lui existențial pe pământ.

Radu Iacoban duce cu greu la sfârșit acest rol lung, cu o prezență scenică neîntreruptă (dacă nu socotim pauza). Actorul are momente bune în prima parte, după care epuizează mijloacele de expresie și, în a doua parte, interpretarea devine trenantă, fiind vizibil depășit. Practic, nici actorii din rolurile secundare sau episodice nu atrag atenția în mod special, în afara Mariei Dinulescu, foarte bine inspirată în jocul ei. Celelalte roluri feminine nu aduc nici o pată de culoare în acest spectacol neguros, care nu-și atinge miza. Astfel, deși la început propunerea artistică pare interesantă și spectatorul este captat, mai apoi totul devine monoton și din ce în ce mai greu de susținut. Schimbarea neîncetată și prin urmare iritantă a obiectelor de recuzită putea fi înlocuită printr-o soluție scenografică mai inspirată. Apoi, secvențe întregi din spectacol păreau copiate din filmele de serie difuzate excesiv de televiziuni și de aceea singurul lor efect era de a banaliza piesa. Cu un scenariu mai adecvat, prin eliminarea momentelor slabe, a locurilor

comune și a replicilor fără rost, cu un ritm mai bun al jocului și cu o concentrare mai atentă a actorilor (unii păreau că au nimerit pe scenă din întâmplare, urmând ca după rol să meargă într-un loc mai interesant), spectacolul ar fi putut fi o reușită. Așa, se ridică doar la nivelul unei încercări, al unui experiment, captivant pe alocuri și atât.

* * *

Distribuția: Radu Iacoban, Maria Dinulescu, Toma Dănilă, Iulia Lumânare, Mihai Marinescu, Cătălin Babliuc, Marilena Botiș, Constantin Diță. Traducerea și regia: Marcel Top. Scenografia: Anca Cernea.

thalia

* * *

În concluzie, se poate spune că proiectul **Comedia ține la tineri**, găzduit de Teatrul de Comedie, este o idee de apreciat, pe care ar fi bine să o preia și alte teatre bucureștene. Mai reușite sau mai puțin realizate, spectacolele propuse de tineri merită șansa exprimării pe o scenă profesionistă, prin proiecte de acest gen. Echipa care s-a ocupat de această manifestare a dovedit toată seriozitatea și merită felicitată alături de directorul George Mihăiță, a cărui atenție pentru tineri datează de mult timp și se menține consecventă. Așteptăm etapa următoare!

O toamnă agitată pentru cineaștii români. Mărul discordiei între noul val și „consacrații“ este - pentru a câta oară? - concursul de proiecte organizat de Centrul Național al Cinematografiei. După cum se știe, prima sesiune din vară a concursului a dat naștere la mult zgomot. Contestațiile au curs, iar o comisie înființată special pentru a le soluționa, i-a mulțumit pe unii și, evident, i-a amărât pe alții. Atâta zarvă, încât, următoarea sesiune de concurs a fost împinsă târziu în toamnă. Noile reglementări în ceea ce privește această a doua sesiune a stârnit vii discuții. Dar mai întâi să vedem în ce constau modificările. Vor exista alte comisii de selecție, membrii juriului din prima etapă urmând să fie schimbați potrivit noului regulament. Decizia a fost luată de reprezentanți ai asociațiilor de profil, producători, regizori, distribuitori de film și proprietari de cinematografe, în cadrul unei întâlniri, care a avut loc săptămâna trecută, la sediul Ministerului Culturii și Cultelor ce a fost moderată de secretarul de stat Ioan Onisei și directorul CNC Decebal Mitulescu.

cinema

Printre cei care au dezbătut forma finală a regulamentului de concurs se numără Radu Gabrea, Sergiu Nicolaescu, Radu Muntean, Ada Solomon, Ion Ionescu și Tudor Giurgiu. Acest nou regulament este necesar întrucât în august a intrat în vigoare Ordonanța privind cinematografia, un nou act normativ care ia locul Legii cinematografiei din 2002 și care urmează a fi aprobat prin lege de Parlament. Selecția proiectelor cinematografice se va face separat pentru fiecare secțiune de concurs de către două comisii: una formată din cinci membri la secțiunea filmelor de ficțiune de lung și scurtmetraj și alta formată din trei membri la secțiunea filmelor documentare și

Agitație, zarvă și cârcoteli (I)

de animație. Ideea schimbării foștilor membri ai comisiei a fost considerată o garanție în plus pentru corectitudinea acordării creditelor financiare rambursabile sau nerambursabile de la CNC. Acest aspect încalcă însă în momentul de față Ordonanța privind cinematografia, prin care se prevede că membrii celor două comisii de selecție sunt aleși pentru două sesiuni de concurs. Prin urmare, s-a decis introducerea unui amendament în proiectul de lege pentru aprobarea Ordonanței, astfel încât fiecare sesiune de concurs să aibă alți membri în juriu. Dacă acest amendament nu va fi aprobat în Parlament, decizia schimbării membrilor comisiilor de selecție va viza doar sesiunea organizată de CNC în această toamnă, urmând ca din anul 2006 să se respecte prevederile actuale ale Ordonanței.

În plus, componența comisiilor de selecție se va stabili prin ordin al ministrului Culturii și Cultelor pe baza propunerilor venite de la Consiliul de Administrație al CNC. Astfel, s-ar limita posibilitatea ministrului de a numi în comisii persoane inadecvate responsabilităților pe care le au.

O altă schimbare în regulament vizează numărul de proiecte cinematografice de lung sau scurtmetraj și de proiecte de dezvoltare pe care un producător de filme le poate depune la o sesiune de concurs. S-a stabilit că fiecare producător poate concura cu două proiecte de lungmetraj, cu trei proiecte de scurtmetraj și cu două proiecte de dezvoltare. Prin urmare, vor crește șansele producătorului de a obține fonduri de la CNC.

Noul regulament prevede modificări și în privința bugetelor alocate celor două sesiuni de concurs și fondului de contestații. Astfel, la

irina budeanu

data de 31 martie a fiecărui an, CNC va anunța bugetul respectivei sesiuni, iar fondurile nu vor mai fi defalcate procentual în buget pentru concurs și buget pentru soluționarea contestațiilor admise. Majoritatea celor prezenți la întâlnirea de la Ministerul Culturii au considerat că nu este normal să existe un fond separat pentru contestații, pentru că acestea ar deveni o cutumă.

Un alt aspect vizat de regulament se referă la imposibilitatea acordării unui credit financiar pentru două proiecte ce urmează a fi realizate de același regizor. Consiliul de Administrație al CNC va atribui creditul proiectului care a obținut cel mai mare punctaj, regizorul fiind obligat să realizeze acest proiect. În cazul proiectului câștigător rămas fără regizor se dă posibilitatea producătorului de a-și alege un regizor de aceeași calitate, pentru a putea beneficia de creditul de la CNC.

În plus, noul regulament va avea și o nouă grilă de finanțare a proiectelor, astfel încât să existe o departajare mai clară între fondurile obținute de candidați în funcție de ierarhia lor dată de punctaj.

CNC va anunța în această lună a doua sesiune de concurs a proiectelor cinematografice, a căror selecție se va realiza pe baza noului regulament după ce ministrul Culturii și Cultelor își va pune semnătura pe el. Despre reacțiile paradoxale pe care le-au stârnit aceste reglementări din partea „consacraților“, în numărul viitor.

Limbajul simbolic permite o marjă enormă de echivocuri și, totuși, sau poate tocmai din această cauză, el este unica modalitate de a atinge ceea ce Jung numea „inconștientul colectiv“.

Recenta vizită la București a scriitorului brazilian **Paulo Coelho** m-a făcut să mă gândesc la felul cum un scriitor, lucrând cu o materie narativă simplă, a putut să-i confere validitate universală, utilizând în alchimia limbajului formula atotputernică a metalimbajului.

Desigur, Paulo Coelho este, dacă avem în vedere întreaga sa operă narativă, inegal, dar este magistral în *Alchimistul*. Nu întâmplător, înainte de a fi captivat de magia narativă, scriitorul s-a îndeletnicit cu magia punerii în scenă sau cu cea a muzicii braziliene de

conexiunea semnelor

sorginte populară. Ca să nu mai spunem că îndeplinește și condiția dictată de un conațional, confrate în ale scrisului, **Guimaraes Rosa**, care spunea că „pentru a fi vrăjitor de cuvinte, pentru a studia alchimia sângelui în nima omului, trebuie să provii din adâncul pădurii virgine“. Paulo Coelho s-a născut la Rio de Janeiro, dar poartă în el întreaga moștenire de simțire a strămoșilor săi pădurari.

De ce place atât de mult *Alchimistul*? De ce a cunoscut rapid de la prima apariție în 1990 numeroase ediții și retipăriri? De ce a fost tradusă și publicată în numai opt ani în peste 50 de țări, existând chiar proiectul unui film în regia lui **Claude Lelouch**?! La atât de multe întrebări se pot da tot atât de multe răspunsuri. În parte, s-au și dat. Critica literară a fost generoasă cu scriitorul brazilian: în toate ziarurile și revistele, fie că erau sau nu de specialitate, scriitorul a fost glorificat, iar romanul său a fost considerat „un imn al speranței, al visurilor, al viitorului, al iubirii“ (*Le Journal du Dimanche*, iulie 1995). În fond, cartea vorbește cu bucurie și simplitate de eternele probleme ale existenței dezbătute deja în tratate filozofice într-o manieră enigmatică și, poate tocmai de aceea, plictisitoare.

Alchimistul este povestea unui băiat care visează obsedant un vis: o comoară ascunsă în apropierea Piramidelor din Egipt. Băiatul decide să dea crezare visului și, înfruntând cele mai mari greutăți, traversează deșertul,

Limbajul simbolic și inconștientul colectiv

mariana ploae-hanganu

confruntându-se cu marile mistere care au însoțit omul de la începutul timpurilor: semnele de la Dumnezeu, Legenda Personală pe care fiecare trebuie s-o trăiască și Sufletul Lumii unde oricine poate intra dacă-și ascultă vocea inimii. După cum se poate vedea, *Alchimistul* este o narațiune încărcată de simboluri. Limbajul simbolic se întâlnește de-a lungul întregii istorii în așa fel încât faptele, pe care rațiunea le respinge din cauza mării lor simplități, ajung să se adreseze inimii. Romanul, prin mijlocirea narațiunii, devine un îndemn la a-ți asculta inima, verificând astfel adevărul biblic că, acolo unde este inima ta acolo este și comoara ta. Povestirea este simplă, iar concluzia ei binecunoscută, dar, cum spunea Coelho: „...lucrurile simple sunt cele mai extraordinare și numai înțelepții reușesc să le vadă“.

Romanul se intitulează *Alchimistul*, deși personajul principal este un băiat simplu și, nu întâmplător, păstor, după cum nu este causală nici legenda lui *Narcis*, în interpretarea lui **Oscar Wilde** și așezată de Paulo Coelho în prologul romanului. *Alchimistul*, personajul care deschide romanul, ne transpune în fabulosul Ev Mediu, iar interpretarea lui Oscar Wilde a legendei lui Narcis ne lămurește asupra hermeneuticii narative a scriitorului brazilian. Prin istoria sa narativă simplă el explorează de la început mai întâi canonul textului biblic al culturii occidentale iudeo-creștine. Se știe că distanța geografică, istorică și culturală care separă textul biblic de cititorul actual, suscită o situație de neînțelegere sau de înțelegere aproximativă, situație care nu poate fi depășită decât printr-o lectură plurală, adică o interpretare multiechivocă. Sub această condiție fundamentală, interpretarea se revelează ca o teorie a sensului multiplu. Pe de altă parte, Coelho nu este străin nici de complicatul edificiu al celor patru sensuri, adică a celor patru niveluri de lectură: literală sau istorică, tropologică sau morală, alegorică sau simbolică și, în sfârșit, anagogică sau mistică. Alegând cel de al treilea nivel al lecturii, scriitorul brazilian are știința și puțința de a transfera

esențialul semantic pe care textele, fie cele biblice, fie cele medievale, l-au putut asuma în raport cu o situație culturală care a încetat de a fi a noastră. Avem de-a face aici cu o problemă specifică interpretării tuturor textelor: lupta contra lipsei de înțelegere provenită din distanțarea culturală. A interpreta înseamnă, și în cazul de față, a traduce semnificația unui context cultural în altul după o presupusă regulă de echivalență semantică. Paulo Coelho dovedește cunoașterea și a altor modalități hermeneutice pe care le adaugă hermeneuticii biblice. Bogata experiență a Renașterii și mai ales a filologiei textelor clasice de la începutul secolului al XVIII-lea constituie un al doilea câmp de interpretare autonomă în raport cu precedentul, Restituirea semantică se dovedește a fi, în acest caz, o dezvoltare de sens, un transfer sau, cum s-a mai spus, o traducere făcută uneori în favoarea distanței culturale sau temporale. Acest tip de interpretare provine dintr-un raport particular dintre text și context care face ca sensul unui text să fie capabil să se decontextualizeze, adică să se elibereze de contextul inițial pentru a se recontextualiza într-o situație culturală nouă, fără să trădeze identitatea semantică inițială. Abilitatea narativă a scriitorului brazilian constă tocmai în puțința de a apropia această identitate semantică inițială cu singurele resurse ale decontextualizării și recontextualizării sensului respectiv. Răspândite de-a lungul întregii povestiri și iluminate într-un stil poetic care amintește de *Micul prinț* al lui **Saint-Exupéry** sau de *Profetul* al lui **Khalil Gibran**, aceste recontextualizări stimulează imaginația și transportă cititorul într-o călătorie fantastică a sufletului. Istoria căutării comorii ascunse devine astfel parabola de dimensiuni profunde a existenței umane cu toată cultura materială și spirituală pe care o implică și o poartă. De aceea poate, romanul este o carte cu final deschis.

Matematica albă a privirii

gheorghe istrate

Substratul de vis diafan, modulațiile enigmatice și fructele lunecate ca o piedică intențională peste fața Divinatorului - aceasta este miraculoasa artă a lui Nicolae Drăgușin.

El privește lumea fie prin amurguri, fie prin zorii nedefiniți ai începutului lumii. E arta unui rafinat, a unui poet căzut în caznele rodului aurifer, ale unui inițiator.

Pictura lui este eliptică, autorul ascunzând, de fapt, obiectul adorației pentru a-l căuta în

infinitul celest al contemplației.

De o mare modestie nuncitoare, Nicolae Drăgușin nu s-a înfipt niciodată în simezele simandicoase, ci s-a păstrat în colțul lui de argint, ca un paing meticulos al tenebrelor revelate. Plastica lui propune imaginerii supra-reale, construcții riguroase ale unei matematici albe a privirii. Doamne, ce săni selenari se întrevăd prin plasele acestei măiestrii singulare de o finețe multiplă, ce globi oculari se încarcă de miresmele lumii!

Dor-Măruntul, inima Bărăganului, a lansat un mare artist închis într-o artă irepetabilă, care-i va slăvi numele în lexicoanele încă

nescrise ale plasticii românești contemporane.

Ansamblul lucrărilor lui respiră o anume liniște a tenebrelor iluminate, retrase din culoare, într-un conținut propriu, precum irisul Pantocratorului, care vede totul și nimic.

Lie Drăgușin e un haiduc în liziera culorilor retrase în sămbure, numai în sămbure, și în iluzia unei existențe viitoare.

Dor-Măruntul lui a devenit o metaforă plastică, abstractizată, asupra căreia cerurile își

plastică

prăbușesc lințoliile unei meditații perene.

Cu Nicolae Drăgușin frontiera acestei arte magice, care este pictura, își întinde orizontul în halourile secrete ale unei alte visătorii destinată eternității.

Aripi frânte

emil străinu

Am cunoscut îndeaproape, direct, timp de un deceniu, viața de aerodrom, și am mulți amici între piloți. Îmi amintesc de un bun amic, pilot de supersonice, poet, ce apucase să-și publice două plachete de versuri și care, de când ieșise „la simplă” (zborul fără instructor), nu se urca în avion dacă nu avea șosete noi albe. Cât ar părea de ciudat, ani întregi totul a fost perfect până când, într-o zi, când, din motive obiective, nu a mai avut unele noi, albe, și, ca un făcut, a avut un incident de zbor la aterizare, soldat cu o avarie gravă la aeronavă. Apoi, ani buni totul a fost perfect, cât timp a respectat regula autoimpusă, până într-o noapte la o alarmă, când a decolat și nu s-a mai întors niciodată. Cei care i-au recuperat trupul fărâmițat dintre resturile epavei avionului mi-au spus că în ultimul său zbor avusese șosete... negre.

Pilotul Doru Davidovici, un excelent scriitor ce reflectase în multe cărți viața de aerodrom, nu se suia în carlinga avionului fără celebra sa eșarfă albă. Mi s-a povestit că la 20 aprilie 1989, când a pierit într-o catastrofă aviatică la bordul unui avion MIG-21 dublă comandă, împreună cu un coleg pe care îl testa, nu a avut eșarfă la el, colegii găsiindu-i-o în

vestiar! O uitase sau nu o luase intenționat!?

Și astăzi este pentru mine o enigmă acest incident cu deznodământ tragic în care a dispărut pentru totdeauna un mare talent literar. Ancheta a dat un răspuns evaziv, aruncând vina pe piloți, concluzionând că totul se datora unei greșeli umane. I-am cunoscut direct din activitatea de zbor și nu-mi pot explica cum un pilot instructor cu mii de ore de zbor ce dubla, un alt pilot de vânătoare cu mii de ore de zbor în toate condițiile meteo, de la „grele” la „normale”, și în acrobația aeriană, se prăbușese într-un zbor de rutină, fără a transmite la sol un minim semnal de pericol.

În 1980 a absolvit prima promoție de piloți fete. Acest grup de fete a avut un destin ciudat și în parte tragic. Inițial se hotărâse ca primul grup de zbor feminin să fie în mod experimental compus din douăsprezece cursante. Dar, în ultimul moment, un telefon „de foarte sus”, căruia nu i se putea opune nimeni a mai adăugat încă un nume grupului. Astfel că din acest moment grupul de fete pilot va fi cunoscut sub numele de „Escadrila 13”. Se spune că în momentul când comandantul școlii de aviație a aflat de noul grup a exclamat: „Și fete, și 13, asta nu se va termina bine!”

Le-am cunoscut când au început zborul la Aeroclubul „Mircea Zorileanu” de la Brașov, în vara lui 1988. Fuseseră alese „pe sprânceană”, drăguțe,

simpatice și comunicative. Eray foarte sărguicioase, stăpânite de spirit competitiv și conștientizau ce reprezintă fiecare și toate la un loc. Nu era un lucru oarecare să faci parte din prima promoție de piloți militari femei.

Am fost foarte apropiat cu grupul de fete, consumându-mi timp de trei ani o adevărată idilă cu una dintre ele, intenționând de fapt să ne căsătorim, dar, în final, nu a fost să fie. Ea a fost repartizată la Suceava și eu undeva într-o garnizoană uitată prin coclaurile Bărăganului. Distanța a făcut ca ochii rar văzuți să fie, conform zicătorii, uitați. Așa că eu cunoșteam „din interior” frământările grupului.

În anul doi au fost mutate în stagiul, să zboare pe aeroportul Băneasa. Am observat că, odată cu

creație și paranormal

schimbarea aeroportului, se instalase o stare tensională inexplicabilă în grup. Se făcea trecerea pe un nou tip de avion de școală și acrobație. Dar parcă în aer plutea ceva rău, foarte rău. Într-o seară, unul dintre colegi ce avea și el o prietenă între zburătoare mă anunță că Elena Comănescu, una dintre cele mai bune eleve, de loc din Pitești, pierise într-o catastrofă aeriană împreună cu instructorul de zbor Dorina Gutch, pilot de înaltă acrobație... Și acum, după decenii, am în fața ochilor chipul de înger al Elenei, care în duminica dinaintea catastrofei ne citise poezia sa **Zbor de aripi frânte**, o poezie prevestitoare, tristă, la care, noi, micul auditoriu, zâmbisem condescendent! Elena a vegheat apoi probabil din ceruri liniștea grupului, căci până astăzi în grup nu s-a mai întâmplat nimic rău.

Neobositul spirit de observație al Martei Bărbulescu reține (spre analiză!) - în **Jurnalul incomod** - tot felul de amănunte: de la vizite cu prietenii și mersul la piață (special pentru a cumpăra o crizantemă: poeta se bucură pentru orice floare, depune în acest album fiecare buchet primit, ca și toate vorbele frumoase), la războiul din Irak, prăbușirea **Gemenilor** americani, vânătoarea lui Bin Laden, tragedii naturale sau aviatică: obiective și evenimente culturale (case memoriale, lansări de carte, expoziții de fotografii, de icoane pe sticlă); politică (alegeri, „lectorat” și „catindați” gen Dandanache); victorii sportive: șlagăre: telefoane, scrisori; restaurante celebre; plimbări pe străzile lașului - urcând spre Copou ca spre Mecca, la București (tumultul micului Paris necesită „câteva zile pentru deparazitarea creierului”); hingheri, copii ai străzii, nebunul orașului, cerșetorul, țigănci scotocind prin gunoaie, maidanezi, elevi care nu citesc, „vlăjgani cu brătară la mână”, „pipițe chicotind”... Apelul la clasici subliniază meschinăria faunei actuale: „Iago continuă să caute o Desdemonă; Romeo - o Julietă emancipată; Colombina stă pe un morman de valută și visează la o romantică iubire”; „Zițe și Vete au răsărit peste tot”; „timpul coanei Zoiița n-a trecut, Rică Venturiano își etalează seducția (?) dintr-un Mercedes ultimul tip...”

Valoarea documentară a cărții sporește prin incursiunile făcute de autoare în lumea literară (nu totdeauna foarte primitoare!), pe la întruniri mai mult sau mai puțin izbutite. Fără a-i aproba pe nostalgici, comparativ cu ceea ce se întâmplă prin anii '80, când

Crucile de iluzii

maria ionică

Mitea Karamazov - veșnic îndrăgostit de o Grușencă, prieten bun cu Tartarin de Tarascon. Din când în când face mici escapade pe iapa lui Don Quijote”. Soții Bărbulescu zăreau uneori, pe strada unde se mutaseră „în timpul crâncenelor răzbușări (...) un bărbat înalt, cu o coamă albă, ondulată și o privire pătrunzătoare”. Era Cezar Petrescu și bănuim că ei se vor fi implicat în denumirea străzii **Cezar Petrescu** de azi.

La Revelionul petrecut în 1975, la Casa de creație 2, pe Cumpătul: „Gheorghe Vlad dansează ca la sfârșit de lume. Haralambie Zinecă trece ca o furtună în dans cu soția lui. Meditativă, ca o păpușă, Oana (fiica lui M. Micu) privește cu dragoste la Tudorel Păcurariu. Îl place. Dintre umbre, se desprinde și Francisc Păcurariu”. Suntem invitați acasă la Constantin Ciopraga (*Sim* își dădea doctoratul cu Maestrul), în biblioteca cu zidurile „îmbrăcate” în cărți. Om de caracter, marele critic ieșean îi scutește de umilință pe scriitorii plasați de breaslă la masa cu șoferii, alăturându-li-se la restaurantul din Bacău, unde avea loc una dintre sărbătorile revistei „Ateneu”.

Concediile la mare permit mai buna cunoaștere a lumii literare de odinioară: Al. Piru cu „iubita” (puțin ameițit de la barul unde fuseseră, profesorul-critic „depăna anecdote cu femei deochiate... Iubita lui se făcea că nu aude”); accidentală, „bandajată pe bot”, *Rosinanta* este parcată lângă mașinile luxoase ale unor autori ca Al. Balaci, Mircea Radu Iacoban... (așadar, și aici există frapante discrepante materiale!); pentru „colecția de rochii, din care mai primeau și ele”, femeile de serviciu o admiră pe soția lui Marin Preda, venită la Neptun cu gemenii: la Constanța, în crepuscul, „Nicolae Manolescu și Dana Dimitriu, tăcuți călcău abia atingând nisipul... Brațul lui o ținea tandru, fără să poată s-o apere de moartea pășind nesimțit pe urme... “ Cu vădit regret sunt înregistrate stingerile altor confrăți: Nicolae Ciobanu, Grigore Hagiu, Laurențiu Ulici, Alexandru Balaci: Ioan Alexandru, „un Alioșa dostoievskian, (...) a fost mistuit de flacăra credinței”; dinspre Cristian venind, cu autostopul, autoarea află de la un oier - conducător de „Dacie”, cum a murit Radu Teșosu, într-un accident rutier stupid, la numai 45 de ani. „Era cu mașina și a venit unu peste el și l-a băgat în șanț. A murit repede. Nici n-a știut...”

Cititorul interesat de viața literară din spatele raftului de bibliotecă poate fi bulversat, luând seama și la metehnele acestei lumi: umilința sponsorizărilor și a vânzării cărților pe la cunoștințe care se eschivează; critică literară făcută „cam după ureche”; recenzii la

comandă: plagiatori: critici-demolatori, scărmanând fără menajamente operă și creator: premii condiționate de cunoștințe printre membrii comisiilor: vacarmul caragialesc al alegerilor de la Uniunea Scriitorilor (2001): serbări în scopul descoperirii de talente (unor „fetișcane nurlii li se atribuia câte un premiu”: jurații „se-ntâlneau în vila Micșunica, unde jucau poker până dimineața”); situația îngrățată a istoricilor literari ai contemporaneității (ca Alex. Ștefănescu, asaltat de „nepofliți care-l tot săcăie cu întrebarea: *Sunt și eu acolo?*”) ș.a.m.d.

Epitetul *incomod* este valabil și pentru autoare, căci, dezarmant de sincer, se spun lucruri pe care cochetăria feminină și statutul de creator ar fi fost tentate să le treacă sub tăcere: complimente nepotrivite, omisiuni și din istorii literare zonale, primiri glaciale și expedierea din unele redacții, replici precum aceea a lui Nicolae Breban, director la „Contemporanul”: „Dumneata n-ai un nume răsunător ca al Anei Blandiana!...”; avaturile publicării unei cărți (35 de ani, de ex., pentru apariția unui volum de proze scurte, cu titlu fatidic: *Totul pentru mai târziu*), ale primirii în Uniunea Scriitorilor (în 1978, după 8 ani de așteptare!); chiar și obținerea unor bilete la mare este dificilă pentru o scriitoare mai puțin „descurcăreță”. Dar, toate acestea o înțelepțesc și-o fac „invulnerabilă! Adeseori rănită și descurajată, căci viața nu o întâmpină totdeauna „cu brațele pline de garoafe” (precum soțul - desăvârșit cavaler), Marta Bărbulescu găsește resurse interioare spre a-și urma chemarea. Printre „crucile de iluzii” abandonate în „hărdăul lumii”, iubind parfumurile florale și ignorând bălegarul pus la rădăcina lor, poeta încearcă voluptăți *evasi-mistice*: „Lumina de-afară m-a spălat de toate relele lumii...” Judecând, fără morga ostentativă a moralistilor, lumea în care trăiește, strecoară panseuri cu iz aforistic: „orgoliul face ravagii și merge mână-n mână cu prostia”; „orgolioșii cad în prăpastia din ei”; „perversii mor jurându-se că niciodată nu au făcut rău la nimeni”; „îngerii din toate ilustrele și din icoane au aripi. Deci, zborul stă la baza ideii de puritate...” ; „nu ne este niciodată dor de ceea ce avem”; „cu cât înțeleg mai mult, cu atât sunt mai neînțeleasă” ș.a.

note

totul se regiza după tipic, scriitorul de azi se poate bucura de întâlniri firești, cordiale: poate fi „bombardat” cu întrebări îndrăznețe, nonconformiste, cu flori... dar se poate trezi și într-o sală pustie... Excluzând discreția unor incitante inițiale (precum matinalul M.S., cu suflul de copil, aducând liliac alb și violet, cu roua scănteind pe uriașul buchet), intră în scenă nume mari de scriitori, pictori, actori, ziariști etc.

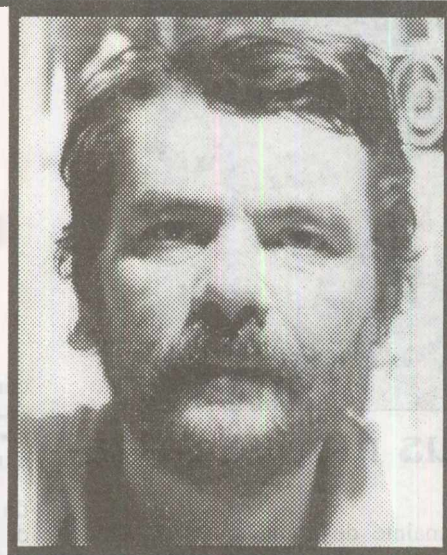
În alb sau negru, cu portrete fizice sau/ și morale, într-un fel de *carte cu prieteni (și neprieteni...)* se perindă veritabili eroi de roman: Ștefan Oprea „era omul care se uimea de tot ce vedea”; Florin Mihai Petrescu pare „un romantic rătăcit într-o lume vehiculată de malefic”; Nicolae Barbu e asemuit Cavalerului Tristei Figuri; Liviu Papuc - „înalt, suplu, frumos - ca un mestecăc, primăvara”; C-tin Chiriță - „plin de voie bună și veșnic îndrăgostit”; în casa lui Demostene Botez (încălzită în plină vară!) admirăm „eleganța, picturile, mobila stil din sufrageria vastă”; „un vechi prieten și coleg de-al lui Sim (...) e fratele bun al lui

in memoriam

Uniunea Scriitorilor din România și Asociația Scriitorilor din București anunță cu consternare și profundă tristețe încetarea din viață a distinsului scriitor Ion „Nino“ Stratan. Literatura română îi datorează lui Ion Stratan numeroase volume de poezie, articole despre poezii și poezia contemporană, toate scrieri de remarcabilă valoare. Ion Stratan s-a născut în anul 1955, la Ploiești, și a absolvit Facultatea de Filologie la București.

A debutat în anul 1981 cu memorabilul volum **Ieșirea din apă**. A fost unul dintre membrii cei mai importanți ai Cenaclului de Luni și a făcut parte dintre autorii volumului colectiv **Aer cu diamante** care a marcat nu numai consacrarea generației '80, dar și un moment de înnoire pentru poezia românească. După 1990, Ion Stratan a publicat numeroase volume de poezie importante, distinse cu premii și comentate elogios de critica literară. A făcut parte din redacția revistei „Contrapunct“ și s-a distins prin prezentări generoase ale confrăților mai tineri. Ultimul dintre volumele sale de poeme a fost **Țara dispărută**, publicat în 2003.

Scriitor înzestrat cu vervă și farmec inimitabile, Ion Stratan va rămâne în memoria confrăților și prin „opera sa

ion stratan

orală“, prin scilpitoarele sale calambururi și prin seria, rămasă apocrifă, a parodiilor după **Albatrosul** lui Baudelaire. Poezia lui Ion Stratan, cu profil dificil de caracterizat, rămîne posterității sale ca o valoare indiscutabilă și ca o provocare pentru exegeții viitorului.

Dispariția prematură și tragică a lui Ion Stratan reprezintă pentru literatura română o grea, ireparabilă pierdere.

Lauda corpului sănătos

romul munteanu

Intind un deget și arăt o anumită direcție. Ridic piciorul drept și fac un pas spre o anumită treaptă. Țin ochii deschiși și cu cel bun văd întreaga ambianță a camerei ticsită cu cărți. Dacă mă întep cu un ac în deget, mă doare. Dacă apropii palma de focul de la aragaz, mă arde. Simțurile mele funcționează încă destul de bine. Mă apropii de 80 de ani și știu de mai multă vreme că mi-am pierdut vederea cu un ochi total și cu stângul mai zăresc puțin. Spre norocul meu, această infirmitate a venit târziu. Ce m-aș fi făcut dacă apăsarea în timpul carierei active de profesor?! Mă simt ușurat că nu mai am obligații, dar în același timp aș vrea să fac ceva util. Scriu cu ajutorul Cristinei. Dar va mai fi cuiva de folos scriitura mea? Soția spune că scriu niște fleacuri. S-ar putea ca și alți cititori să gândească la fel. Orice autor trăiește doar prin lectura cititorilor. Dacă textele sale nu mai sunt citite, tot ceea ce scrie devine inutil cu timpul. Mă feresc de scriitura inutilă, dar nu știu în ce măsură reușesc. Creierul cred că încă funcționează la parametrii normali. Mi-am pierdut vederea, dar nu și memoria. Imaginația a căpătat însă proporții fabuloase. Tot ceea ce nu pot face îmi imaginez. Gândesc trecutul fără regrete. Nu mai am nostalgii. Aș vrea să înțeleg mai bine modul de valorizare a scrisului meu memorialistic. Celălalt volum a fost

bine primit. Rămâne să văd dacă voi mai avea răgazul necesar înțelegerii modului de receptare a acestei cărți. Nu scriu automat. Simt până în adâncul sufletului tot ceea ce dictez. Câteodată mă emoționează de-a dreptul scriitura mea. Dar care va fi oare reacția altor cititori? Aici rămâne deschisă o doză de îngrijorare, fiindcă orice autor este în mâna publicului, iar acesta reacționează fără milă la textele sale. Gândurile mele coboară tot mai adânc în trecut. Mă gândesc la vioiciunea corpului din anii copilăriei. Când mă întorceam de la școală din satul vecin, ne jucam pe

texte dictate

drum. Țin minte că am împins-o din greșeală pe o colegă în șant și i s-a spart tăblița. Seara, mama ei a venit și m-a reclamat tatălui meu cerându-i 5 lei pentru tăblița distrusă. Tata m-a certat puternic și eu am început să plâng. Dar copilărie fără năzdrăvăni nu există. La școală învățam bine. Apăruse cam din clasa a IV-a priceperea mea slabă pentru probleme de aritmetică și geometrie. Mai târziu s-a accentuat. Cred că, până în clasa a IV-a sau a V-a de la Școala Normală, tatăl meu m-a ajutat să rezolv problemele de aritmetică. Algebră nu știa, fiindcă nu făcuse pe vremea lui la școală. Carența la matematici a rămas un defect al meu până târziu în anii de școală.

Festivalul „Rebreanu“

Concursul de proză „Liviu Rebreanu“ este structurat pe trei secțiuni:

1. Concurs pentru volume de proză, critică, eseu și istorie literară editate în perioada noiembrie 2004-septembrie 2005. La această secțiune se va acorda un premiu pentru *volum de debut*. Cei interesați vor face precizarea în fișa de înscriere că este debutant.

2. Concurs de proză în manuscris pentru autori nedebutați în volum.

3. Concurs de proză scurtă pentru elevi.

Autorii de volume publicate au dreptul să se înscrie în concurs cu maximum două titluri, în trei exemplare, însoțite de o fișă de înscriere care va cuprinde principalele date ale autorului, numele și prenumele, adresa, domiciliul, telefonul etc.

Autorii de volume secțiunea a doua se vor înscrie în concurs cu manuscrise dactilografiate la două rânduri, în două exemplare. Manuscrisele nu vor depăși 100 de pagini de autor și vor fi semnate cu un motto ce se va regăsi și pe plicul sigilat care va conține fișa de înscriere a autorului. Manuscrisele semnate cu numele autorului nu vor fi luate în considerare.

Pentru elevi se acceptă manuscrise de proză scurtă, dactilografiate la două rânduri, în două exemplare. Manuscrisele nu vor depăși 10 pagini și vor fi semnate cu un motto ce se va regăsi și pe plicul sigilat care va conține fișa de înscriere a autorului.

Toate volumele și manuscrisele pentru concurs vor fi trimise până la data de 1 noiembrie 2005 (data poștei), pe adresa Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița, strada Al. Odobescu nr. 3, cod 420043.

Pentru fiecare secțiune vor fi acordate trei premii în bani, plachete și diplome.

Marele premiu „Liviu Rebreanu“ al revistei „Mișcarea literară“ se va acorda unui singur autor de la cele trei secțiuni de concurs.

Dreptul de acordare și ierarhizare valorică a premiilor pe secțiuni de concurs aparține juriului.

Manuscrisele și volumele înscrise în concurs nu se înapoiază autorilor, ele rămân în arhiva festivalului.

Relații suplimentare se pot obține la telefoanele 0263/233345, 0745/970250 sau 0788/515600.

marius marian șolea

Inainte de a mă apuca de tănuit câte ceva despre ceea ce se întâmplă în reședința Gorjului, pentru a încherba odată cu minunățiile, naulele, lianții și beleujările de la Târgu-Jiu, doresc să justific preocuparea de a scrie despre acest scandal limitându-mă, provocator, la un principiu simplu, acela de a fi liber să vorbesc despre orice, cu condiția să-mi asum acest lucru. Precizarea este atât de banală, încât poate să creeze sentimentul unui infantilism. Corespondent, o fac numai pentru a răspunde unui telefon, "amical", cu prefix gorjenesc, și pentru a întrerupe germinarea altor potențiale asemenea apeluri în solul fertil al inteligenței administrative a județului spre care iau trenul când mă duc acasă.

Pe de altă parte, Brâncuși este dragostea mea neînțeleasă, din adolescență și până acum. În rest, am cam fost înțeles. Și cum să nu aperi ceva ce nu pricepi de ajuns?... Cum să nu iubești ceva de care nu te-ai săturat?

Revenind la pavimentul nostru pătlăginos, îmi exprim bucuria solidarității cu presa care a atenționat despre ceea ce se întâmplă în parcurile din acel oraș, semnalizând cu efecte grafice, sonore și luminoase drumul desfundat al proiectului de amenajare peisagistică, trăgându-i de mânecă pe aceia care își desfășoară prestația pe banii contribuabililor, cam dezinteresată aceștia din urmă, fără spirit civic, neimplicați în ceea ce ei înșiși trăiesc. De atâta mulțumire am să uit pentru o vreme că, așa cum unii trăiesc din banul public, și marea masă a ziariștilor trăiește din prostia contribuabililor. Nu are sens să mai argumentez acest lucru, prefer să mi se impute că nu duc raționamentul până la capăt. Dar, este adevărat, dacă în România nu ar exista presă, aici ar fi iadul propriu-zis.

Revenind la pătlăgina cu pricina, aș sugera că tot ceea ce se întâmplă cu ansamblul de la Târgu-Jiu ar trebui să se discute, la nivel planetar, în marile școli de psihologie. Oricum, alte instituții, aparținând statului de drept, sunt complet detașate... De pildă, pe vremuri, informația nu este recentă, la Școala de la Paulo Alto, lângă San Francisco, se analizau situațiile paradoxale în comunicarea interumană, blocajul comunicării, mai precis. Se experimentau rezolvări prin îndemnuri contradictorii... Să se deschidă și la Târgu-Jiu o filială!

Din numărul trecut, rămăsesem dator cu o explicație: de ce a fost modificată structura ansamblului, al doilea lucru pe scara gravității, după distrugerea totală a unei opere de artă. Pe alea dintre **Poarta Sărutului și Masa Tăcerii** s-au inventat niște trepte! Adică s-a făcut ceva diferit de ceea ce a lăsat Brâncuși. Cum ar fi să apară niște restauratori și să îi pună Monalisei niște bujori în obrăjori, o pălărie de paie cu panglici sau chiar o mustață, fie ea chiar și de natură organică. Puțină atenție,

MCC, noroiul de la Târgu-Jiu pătează! (II)

comparația nu este exagerată decât stilistic! Acestor trepte li s-a dat următoarea menire, în același timp explicație: au fost necesare pentru a nu o lua noroiul, liantul de pătlăgină, la vale!

Nu înțeleg împotmolirea brâncușiologilor din România, lipsa lor de reacție, foarte tineri, de altfel, în polemicile care apar în România o dată cu niște cacaioave, prezentate colorat ca fiind opere de tinerețe ale maestrului. Pe unii dintre aceștia i-am certat personal, numai dacă relația mi-a permis, dar n-au produs nici o electricitate cozonacilor de la Târgu-Jiu, statutul de invitați la un simpozion făcut din acte contabile l-au considerat a fi dominant pretextului aceluși simpozion. Aceste despărțiri sunt foarte triste.

Al doilea atentat la structura ansamblului îl consider a fi modificarea desenului aleilor din parcul **Coloanei Infintului**. Brâncuși a dorit să lase posibilitatea contactului fizic cu operele sale, o mărturisește! În plus, a trasat aceste alei, există fotografiile pe care el însuși a schițat silueta **Coloanei**, stabilind și modul de acces. Acum, în viziunea deștepților, nu te mai poți apropia la o distanță mai mică de aproximativ 30 de metri. Nu permite traseul...

Invocatul "drum de țară" nu este întrerupt

pregătiți profesional să înțeleagă aspectele problemei: Nicolae Diaconu, Iulian Cămui și Mihai Țopescu. Primul s-a dus de curând, ultimul nu are posibilitatea acțiunii, Iulian Cămui a fost îndepărtat de la Direcția de Cultură, Culte și Patrimoniu. Totuși, într-o scrisoare adresată fostului ministru al Culturii și Cultelor, doamna Mona Muscă, acesta enumera șase probleme ale realizării proiectului:

- folosirea acestui tip de paviment într-un parc de agrement, circulat întregul an, fără întrerupere;

- folosirea respectivului paviment în contact direct cu sculpturile;

- utilizarea sa în spații umbrite și cu umiditate ridicată;

- alegerea compoziției pavimentului fără a ține cont că reprezintă o "brazdă" bună pentru înmulțirea vegetației;

- modalitatea foarte greoaie de curățire, depunere de frunze, semințe, fructe etc. Măturarea și aspirarea fiind excluse, imposibile.

- neputința de a stopa alunecarea pavimentului înmuțat de precipitații, pe suprafețele înclinate.

Aș adăuga acestora toate următoarele

fonturi în fronturi

de trepte făcute din bitum, s-ar rupe osiile carelor, bobocii și puii de curcă ar da cu piepturile în muchii, s-ar răgina vacile... Conceptul pe care l-a premeditat, deloc prudent, Brâncuși la Târgu-Jiu a fost subordonat pavimentului! Este un atac criminal asupra peisagisticii gândite de sculptor și asupra structurii ansamblului. Uitarea acestor "aspecte" se produce într-o lălăială continuă, care perimează subiectul...

În cele ce urmează, voi sintetiza alte efecte ale operațiunii de la Târgu-Jiu. Am observat că însăși piatra era agresată. Pavimentul înmuțat era improșcat și ajungea la baza scaunelor, "formând în jurul lor o bandă neuniformă și deranjantă" (arhitect Iulian Cămui). Nu trebuie pierdută din vedere, pe lângă suferința estetică, și acțiunea biologică a respectivului nămol, ca mediu pentru agenții dăunători pietrei, fungii, ciuperci. În locurile în care persista umezeala, pavimentul avea și alte "proprietăți": își schimba culoarea în verde. În alte locuri, se întindea dincolo de aleile care încercau din răpuzeri să-l delimiteze, ajungând până pe iarbă. Pe porțiuni izolate, datorită prizei deficitare, fusese chiar furat cu totul. Pesemne că vreun întreprinzător aflase valoarea acestui paviment, făcând o socoteală simplă, pe relația costuri anunțate - tam-tam. Structura pavimentului oferă un bun pământ pentru semințele care cad din arborii dimprejur. Mă feresc să cred că angajații Primăriei își vor lua șorțurile propagandistice și vor ieși primăvara să plivească răzorul.

În tot orașul erau numai trei oameni

întrebări de natură științifică, legală chiar. Ofertantul a recomandat mai multe materiale? S-a experimentat cum lucrează această "esență" cu solul? Ce studii de pedologie au fost efectuate? Ce compatibilități au fost găsite? Pentru că întreaga materie este supusă circuitului bio-geo-chimic, "esența de pătlăgină", fiind de natură organică, este cu atât mai mult vulnerabilă, ce grad de sensibilitate are la biodegradare? Ce studii de laborator s-au făcut? Cum au fost aplicate Principiile lui Koch? Studii în natură, reproduse în laborator, apoi în natură...

Un specialist al băncii care ne-a împrumutat banii pentru această distracție de la Târgu-Jiu spunea că populația din zonă, foarte alarmată că parcul orașului se transformă, pe porțiuni, în ceir, nu este pregătită să înțeleagă ce se întâmplă și cum se comportă acest material...

Voi reveni, dacă îmi va cere conducerea acestei reviste, și cu alte mostre de cinism. Comunicate de presă, o scrisoare a executantului, adresată fostului ministru al Culturii și Cultelor.

Cred că înțelegeți că, prin execuția lucrării, banii împrumutați de statul român de la Banca Mondială rămân tot în America... Și la noi s-a cheltuit câte ceva, istețimea românească nu a rămas neplătită... Dar tot ce s-a cheltuit vor achita pensionarii, profesorii, intelectualii, în general. Toate pentru că nu se dorește să se dovedească faptul că drumul înspre pușcărie este uneori pavat cu esență de pătlăgină.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.